REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

PLANINSKI VESTNIK

6
2018

SPD 1893
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
9 770350 434008
3,90 €

TEMA MESECA

Gremo na *ferate*

Z NAMI NA POT

Schladminške Ture

Test samovarovalnih kompletov

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

NEVARNOSTI V GORAH
P. Schubert

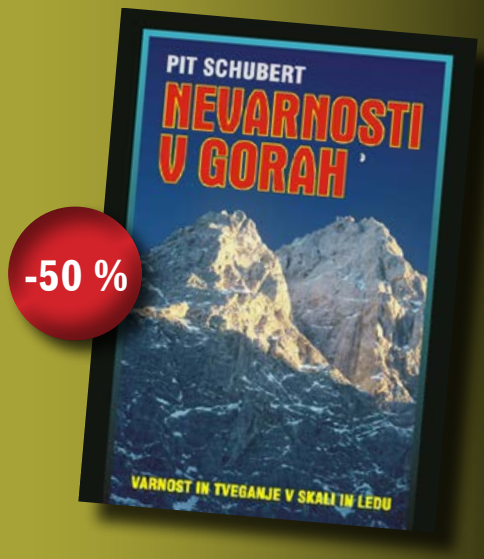

Knjiga svari planinca pred vsem, kar se mu slabega lahko pripeti v gorah. Opisani so dogodki, posledice, tudi nekaj sodnih epilogov in ugotovitev o objektivnih in subjektivnih vzrokih nesreč. Besedilo spremlja skoraj 300 odličnih slik.
Slovenski planinci dandanes hodijo, plezajo, smučajo in utirajo pristope v gorah vsega sveta in prav tam poleg uspešnih podvigov doživljajo tudi marsikaj bridkega, še zlasti v okoljih, kakršnih v naših gorah niso vajeni.

271 strani; 170 x 235 mm; italijanska vezava

CENA: V času od 15. 6. 2018 do 15. 7. 2018 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 2,95 €* (redna cena: 5,90 €*). Akcija velja do razprodaje zalog.

**DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.*

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

Planinska karta Grintovci 1 : 25 000

Planinski zemljevid Grintovci 1 : 25 000 sledi prenovljenim izdajam Stola, Bohinja, Triglava, Jalovca in Mangarta ter Krnskega pogorja. Tako kot v omenjenih zemljevidih tudi na temu najdemo poleg samoumevnih planinskih poti, smeri turnih smukov in planinskih koč še številne ostale koristne informacije, kot so urejena parkirišča, postajališča javnih prevoznih sredstev, gostišča, marsikatera naravna in kulturna znamenitost, plezališča in še kaj.

Na zadnji strani zemljevida poleg legende najdete tudi opise in kontakte planinskih koč s pripadajočimi kodami QR, ki vas pripeljejo na spletno stran posamezne koče.

Format: 110 x 230 mm

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: http://trgovina.pzs.si.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

PLANINSKI VESTNIK

Revija za ljubitelje gora že od leta 1895

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
118. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Ob železnici 30a, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
https://www.planinskivestnik.pzs.si
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:
Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Miheličč, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJA SODELAVCA:
Andrej Mašera, Peter Šilak

LEKTORIRANJE:
Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:
Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: https://clanarina.pzs.si/vestnik.php.

MODRA ŠTEVILKA
080 18 93

Transakcijski račun PZS:
IBAN: SI56 6100 0001 6522 551
SWIFT: HDELSI22
DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Na ferato ne brez rokavic (plezalka jih ima za kratek čas v žepu le zaradi fotografiranja); plezalna pot Spodnji Plot
Foto: Aljaž Anderle

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

UVODNIK

Po *zajlah*, po poti ali čez steno

Kaj je najbolj prvinsko? S katerim načinom obiskovanja goram najbolj izkažemo spoštovanje in hkrati ne škodujemo naravi? Gremo po vrsti. Če se sprehajamo po poti, je pot sama poseg v naravo. Z uporabo prehranskih dopolnil in posebne obutve, ki prepreči kak zdrs, je prvinskost v veliki meri že izgubljena. Če se odločimo za plezanje čez steno, je to brez vrvi, plezalnih copat, zatičev in klinov precej tvegano početje. Pozimi vsemu temu dodajmo še dereze in cepine. Pa še lavinski trojček. Ne, to tudi ni prvinsko doživljanje gorske romantike. Stopnja več so jeklene vrvi, za marsikoga spone, ki ga vežejo z divjimi gorami, nekoč dostopnimi samo najboljšim.

Marsikdo zagovarja trditev, da naj gre v gore samo tisti, ki to zmore, ne da bi pustil sledi. Pa ni mogoče taka trditev svetohlinska in sebična? Mar ne spominja na nikoli končano vojno med avtomobilisti, motoristi, kolesarji, pešci ... Saj veste, za mnogo voznikov avtomobilov so motoristi in kolesarji nebodigatreba, ki se jim nastavlja na cesti ali pa jih nepravilno prehiteva, ko stojijo v koloni. Za nekatere motoriste in kolesarje so avtomobilisti nespoštljivi in nesposobni povprečneži, ki ne razumejo "drugačnosti". Ko sem ravno pri prometu – zelo si želimo avtoceste do Koroške, ampak ko vidimo, da gre trasa čez našo zemljo, nam zadeva naenkrat ni več všeč. *Ferate*, predvsem nove, včasih opisujemo kot jeklene okove, ki oklepajo naše gore, v isti sapi pa z raznimi pridevniki obkladamo tiste, ki ne prodajo svoje *flike* zemlje, da bi čeznjo potegnili široko asfaltirano avtocesto, ki bi nam skrajšala potovanje do Kamniške Bistrice.

Že pri vsakdanjih in na videz samoumevnih stvareh se zaplezamo, zato ni čudno, da se nikakor ne moremo dogovoriti, kateri način hoje/vzpenjanja v gore je pravi: s palico v roki, na kolesu, s kladivom in klini za pasom ali s samovarovalnim kompletom? Bodimo dosledni in pošteni: ali bomo rekli, da velja, da se na vrh gore spleza brez kakršne koli pomoči oziroma pripomočka, ali pa se potrudimo in varujmo naravo tako, da napredku in spremembam, ki so smiselne, vseeno pustimo odprta vrata. Prvo se mi zdi možno samo v teoriji, drugo pa je izvedljivo le, če se ne bomo obnašali tako kot nekateri arogantni vozniki ali se na primer odločili potegniti *zajle* čez triglavsko Sfingo.

Zahtevne in manj zahtevne zavarovane poti v gorah so nastale že pred prvo svetovno vojno, Jakob Aljaž je na primer leta 1895 opremil nekatere izpostavljene dele poti na Triglav, med vojno pa so poti opremljali, da so omogočili prehode vojakom. Hanzova pot na Mojstrovko je stara že skoraj sto let, Kopinškova na Ojstrico pa skoraj osemdeset. Z leti je v gorah nastalo vedno več zavarovanih poti, ker pa ljudje ves čas iščemo nove in drznejše izzive, nastaja tudi vedno več športnih plezalnih poti, ki pa večinoma niti niso visoko v gorah. Moderne športne *ferate* so pogosto speljane čez "manj ugledne" stene, ki so zaradi te atrakcije dobile obiskovalce, nekateri ljudje možnost za zaslužek, drugi zadovoljstvo, tretji pa so na ta račun izgubili kak odvečni kilogram. Veliko dobrega torej, s čimer pravzaprav nihče nikomur ali ničemur ne škodi in nihče ni za nič prikrajšan.

Vsi načini obiskovanja gora pa imajo eno skupno točko. Varnost. Varnost izvira iz izkušenj, izkušnje pa so plod znanja. Ne, izkušnje brez znanja niso dovolj. So le velika sreča, ki se je ne sme preveč izzivati. O znanju, nujnem za plezanje in gorništvo, smo že pisali in še bomo, v tej številki pa pišemo o varnosti na *feratah*, natančneje o nepogrešljivem kosu opreme – samovarovalnem kompletu. Ne glede na vrsto zavarovanih (plezalnih) poti, ne glede na to, ali so v visokogorju ali v "neugledni" steni v dolini, se moramo zavedati, da je plezanje po njih lahko zelo nevarno, če jih podcenjujemo ali precenjujemo sebe. To, da ima alpinist v žepu Čopa, Aschenbrennerjevo smer, Direktno v Štajerski Rinki, JLA v Šitah itd., ne sme biti razlog, da gre lahkomiselno na obisk *Ferate* Češka koča z dvema pomožnima vrvicama, ki si ju naveže na pas. Po drugi strani pa niti najboljši samovarovalni komplet ob morebitnem padcu ne bo opravil svoje naloge, če si ga bo nekdo, ki je šele začel hoditi po zavarovanih poteh, pripel na bočni pas nahrbtnika.

Nevarne stvari so lahko varne, če se jih lotimo pravilno in s pravo opremo, zato naj nazivi in izkušnje ne bodo razlog za vzlet helikopterja z reševalci in zdravnikom. Nasprotno, naj bodo razlog, da se bo začetnik naučil pravilno uporabljati primerno opremo. In če bomo v svojih željah (ali kljub njim) pošteni do narave ter strpni drug do drugega, bomo ugotovili, da je čisto vseeno, ali v hribe hodimo s samovarovalnim kompletom, s kolesom ali s klini na pasu.

Med iskanjem čim boljšega približka prvinskosti pa bomo najbrž morali obiskati kak delček našega planeta, kamor niti Facebook ne seže. Potem bomo lahko prvinski toliko, kolikor nam bodo dopuščale fizična pripravljenost in zaloge hrane, če si je že ne bomo poiskali sami. Če pa nam prvinskost pomeni predvsem lastno doživetje, potem smo lahko varno prvinski na markirani poti, na *ferati* ali v steni.

Marta Krejan Čokl

UVODNIK

1 **Po *zajlah*, po poti ali čez steno**

Marta Krejan Čokl

GREMO NA FERATE

4 **Kupiti ali narediti**

Marta Krejan Čokl

GREMO NA FERATE

8 **Samovarovanje**

Mitja Šorn

GREMO NA FERATE

12 **Planinci, pripnite se. Poleteli bomo.**

Aljaž Anderle

KANALSKI KOLOVRAT

20 **Čez Kambreško pogorje**

Olga Kolenc

DOLOMITI

26 **Bomba d'acqua nad Hohe Gaislom**

Anka Rudolf

KOLUMNA

32 **Je opozoriti in naučiti tako težko?**

Matjaž Jeran

KOLUMNA

33 **Hitro, hitreje ...**

Mateja Pate

Z NAMI NA POT

34 **Kraljestvo visokogorskih jezerc**

Vid Pogačnik

ZGODOVINA

43 **Resnični heroj Everesta 1953**

Boštjan P. Strnad

PLANINČKOV KOTIČEK

46 **Družinski vzpon na Triglav v dveh dejanjih**

Peter Pehani

ŠPORTNO PLEZANJE

50 **Dolžina je pomembna!**

Jurij Ravnik

INTERVJU

54 **Zanimajo me dolgi, večurni teki**

Marjan Žiberna

RAZMIŠLJANJE

57 **S športom nisva "na ti"**

Anja Intihar

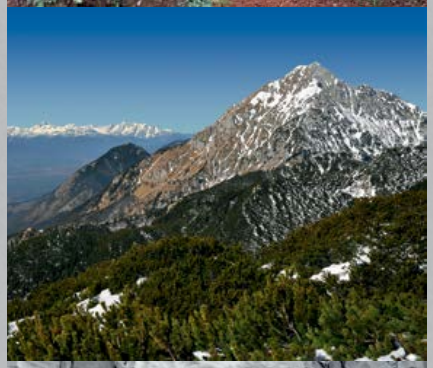

RAZISKOVANJE

58 **Brsna lesa**

Andrej Stritar

MINIATURA

61 **Na Storžič v rekordnem času**

Tatjana Rebec

VREME

62 **Znanilec sprememb vremena**

Veronika Hladnik

PLANINSKO GOSPODARSTVO

64 **Mreža Gorniških vasi tudi pri nas**

Po sporočilu za medije povzela Zdenka Mihelič

66 NOVICE IZ VERTIKALE
68 NOVICE IZ TUJINE
69 ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE
71 LITERATURA
76 PLANINSKA ORGANIZACIJA
79 TRIGLAVSKI NARODNI PARK
80 V SPOMIN

VSEBINE VSEH PLANINSKIH VESTNIKOV OD LETA 1895 DALJE NA WWW.PVKAZALO.SI.

Marta Krejan Čokl

Kupiti ali narediti

Samovarovalni kompleti

Skalovje se je vsaj v nižjih in južnih predelih gora posušilo in v nekaterih stenah, ki so pozimi samevale, je spet gneča. Vedno večja množica ljubiteljev zavarovanih plezalnih poti se veseli zvoka klikanja kompletov, ko se pomika po poteh, opremljenih z jeklenimi vrvmi. Žal pa se sorazmerno s popularnostjo in večanjem števila *feratarjev* ne veča tudi njihovo znanje.[1] Pogosto bolj rasteta neupravičena in celo nevarna pretirana samozavest ter prepričanje v (ne) zdravo kmečko pamet, ki je pogosto le posledica neznanja ali izkušenosti. Da, izkušenosti, saj izkušnje niso vse, marsikdo pa z njimi nadomesti neznanje. Težava je predvsem v tem, da se stvari spreminjajo, zato jim je treba slediti, ne pa vzvišeno zavračati novih znanj in dognanj. Ali bomo, ker so se skalaši med plezanjem na primer varovali s konopljino vrvjo, zavezano okoli pasu, šli v Čopov steber tako opremljeni tudi mi? In če so se prvi *feratarji* še varovali z doma narejenimi popkovinami, to ne pomeni, da je tak način dober tudi za nas. Nasprotno! Kot so dokazala testiranja, o katerih boste brali v nadaljevanju, je to enako, kot da sploh nismo varovani.

[1] V tej temi meseca uporabljamo tujko *ferata* zgolj zaradi poenostavitve in zelo pogoste ter uveljavljene rabe tega termina.

Ferata Spodnji plot na Zelenici
Foto: Anja Benedik

Ferata Königsjodler na Hochkönigu
Foto: Jože Drab

Če tale tema meseca še tako zagrizenega samozavestnega *feratarja*, ki je ponosen na svoj patent samovarovalnega kompleta, izdelanega doma, ne bo spreobrnila, pa naj se vpraša, zakaj se ne vozi več v *fičku* brez varnostnih pasov, zračnih blazin in klimatske naprave …

Kaj sploh so zavarovane plezalne poti?

Poti, zavarovane z jekleno vrvjo (jeklenico)[1] so gorske pristopne ali sestopne poti oziroma zavarovani prehodi čez grape, ki imajo na nevarnejših mestih napeljano jekleno vrv in nameščene skobe in/ali kline, ki nam pomagajo pri napredovanju. Ne gre za prave zavarovane plezalne poti, ampak klasične planinske poti, ki so zavarovane na najtežjih odsekih (visokogorske markirane poti in prehodi do planinskih koč in mimo njih, grebenske poti itd.: Tominškova pot iz Vrat na Kredarico, s Planike na Mali Triglav, Kopinškova pot na Ojstrico, pot skozi Turski žleb in na Skuto ...).

Zavarovane plezalne poti (*ferate*) so plezalne poti, zavarovane s fiksno jekleno vrvjo in običajno tudi s skobami/klini. Plezalec po teh poteh pleza samostojno in za varovanje uporablja ustrezen samovarovalni komplet, čelado, plezalni pas in brezprstne rokavice. Glede na namen in izvedbo jih delimo na:

1. Klasične alpske zavarovane plezalne poti, ki so speljane po pravem gorskem svetu, po velikih stenah in skoznje ter čez zelo pokončne odseke. Praviloma imajo dolg dostop, izstop pa je običajno na vrhu gore. Potek poti je smiselno speljan po naravnih razčlembah in se izogiba prezahtevnim odsekom, visečim mostovom itd. Najtežji odseki so praviloma premagljivi s pomočjo fiksnih lestev, skob in drugih pomagal (npr. ferata na Cjajnik in Košutnikov turn).
2. Športne zavarovane plezalne poti imajo večinoma zelo kratek dostop in so glede na obliko terena narejene zelo varčno (običajno samo ena jeklena vrv). Na tovrstnih poteh se od plezalca zahtevata višja psihofizična kondicija in moč v rokah, manj pa hribovske izkušnje in običajna kondicija. Ker so te poti praviloma težje, je v steni glede na zmožnosti predviden tudi zasilni izhod. Cilj ni vrh hriba, ampak preplezana *ferata* (*ferate* v Mojstrani, na Zelenici, v Gonžarjevi peči …).
3. Zabavne zavarovane plezalne poti so začele nastajati v francoskih Alpah. Večinoma so v dolinah na manj pomembnih stenah ali v bližini žičniških

[1] Jeklenica je poenostavljen in priložnosten izraz za jekleno vrv.

Foto: Jože Drab

Lestvica težavnosti zavarovanih plezalnih poti

Avstrija	Nemčija	Italija	Francija	Barva
A	K1 lahko	F lahko	F lahko	lahko
A/B	K2 zmerno težko			
B		M srednje težko	PD srednje težko	srednje / težko
B/C	K3 kar težko			
C		D težko	D težko	težko
C/D	K4 težko			
D		MD zelo težko	TD zelo težko	zelo / težko
D/E	K5 zelo težko			
E	K6 skrajno (ekstremno) težko	ED skrajno (ekstremno) težko	ED skrajno (ekstremno) težko	ekstremno težko
E/F				

Vir: *Priporočila PZS za gradnjo, vzdrževanje in obnovo zavarovanih plezalnih poti*

naprav. Imajo kar se da spektakularen potek jeklene vrvi z malo stika s steno ali celo nič (previsi). So varno zavarovane, saj vsebujejo večinoma atletske in zelo težke odseke, tudi viseče mostove, žičnice in pajkove mreže. Gorniško predznanje ni nujno, plezalske izkušnje pa. V ospredju so zabava in atletske sposobnosti posameznika. V zadnjem desetletju jih najdemo tudi v vzhodnih Alpah (Postalmklamm/Salzkammergut, Hias/Dachstein, Gorges de la Durance/Briançonnais, Orrido di Foresto/Valle di Susa).

Definicija zahtevne in zelo zahtevne planinske poti, kot jo uporablja PZS

Zahtevna planinska pot vodi čez težja mesta, na katerih si mora uporabnik zaradi varnosti pomagati z rokama, na nevarnih odsekih pa so nameščene varovalne naprave. Morebitne varovalne naprave niso nujno potrebne za napredovanje. Takšna pot od planinca zahteva pazljivost, telesno pripravljenost in primerno opremo.

Zelo zahtevna planinska pot je planinska pot, kjer hojo zamenja ali dopolnjuje plezanje in kjer so za premagovanje težko prehodnih delov vgrajene varovalne naprave. Zelo zahtevna planinska pot je tudi vsaka planinska pot, ki je speljana po posameznih področjih s stalnim strjenim snegom ali ledom. Za varnejši vzpon na zelo zahtevni planinski poti potrebuje uporabnik dodatno osebno tehnično opremo (čelada, plezalni pas ter samovarovalni komplet, zaradi morebitnih snežišč tudi cepin in dereze).

Zavarovane plezalne poti spadajo med športne objekte v naravnem okolju, zato niso označene s planinsko markacijo.

Lestvica težavnosti zavarovanih plezalnih poti

A	lahko	Zavarovane poti v ne prestrmem svetu s skobami, klini in kratkimi pokončnimi lestvami. Posamezna izpostavljena mesta so lahko premagljiva, pot je v glavnem premagljiva tudi brez samovarovanja.
B	zmerno težko	Pokončnejši teren s posameznimi majhnimi stopi, izpostavljeni odseki, skobe, verige in daljše pokončne lestve. Nujno je samovarovanje. Težavnost plezanja, ocenjena po lestvici UIAA: II–III.
C	težko	Pokončna do zelo pokončna skala z izpostavljenimi odseki, majhni stopi. Skobe in klini so bolj narazen, ponekod je samo jeklena vrv. Navpične do previsne lestve, vrvni ali viseči mostovi. Težavnost plezanja, ocenjena po lestvici UIAA: III–IV.
D	zelo težko	Zelo pokončna, tudi previsna skala s skobami in klini daleč narazen, odseki zavarovani samo z jekleno vrvjo. Nujni so obvladovanje dobre tehnike gibanja na malih stopih in v gladkih ploščah, psihična stabilnost, konstantna moč rok in predhodne izkušnje. Včasih v kombinaciji z lažjim plezanjem (I–II) brez varovanja.
E	ekstremno težko	Pogosto previsna stena z malo ali skoraj nič dodatne pomoči, večinoma je samo jeklena vrv. Zahtevajo se moč plezalca, dobra tehnika gibanja in psihična stabilnost. Za zelo izkušene plezalce!

Vir: *Priporočila PZS za gradnjo, vzdrževanje in obnovo zavarovanih plezalnih poti,* 2016, in plezalni vodnik *Klettersteigführer Dolomiten-Südtirol-Gardasee,* 2011.

Mitja Šorn[1]

Samovarovanje

Samo s testirano opremo

V zadnjih letih smo tudi v Sloveniji začeli slediti trendu iz tujine in športne zavarovane plezalne poti, ki jim poenostavljeno radi rečemo kar *ferate*, rastejo kot gobe po dežju. Prvi v Gonžarjevi peči v bližini Velenja sta kmalu sledili zavarovani plezalni poti na Jezerskem in Ljubelju, tem pa še poti v Mojstrani, na Boču, v Gozdu - Martuljku, na Kaninu, v Bohinju itd.

Take poti se od klasičnih zavarovanih plezalnih poti razlikujejo v več pogledih. Prvi je ta, da so *ferate* od začetka do konca varovane z jeklenico. To nam daje boljši občutek varnosti, vendar pa nas ravno ta občutek lahko zavede, saj so padci na *feratah* bistveno nevarnejši kot na klasičnih zavarovanih poteh. Na klasičnih poteh v naših gorah se težavnost stopnjuje z zmanjševanjem števila varovalnih pripomočkov, zato take poti zahtevajo več izkušenj, v modernih športnih *feratah* pa se težavnost stopnjuje s stopnjevanjem naklona poti in odsotnostjo primernih stopov. Tako moderne športne *ferate*, čeprav nam jeklenica daje občutek varnosti, zahtevajo precej več moči v rokah kot klasične gorske zavarovane plezalne poti. V samem bistvu se tehnike vzpenjanja po obeh tipih poti sploh ne da primerjati. Na klasičnih zavarovanih plezalnih poteh potrebujemo predvsem dober občutek za hojo/plezanje v gorskem svetu. Navajeni moramo biti gibanja po izpostavljenem svetu brez varovanja, saj se bomo na lažjih odsekih pogosto premikali brez pomoči jeklenice. Na modernih športnih *feratah* nam bo jeklenica ves čas dajala občutek varnosti, vendar pa ima morebitni padec kljub temu lahko zelo hude posledice.

V tem sestavku bom poskušal povzeti, zakaj je uporaba testirane opreme za vzpenjanje po *feratah* nujna in zakaj razni domači približki ne pridejo v poštev. Modernih športnih *ferat* pri nas še nimamo tako dolgo, da bi dobili dovolj izkušenj za plezanje po njih, zato veliko ljudi še vedno ne pozna razlike med recimo potjo na Triglav in plezanjem po *ferati* na Zelenici. Tako se vse preveč obiskovalcev športnih *ferat* nanje odpravlja s pomanjkljivo ali neustrezno opremo, najdejo pa se tudi junaki, ki se na take poti podajo brez kakršne koli samovarovalne opreme.

Na modernih športnih *feratah* nam bo jeklenica ves čas dajala občutek varnosti, vendar pa ima morebitni padec kljub temu lahko zelo hude posledice.

Enaindvajsetega oktobra lani smo v okviru stalnega usposabljanja gorskih vodnikov del dneva namenili testom različne opreme in prikazu padcev na zahtevnih zavarovanih poteh. Za teste smo uporabili 87-kilogramsko leseno klado, izvedli pa smo jih na *ferati* v Mojstrani. Razdalja med klinoma je bila 2,5 metra,

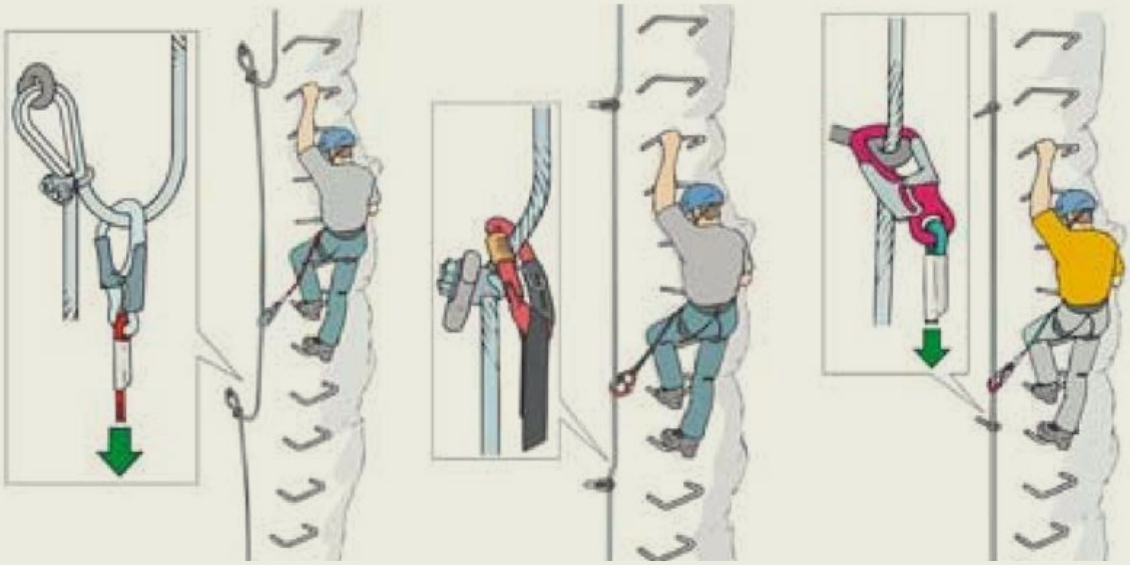

Ferata Mojstrana je zgrajena po francoskem načinu gradnje, zato so sile v njej najmanjše.[2] Kako se ustavljamo v različnih sistemih, je vidno na skici.
Vir: Priporočila PZS za zavarovane plezalne poti, povzeta po nemških priporočilih Klettersteigbau Empfehlungen.

[1] Mitja Šorn je gorski vodnik z mednarodno licenco IFMGA (Mednarodno združenje gorskih vodnikov).

[2] Pri *ferati*, zgrajeni na ta način, jeklenica ni napeta. Posledično je vlečenje po njej nekoliko težje, vendar je *ferata* precej varnejša, če pride do padca, saj se v zanki ustavimo precej mehkeje kot neposredno na klinu.

Teste smo opravljali s 87-kilogramsko leseno klado.
Foto: Gregor Kofler

klado pa smo metali z višine slabega metra nad zgornjim klinom. Tako so bili padci dolgi približno 4,5 metra. Gre za dolžino padca, ki jo na modernih *feratah* lahko pogosto pričakujemo.
Prvi test smo izvedli z uporabo **pomožne vrvice s premerom šest milimetrov**. Vrvica je bila uporabljena enojno, na obeh koncih pa smo naredili vozel osmico. Na jeklenico smo jo vpeli z vponko z matico, na klado pa s kavbojskim vozlom. Tovrstno vpetje smo uporabili pri vseh opravljenih testih. **Vrvica po pričakovanjih ni zdržala padca!**

Višina testa, h [m]	1,5	2,5	4,1
Francoski jekleni sistem, ujemna sila Fu [kN]	7,5	11	22
Tirolski jekleni sistem [kN]	8	12,6	27
Jekleni sistem PZS [kN]	7,5	11	29,7
Jekleni sistem PZS z v varnostnim stožcem [kN]	6,5	11	23

Sile pri različno dolgih padcih
Vir: Krznar B., Analiza različnih jeklenih sistemov na zavarovanih plezalnih poteh, 2016, diplomska naloga

Drugi test smo naredili s **sešitim najlonskim trakom, dolgim sto dvajset centimetrov**. Tudi **najlonski trak ni zdržal sile,** ki jo je ob padcu ustvarila klada.
Za tretji test smo uporabili **enojno plezalno vrv**. Ta **je padec zdržala, vprašanje pa je, ali bi tak padec zdržal plezalec.** Sile, ki smo jih lani izmerili v laboratoriju, namreč krepko presegajo silo, ki jo zdrži zdravo človeško telo. Teoretično bi bilo dobro, da tovrstna sila ne preseže 6 kN, sila ob padcu na enojno plezalno vrv pa se je verjetno približala 22 kN.

Usi domači približki tej opremi v praksi odpovedo, in če za samovarovanje uporabljamo pomožno vrvico, samovarovanja pravzaprav sploh nimamo.

Četrti test smo izvedli **s samovarovalnim kompletom** Tofana II proizvajalca Singing rock. **Komplet je test prestal brez težav.** Ker se ni popolnoma strgal, smo test ponovili. Tudi ob drugem padcu je še ostalo nekaj absorpcijskega (zašitega) traku. To pomeni, da je samovarovalni komplet zdržal celo dva padca. A naj vas to ne zavede, natrgan samovarovalni

Pomožna vrvica in najlonski trak nista zdržala padca.
Foto: Gregor Kofler

Plezanje po feratah je lahko odlična in koristna zabava za otroke, če poskrbimo za njihovo varnost.
Arhiv Mitja Šorna

Varno in z nasmeškom na ekstremni ferati (rokavice so v žepu le v trenutkih, ko je v rokah fotoaparat)
Foto: Aljaž Anderle

komplet je nevaren in je zato pri naslednjem vzponu vsekakor treba uporabiti novega, naš test je zgolj potrdil, da bi kljub strganemu samovarovalnemu kompletu (kot se je zgodilo v našem primeru) še vedno lahko dokaj varno splezali po *ferati* do konca.

Oprema za tovrstne poti se stalno izboljšuje in vsak novejši samovarovalni komplet je narejen za predvideno težo uporabnika. To je navedeno na deklaraciji proizvoda in v navodilih za uporabo, tako da lahko pri vsakem samovarovalnem kompletu preverite, za kakšno težo je predviden. Če imate manj kot petdeset ali več kot osemdeset kilogramov, morate ta podatek ob nakupu kompleta nujno preveriti. Če vaša teža odstopa od tiste, ki je dovoljena za posamezni samovarovalni komplet, se namreč lahko zgodi, da ta pri padcu ne bo ustrezno absorbiral sile, kar je zelo nevarno.

Za zadnji test smo uporabili samovarovalni komplet, narejen po novih standardih proizvajalca Singing Rock, model Phario Palm. Teža, za katero je uporaben, je od štirideset do sto dvajset kilogramov, zato smo težo klade zmanjšali na štirideset kilogramov. Tudi ta komplet je padec dobro prestal, saj se je ob njem začel trgati. Trganje samovarovalnega kompleta namreč pomeni, da se s tem podaljša zavorna pot in bistveno zmanjša sila. Sila na telo naj na ta način ne bi presegla 6 kN. Težava se pojavi, če se samovarovalni komplet ne začne trgati (če smo prelahki, je sila na telo bistveno višja) ali če se strga do konca (tudi če smo pretežki, je sila na telo bistveno večja).

Test si lahko pogledate v videu, ki smo ga pripravili v Združenju gorskih vodnikov Slovenije, in sicer na spletni strani http://zgvs.si/prikaz-padcev-v-feratah/.

Način vpenjanja vponk je odvisen od njihovega tipa in konfiguracije terena.
Foto: Anja Benedik

Različne vponke zahtevajo različne načine vpenjanja.
Foto: Anja Benedik

Pravilno vpeti popkovini
Foto: Anja Benedik

Če želimo, da oprema opravi svojo nalogo, jo moramo pravilno uporabljati! To pomeni, da moramo nujno prebrati navodila, se pri poznavalcih/strokovnjakih poučiti, kako se oprema uporablja, in se navodil tudi držati. Na primer različne vponke in različno napeljane jeklene vrvi zahtevajo tudi različne načine uporabe. Napačna raba je lahko smrtno nevarna.

Rezultati testov, ki smo jih izvedli v okviru stalnega usposabljanja gorskih vodnikov, so podobni rezultatom testov, ki so jih izvajali v tujini. Iz njih sledi dokaj preprost zaključek: le moderna testirana oprema za samovarovanje na *feratah* nam bo ob morebitnem padcu rešila življenje. Vsi domači približki tej opremi v praksi odpovedo, in če za samovarovanje uporabljamo pomožno vrvico, samovarovanja pravzaprav sploh nimamo.

Nikoli ne plezamo samo z eno vpeto popkovino!
Foto: Boris Strmšek

Tudi za plezanje po modernih športnih *feratah* velja podobno pravilo kot pri vseh drugih športnih dejavnostih: nujna je postopnost, prehajanje od lažjega k težjemu. Če so nam take poti všeč, si vzemimo čas in jih preplezajmo več. Vse preveč ljudi preceni svoje sposobnosti in se takoj poda na najtežjo *ferato* v svoji bližini. Sam si padca na njej rajši ne predstavljam. Čeprav so moderne *ferate* narejene tako, da bi bil padec čim manj boleč, in kljub moderni in popolni opremi lahko ob njem utrpimo resne poškodbe. Če pademo med plezanjem po *ferati*, smo pritrjeni na jeklenico dokaj blizu stene in kljub vsem blažilcem sile je ustavljanje na spodnjem klinu precej boleče. Če pa se tega športa lotimo postopno, počasi nabiramo moč v rokah, izboljšujemo svojo plezalno tehniko in spoznavamo svoje sposobnosti. Tako možnost padca na *ferati* zelo zmanjšamo in najučinkoviteje in najenostavneje poskrbimo za varno plezanje.

Aljaž Anderle[1]

Planinci, pripnite se. Poleteli bomo.

Test samovarovalnih kompletov

Odkar v gorah obstajajo zavarovane poti, obstajata tudi želja in potreba po tem, da bi bili ljudje na njih dejansko zavarovani. Zavarovana pot sama po sebi planinca namreč ne varuje pred padcem, temveč mu zgolj olajšuje vzpon z omogočanjem zanesljivejšega oprijema in stopanja po jeklenicah in klinih. Ker planinci praviloma ne plezajo in se ne varujejo v navezi, se je pojavila potreba po individualnem samovarovanju, ki omogoča premikanje in hkrati varovanje pred padcem. Razvoj tovrstnih pripomočkov je šel z roko v roki z razvojem sistemov zavarovanja planinskih poti in je danes na stopnji, ko v gorah in stenah obstaja cela množica namensko urejenih zavarovanih poti in še večja množica ljudi, ki jim tovrstne poti predstavljajo izziv pa tudi zabavo in rekreacijo, pri čemer – ker pač ne plezajo v navezah – za lastno varnost uporabljajo sisteme individualnega varovanja, t. i. samovarovalne komplete (SVK).

Če pustimo samo naravo in stranpoti tovrstnega početja ob strani in se osredotočimo na tehnični vidik, vidimo, da so bili proizvajalci gorniške opreme zaradi nesreč, vedno zahtevnejših poti in povečanega števila neizurjenih gornikov brez alpinističnega znanja, ki se ukvarjajo s tovrstnim početjem, prisiljeni k razvoju sistemov, ki preprečujejo najhujše posledice padcev na zavarovanih poteh. Pri tem so se srečevali z različnimi težavami, kot so hude obremenitve pri padcih, razlike v teži uporabnikov, različni sistemi napeljevanja jeklenic, enostavnost uporabe, teža itd.

Pri padcih na zavarovanih poteh, ki so po definiciji zelo sunkoviti – faktor dva in več – je absorpcija sile odvisna od konstrukcije zavornega elementa, trdnost celotnega sistema pa od uporabljenih materialov in njihove kakovosti. Naše zdravje je posledično odvisno od vsega tega in še nekaj sreče povrhu.

Nekatere stvari so se zato v zadnjih dvajsetih letih premaknile na bolje – vse manj je doma narejenih pripomočkov za samovarovanje, ponudbe na trgu je dovolj in je dosegljiva večini ljudi, standardi izdelave in uporabe pa so prišli na tako visoko raven, da je težkih posledic padcev čedalje manj. Minili so časi, ko smo imeli na voljo t. i. V- in Y-sisteme ter cel kup variant, vključno z nešteto doma izdelanimi *pogruntavščinami*. Če ste še vedno med "junaki", ki na zavarovanih poteh uporabljajo razne popkovine, izdelane iz kosov pomožnih vrvic, najlonskih trakov ali glavnih vrvi z uporabo ustreznih zavornih elementov ali brez njih in še zlasti vponk z zadostno nosilnostjo, potem je čas, da to prakso počasi končate, preden bo praksa (po)končala vas.

Kdor je pri plezanju že kdaj pošteno padel, ve, kako velike sile nastajajo in kaj včasih naredijo z opremo ali z nami – vponke razpadajo, vrvi se trgajo, naša telesa se lomijo. Pri padcih na zavarovanih poteh, ki so po definiciji zelo sunkoviti – faktor dva in več – je absorpcija sile odvisna od konstrukcije zavornega elementa, trdnost celotnega sistema pa od uporabljenih materialov in njihove kakovosti. Naše zdravje je posledično odvisno od vsega tega in še nekaj sreče po vrhu.

Kakšen je sodobni samovarovalni komplet?

Gre za pripomoček, ki je namenjen povezavi med plezalcem in steno in omogoča zaustavljanje morebitnega padca. Sestoji iz dveh vponk, ki ju vpenjamo v varovalno jeklenico in ki sta z najlonsko popkovino povezani v osrednjem delu, kjer je zavorni element oziroma sistem za absorbiranje sile. Ta se pritrjuje na plezalni pas. Plezalni pas je tako kot čelada in rokavice neločljiv del celostne opreme *feratarja*, ampak v okviru tega članka ne bo podrobneje zajet. Naj le omenim, da je izbira ustreznega plezalnega pasu vsaj tako pomembna kot izbira ustreznega kompleta. Na eni strani absorberja je lahko nameščen tudi dodatni element, vrtljiva vponka ali rotator, ki preprečuje zapletanje popkovin med plezanjem.[1]

[1] Aljaž Anderle je gorski vodnik z mednarodno licenco IFMGA (Mednarodno združenje gorskih vodnikov).

[1] V prispevku je na podlagi dogovora med avtorjem in uredništvom uporabljenih nekaj tujk (absorber, rotator ...), in sicer zgolj zaradi natančnejšega razumevanja besedila, saj nekatere slovenske sopomenke v tem kontekstu ne bi bile popolnoma ustrezne.

Zapletanje popkovin je lahko nevarno.
Foto: Boris Strmšek

Osnovni tipi samovarovalnih kompletov so danes poenoteni. Gre za Y-sisteme, pri katerih obe popkovini izhajata z iste strani zavornega sistema in skupaj prestrezata morebitni padec. Zavorni element sestavlja bodisi jeklena zavorna ploščica bodisi prešiti najlonski trak. Starejša varianta je zavorna ploščica, skozi katero se z obilo trenja med obremenitvijo potegne prosti del varovalne vrvi ali traku, ki tako postopno zaustavi padec. Dobra stran tega sistema je bila ponovna uporabljivost (pogojna), saj pri padcu ne pride do nepopravljivih deformacij zavornega elementa, slabosti pa je bilo toliko, da so pred petimi leti vsi proizvajalci tovrstne produkte umaknili iz prodaje in jih nadomestili s sodobnejšimi.
Zaradi nekaterih nesreč, lažje kontrole in konsistentnejšega delovanja v različnih pogojih, ki so zaobjeti v najnovejših standardih, večina proizvajalcev danes uporablja zložene najlonske trakove, prešite s posebnimi šivi, ki se ob obremenitvi razparajo. Njihova prednost je v tem, da jih je mogoče "programirati" oziroma zagotoviti predvidljivo delovanje za zelo širok spekter uporabnikov, težkih od trideset do sto dvajset kilogramov. Slabost pa je seveda enkratnost uporabe, saj sistem postane ireverzibilno deformiran in ga je po vsakem padcu treba takoj zamenjati.
Na tem mestu bi rad opozoril številne planince, ki imajo v lasti stare komplete, da jih zamenjajo. Materiali se starajo, njihove lastnosti se spreminjajo in zato se spreminjajo tudi lastnosti delovanja celotnega sistema, kar lahko privede do poškodb. Predpisani roki menjav so navedeni v vsakih navodilih za uporabo in se okvirno glasijo takole:

- 10 let in več: brez uporabe, skladiščeno
- 5 let: občasna uporaba, enkrat mesečno
- 3 leta: redna uporaba, enkrat tedensko
- 1 leto: pogosta uporaba, večkrat tedensko
- vsak absorbiran padec: takojšnja menjava

Če imate torej doma SVK, ki je star več kot pet let in je bil redko uporabljan, je zrel za upokojitev.

Na tem mestu bi rad opozoril številne planince, ki imajo v lasti stare komplete, da jih zamenjajo. Materiali se starajo, njihove lastnosti se spreminjajo in zato se spreminjajo tudi lastnosti delovanja celotnega sistema, kar lahko privede do poškodb.

Poglejmo nekaj predstavnikov sodobnih samovarovalnih kompletov

Mammut, Tech Step Bionic Turn 2

Čeprav bi moral imeti Mammut na trgu prenovljen komplet *skywalker VF* z novimi velikimi vponkami, mi ga ni uspelo dobiti, zato sem namesto njega preizkušal starejšo verzijo z manjšimi vponkami, a podobnimi specifikacijami.
Tech step bionic turn 2 je eden prvih predstavnikov sodobno zasnovanega samovarovalnega kompleta z vrtljivim členom, elastičnima popkovinama, vponkama s hrbtnim zaklepom in dvostopenjskim absorberjem padca, ki omogoča varovanje oseb, ki tehtajo

Mammut, Tech Step Bionic Turn 2

V notranjosti najlonskih trakov je skrit rdeč trak, ki nakazuje obrabljenost.
Foto: Aljaž Anderle

od trideset do sto dvajset kilogramov. Sistem ima nekaj posebnosti, ki ga ločijo od drugih. Vrtljiv element (rotator) je nameščen na pritrdilno zanko, ne na popkovino, in je zelo majhen. Pregledna navodila za uporabo so lahko stalno na voljo v žepku na absorberju. Robustni vponki imata gumirano hrbtišče in največjo nosilnost tako v zaprtem kot odprtem položaju. Ravno vponki pa sta tisti element, ki je letos doživel prenovo. Preizkušal sem starejšo verzijo, ki je nerodnejša za uporabo, od letos pa komplet sestavlja večja, t. i. XL-varianta, ki omogoča preprostejše vpenjanje in izpenjanje, ne da bi nas motili lastni prsti, zlasti med uporabo navadnih rokavic.

Zanimiva je tudi asimetrična dolžina popkovin – tista, ki jo vpenjamo naprej, je malce daljša od druge; tudi pri padcu prevzame obremenitev najprej ena popkovina, druga pa le po potrebi oziroma odvisno od konfiguracije terena. Uporabnejša posebnost so vgrajeni rdeče obarvani elementi, ki opozarjajo na obrabo sistema. Če se trakovi izrabijo do mere, da na površju zagledamo najlonska vlakna rdeče barve, je čas za zamenjavo. Enako velja za zavorni element: če pri obremenitvi iz vrečke pogleda rdeče obarvani trak, moramo komplet zamenjati.

Praksa je pokazala, da vrtljivi element ne deluje vedno optimalno. Zlasti kadar imamo vpeto še tretjo vponko za počivanje, namreč ne zmore učinkovito preprečiti zapletanja popkovin, kar je za drag in sicer dodelan komplet precej nerodna pomanjkljivost.

Petzl, Scorpio Vertigo

Petzlov *scorpio* je najbrž najstarejši in najbolj klasičen predstavnik SVK, katerega osnovna podoba se ni spremenila že vrsto let. Proizvajalec je dodajal in izboljševal le posamezne elemente v skladu z novejšimi varnostnimi standardi in po načelu "dokler deluje, ne spreminjaj". Kljub temu pa je v primerjavi z najnovejšimi samovarovalnimi kompleti *scorpio* zastarel in potreben prenove. Seveda ne v varnostnem smislu, ampak pa v uporabnostnem. Izdelava je, kot se za Petzl spodobi, vrhunska. Elastični popkovini sta povezani neposredno v absorber, brez vrtljivega elementa. Absorber je eden najboljših na trgu in zagotavlja

Petzl, Scorpio Vertigo

dvostopenjsko delovanje: prvi prag proženja je pri 3 kN, drugi nastopi pri 5 kN in je tako primeren za varovanje oseb, težkih od štirideset do sto dvajset kilogramov.

Petzl pri svojih različnih izdelkih pogosto uporablja sestavne dele, ki so medsebojno zamenljivi. Na *scorpiu* tako najdemo gumijaste objemke, ki so enake kot na Petzlovih varovalnih kompletih za plezanje. Tudi robustne vponke *vertigo* so že stare znanke, in čeprav so tokrat opremljene z zadnjo izvedbo klasične vzmetne zapore, med vsemi drugimi preizkušenimi vponkami delujejo že kar staromodno.

Scorpio je med vsemi preizkušenimi kompleti najpreprostejši, najlažji in najmanjši, zato ga cenimo predvsem vodniki in izkušeni gorniki. Hkrati pa je do uporabnika nekoliko manj prijazen – predvsem zaradi vponk, ki so klasične zasnove, in popkovin, ki nimajo vrtljivega člena proti zamotavanju. *Scorpio* je tako najprimernejši za tiste, ki natanko vedo, kaj želijo, in tiste, ki samovarovalni komplet nosijo v nahrbtniku za vsak primer oziroma zaidejo na *ferate* zgolj občasno in mimogrede.

Ocun, Taja

Ocun je predstavnik solidnih čeških proizvajalcev, ki so znani po tem, da sodelujejo tudi pri proizvodnji delov za priznane velike znamke, kot so Petzl, Mammut, Edelrid, Edelweiss idr. Kakovost torej, tako kot pri njihovih avtomobilih, ni vprašljiva, bolj izpostavljeno je vprašanje samega cenovnega pozicioniranja posameznega izdelka in posledično tehnološke

Ocun Taja

naprednosti. *Taja* je tako najslabši model, preizkušen v naši množici, pa ne zaradi materialov ali kakovosti izdelave, ampak zaradi inženiringa. Zasnova je klasična, vendar sta popkovini izdelani iz enega kosa najlonskega traku s prešito zanko, ki ju na sredini veže na absorber. Ta rešitev bi v primeru napačne rabe lahko privedla do t. i. 180-stopinjskega scenarija in potencialno do razparanja šiva, ki ločuje popkovini. Poudarjam, da je to zgolj potencialni scenarij, če pride do padca, medtem ko imamo v jeklenico vpeto le eno vponko, drugo pa imamo na pasu, kar je v vsakem primeru nedopustno, ker onemogoča delovanje absorberja in je v navodilih za uporabo jasno označeno kot smrtno nevarno. Vseeno proizvajalci večinoma pristopajo k izdelavi ločenih, močnejših in neodvisnih popkovin.

Dobra lastnost *taje* sta vponki različnih barv in izjemne trdnosti, najmočnejši izmed vseh. Odprta vponka zdrži 13 kN, kar je polovico več od povprečja. To bi lahko pomagalo v primeru neugodne obremenitve, stika s skalo, navora ali odprtja vratc vponke. Po drugi strani sta vponki predzadnje generacije, torej manjši in ne omogočata umika prstov z vratc pri delu z njima, zlasti pri izpenjanju. Popkovini bi lahko bili malenkost daljši, vendar se njuna dolžina delno kompenzira z nekoliko daljšo zanko za namestitev v plezalni pas, tako da je uporaba v praksi gladka in nemoteča. Komplet ne premore posebne zanke za počivanje ali vrtljivega elementa proti zavijanju popkovin. Dopustna teža uporabnika je v razponu od petdeset do sto kilogramov. Ponaša se z ugodno ceno, ki je skoraj pol nižja od najdražjih. *Taja* je tako priporočljiva za učne ure na zavarovanih poteh, začetnike in udeležence tečajev, ki si šele oblikujejo predstavo o plezanju po *feratah*. Seveda pa tudi za vse, ki želijo čim večkrat privarčevati kak evro.

Popkovini pri taji sta izdelani iz enega kosa najlonskega traku s prešito zanko, ki ju na sredini veže na absorber. Ta način ni ravno tipičen. Foto: Aljaž Anderle

Camp, Kinetic Gyro Rewind Pro

Če je Petzlov komplet izraz preprostosti in minimalizma, je Campov najdražji model demonstracija tehnične kompleksnosti in dodelanosti. *Gyro rewind* izpolnjuje vse kriterije EN 958, uporabniško izkušnjo pa nadgrajuje kar s tremi vrtljivimi elementi, ki popolnoma preprečujejo zapletanje popkovin med sabo in tudi navijanje vsake posamezne popkovine. Vrtljive elemente sestavlja kar osem sestavnih delov, za razliko od standardnih, ki so po navadi sestavljeni iz treh. Kljub temu je teža sistema nizka, celota pa dovolj majhna, da uporabnika ne moti prav nič. Vponki sta odlični, zadnji krik mode in razvoja, s podaljšanim ročajem in hrbtno zaporo, ki omogoča vpenjanje in izpenjanje, ne da bi nam bili v napoto lastni prsti, primerni sta tako za majhne kot velike dlani. Razpon popkovin je dovolj velik, da ne omejuje uporabnikov z daljšim razponom rok. Navodila za uporabo so izčrpna in jasna, tudi v slovenskem jeziku. Razen višje

Camp, Kinetic Gyro Rewind Pro

Trojni rotator preprečuje kakršno koli zavijanje popkovin. Foto: Aljaž Anderle

cene je komaj najti kaj, kar bi SVK *gyro rewind pro* lahko očitali, zato mu pripada tudi naslov zmagovalca testa.

Rock Empire, Dynamax

Še en češki izdelek, ki je po videzu podoben *taji*, vendar z določenimi izboljšanimi detajli: *dynamax* ima dve ločeni popkovini, ki sta pritrjeni v lepo izdelano kovinsko ploščico z oblimi robovi, kjer je tudi uho za počivalno vponko. Pritrdilni sistem žal nima vrtljivega elementa, ki bi preprečeval prepletanje popkovin.
Varovalni vponki imata hrbtno zaporo in sta enako veliki kot Mammutovi in Ocunovi. Pri ravnanju z njim je treba zato nekoliko paziti na prste, vendar z nekaj vaje usvojimo zelo učinkovit način vpenjanja in izpenjanja z minimalnim izpostavljanjem prstov. Drugi detajli ne izstopajo posebno, komplet je soliden izdelek, ki zadošča vsem sodobnim varnostnim standardom. Popkovini imata soliden razteg, teža kompleta je relativno nizka, ugodna je tudi cena. Priporočljiv nakup za širok spekter uporabnikov. Zelo zahtevni med njimi, ki iščejo tehnološko izpopolnjenost in enostavnost uporabe, pa se bodo ne glede na ugodno ceno najbrž odločali za dražje in bolj izpopolnjene modele.

Rock Empire, Dynamax

Stubai, Summit X1 Light

Avstrijci so v svojem slogu pripravili robusten in za uporabo zelo prijazen komplet z največjimi vponkami in enostavnostjo. Različna barva popkovin olajšuje njuno ločevanje in zmanjšuje možnost zapletanja ob odsotnosti vrtljive vponke, ki bi za to skrbela namesto nas. Celota je tipičen primer Stubajeve tehnike – preprosta, nekoliko rudimentarna in funkcionalna celota z dobrim razmerjem med kakovostjo in ceno. Opazna pa je odsotnost tehničnih rešitev, *fines* in končne obdelave, ki je značilna za nekatere dražje znamke. Med pomanjkljivosti lahko štejemo ravno to – ostre robove na ploščici, ki povezuje absorber s popkovinama. Če že ni nevarno, je pa vsaj nenavadno, da proizvajalec ne poskrbi za zaobljene stike med kovino in tekstilom na mestih, kjer prihaja do večjih obremenitev.
X1 se sicer v praksi obnese dobro in zanesljivo, vponke se lahko uporabljajo tudi z debelimi rokavicami, upor vzmeti je majhen, popkovini sta ustrezne dolžine, teža kompleta pa je nizka.
Malce so me razočarala le navodila za uporabo, ki so

Stubai, Summit X1 Light

Stubajeva ploščica (črna), ki povezuje absorber s popkovinama, ima nekoliko preostre robove, medtem ko ima dynamaxova (modra) primerno zaobljene. Sta pa obe ploščici pomanjkljivost sistemov, saj ne preprečujeta prepletanja popkovin. Foto: Aljaž Anderle

natisnjena na neugleden listič s slabo berljivim besedilom in nepreglednimi ilustracijami. V primerjavi s tem so nekatera druga navodila kot kandidati za kako literarno nagrado, saj so pregledna, izčrpna, lično oblikovana in jasno zapisana v številnih jezikih.

ApluS7, Anderle Cacher 3.0

Inovativna in unikatna naprava, izdelana iz elementov, ki jih lahko kupimo v vsaki trgovini z alpinistično opremo ali pa jih najdemo, če zgolj malo pobrskamo po omarah. Z občutkom sestavljena, impresivno delujoča, na papirju neuničljiva ... Potencialno nevarna, ampak saj se resnemu planincu tako in tako ne sme pripetiti nič nepredvidenega. Sestavne dele z nekaj domišljije in zdrave pameti v petih minutah združimo v celoto, ki je cenejša in verjetno še boljša od kupljenega samovarovalnega kompleta. Ker so bile zavorne ploščice pred nekaj leti prepoznane kot šibek člen tovrstnih sistemov, sem jih nadomestil z bistro uporabo Petzlovih *shock absorberjev*, jeklenih vponk in najlonskih trakov. Če bi bil bolj vešč šiviljskih spretnosti, bi si vanje vgradil še elastiki. Vrtljivi element je Petzlov *swivel*, popkovine so Mammutove, vponke ravno tako. Po občutku komplet nosi vsaj dve toni, absorbcija sile pa je približno 3 kN, kar je zame dovolj, saj sem dovolj močne konstitucije. Če kdo želi, mu izdelam svojega. Cena? Sitnica!
Približno takšno je samoracionaliziranje marsikaterega vseveda in vseznalca. Ne le na tem področju. A če je marsikje izumiteljska samogradnja neškodljiva in nenevarna, pa v gorništvu vseeno ni mesta za improviziranje. Na tnalu sta namreč naša lastna varnost in zdravje!

Malo tega, malo onega, duct tape *in gremo!*
Pa bi res šli plezat s tem?
Foto: Aljaž Anderle

Podobni in priporočljivi sistemi drugih proizvajalcev, ki jih iz tega ali onega razloga ni bilo mogoče preizkusiti v praksi, so Edelrid Cable kit, Black Diamond Skyrider, Kong KKL ...

Zaključek

Potegniti črto pod pregledom precej enakovrednih izdelkov je kar preprosto – prav vsi so primerni in varni za uporabo v pogojih, za kakršne so narejeni. Striktni varnostni standardi so povzročili

Absorberji različnih velikosti, a z enakimi lastnostmi
Foto: Aljaž Anderle

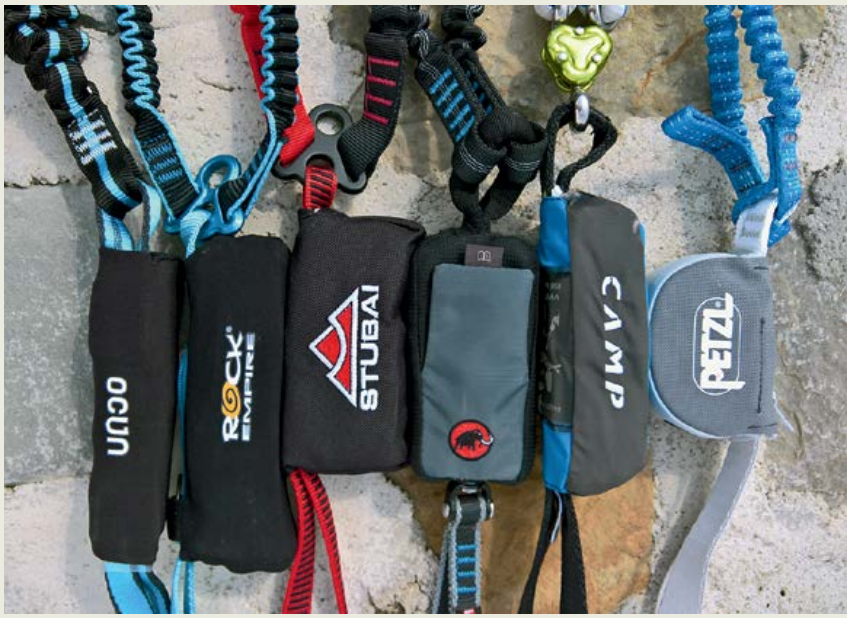

Osnovna navodila za uporabo pri petzlu in campu so stalno dostopna, saj so shranjena v žepku na samovarovalnem kompletu. *Foto: Aljaž Anderle*

Vponki s hrbtno zaporo: manjša in XL-verzija, ki je postala nov standard. Foto: Aljaž Anderle

Rotator preprečuje prepletanje popkovin med plezanjem. Foto: Aljaž Anderle

Proizvajalec	Petzl	Mammut	Ocun	Stubai
Model	Scorpio Vertigo	Tech Step Bionic Turn 2	Taja	Summit X1 Light
Ponudnik	Treking šport	Iglu šport	Iglu šport	Annapurna
Teža (g)	422	570	545	590
Cena (EUR)	90	110	80	99
Tip, standard	Y, elastična popkovina EN 958	Y, elastična popkovina EN 958	Y, elastična popkovina EN 958	Y, elastična popkovina EN 958
Vponke	klasična vzmetna matica	hrbtna zapora, mala vponka	hrbtna zapora, mala vponka	hrbtna zapora, velika vponka
Rotator	ne	da	ne	ne
Nosilnost vponk (kN):				
vzdolžno	25	28	30	27
prečno	10	12	10	7
odprto	8	12	13	10
Odprtina vratc (mm)	25	25	25	30
Območje delovanja (kg)	30–120	30–120	50–100	40–120
Dolžina popkovin (cm)	77–108	88–121	92–137	97–118
Prednosti, posebnosti	lahek, minimalističen	asimetrični popkovini, gumirane vponke, indikator obrabe	cena, nosilnost vponk, majhna teža	udobna uporaba, udobni vponki
Slabosti	klasični vponki, brez rotatorja, kratek razpon popkovin	cena, neučinkovit rotator	brez rotatorja, popkovini nista neodvisni	nekoliko groba izdelava
Komentar	za izkušene in minimaliste			za vsakogar

poenotenje dizajna in implementacije produktov, ki se zdaj bistveno ne razlikujejo več med seboj – vsaj v vidiku tehnologije, principu delovanja in uporabljenih materialih ne. Seveda pa so razlike vidne v detajlih, dodelanosti, enostavnosti uporabe in ceni – to so stvari, na katere boste najbrž polagali pozornost kot kupci. Z vidika varnosti bistvenih razlik ne bi smelo biti ob predpostavki, da spoštujemo navodila za uporabo. Vsak varnostni pripomoček je sredstvo za redek primer skrajne nuje – nesreče, padca – tako da svoje pravo poslanstvo le redko opravlja. Zato pa pridejo toliko bolj do izraza enostavnost uporabe, udobje, dimenzije in teža. Pred nakupom se nujno vprašajmo tudi, kako pogosto, v kakšnih razmerah in na kako zahtevnih zavarovanih poteh bomo SVK uporabljali v naslednjih treh do petih letih; potem pa ga bo tako in tako treba zamenjati (razen Anderle Cacherja 3.0, ki je večen.)

Foto: Andreja Tomšič

Proizvajalec	Camp	Rock Empire	ApluS7
Model	Kinetic Gyro Rewind Pro	Dynamax	Anderle Cacher 3.0
Ponudnik	Iglu šport	Kibuba	avtor članka
Teža (g)	699	600	v redu
Cena (EUR)	150	80	*sitnica*
Tip, standard	Y, elastična popkovina EN 958	Y, elastična popkovina EN 958	Y, standard deteljica
Vponke	hrbtna zapora, velika vponka	hrbtna zapora, mala vponka	klasična vzmetna matica
Rotator	da, trojni	ne	seveda
Nosilnost vponk (kN):			
vzdolžno	28	28	28
prečno	7	8	8
odprto	12	8	8
Odprtina vratc (mm)	30	25	25
Območje delovanja (kg)	40–120	40–120	približno 80
Dolžina popkovin (cm)	90–135	92–135	85
Prednosti, posebnosti	3 rotatorji, kakovostna izdelava, dolžina popkovin	ugodna cena, dolžina popkovin	unikatnost, modularnost, cenenost
Slabosti	cena	brez rotatorja	prevelika teža, neudobnost, nerodne vponke, nepredvidljivo delovanje, potencialno nevaren
Komentar	za najzahtevnejše in najnerodnejše	za racionalne	najslabši komplet iz trgovine je boljši od tega

Olga Kolenc

Čez Kambreško pogorje

Od Sabotina do Globočaka

Iščem odmaknjene hribe in zaraščene kuclje, ki jih oznakam navkljub obišče le malo ljudi. Pomembni mi niso nič manj kot izpostavljena gora z velikim imenom. Popotnik lahko na teh krajih najde svoj mir, hoja postaja podobna romanju na kakšen krajši Camino. Ob petju murnov in ptic v sebi lahko počasi premlevaš vse, kar ti je obtičalo v mlinu. Hodiš in hodiš, in ko tu zgoraj, visoko nad Sočo, strmina le popusti in se prevesi, začutiš vonj po človeku. Trave v razcvetu dišijo, v daljavi pozvanjajo zvonci. Zdi se, kot da prihajaš domov.

Ko sem tistega lepega dne povsem po naključju stala na Sabotinu in zrla proti Koradi, me je obšla posebna misel. Kaj, ko bi letošnji lov na pomlad začela prav v to odmaknjeno smer? Gore, ujete v snežni oklep, so še daleč, v predgorjih pa se že širi tisti čudežni vonj. Vse, kar zdaj zamudiš, se v enaki obliki nikoli ne vrne!

Moja pot, ki se je začela v Solkanu in se čez Sabotin, Korado, Kambreškega in Globočaka v presledku nadaljevala vse do Kuka nad Livkom, je del približno dvesto trideset kilometrov dolge poti – Poti miru od Alp do Jadrana. Posebej označena pot, ki poteka vzdolž nekdanje Soške fronte, na kateri opazimo bogato kulturno in naravno dediščino evropske zgodovine, nas danes predvsem združuje in povezuje. V večini poteka po ustaljenih planinskih in drugih poteh, kjer najdemo izhodišča tudi za večje podvige. Med uživanjem v planinskem pohodu si lahko ogledamo številne vojaške ostanke kavern, strelskih jarkov, spomenikov, pokopališč in drugih obeležij.

Kambreško pogorje, tudi Kanalski kolovrat, je čudovit košček slovenske zemlje, ki se razteza na skrajni zahodni meji med reko Idrijo in Sočo. Njegov štirinajst kilometrov dolg razpotegnjen gorski greben poteka od Ježe (929 m) nad Velikimi Ruti vse do Korade (812 m). To področje je bilo skozi vso zgodovino posebno ranljivo. V začetku prejšnjega stoletja so tod našteli triinsedemdeset vasi, zaradi na novo začrtane meje po drugi svetovni vojni, ki je prekinila obstoječe povezave, pa jih je do danes ostala le še tretjina. Knjiga z naslovom Življenje na Kanalskem kolovratu, ki sta jo napisala domačina oče in sin, Franc in Zoran Jerončič, je izjemno dokumentarno delo tega prostora in časa. Na tem zelo nemirnem območju se je zvrstilo več vladavin. Toda Napoleon Bonaparte, Beneška republika, Avstro-ogrska, prva svetovna vojna, fašizem, druga svetovna vojna in povojno obdobje niso mogli izpuliti naših korenin, in življenje se danes počasi vrača v te kraje.

Na Sabotin (609 m) iz Gonjač

S Sabotina do Gonjač v Goriških Brdih bi se lahko odpravila istega dne, a so nepredvidljivi oblaki strašili s hladnim tušem. Malce omamljena od pomladnih vonjav, ki so posebno močne prav tu, na meji različnih svetov, sem se raje vrnila v Solkan v smeri prihoda. Skalni raz na grebenu nad Sočo vedno kaže svoje zobe. Sveže zeleno listje je čisto počasi mehčalo robusten svet in nekaj prej neopaznih grmovnic se je odelo v nežno belino. Naslednje popoldne se je z zahoda razpela modrina in zapeljala sem se do izhodišča v Gonjačah.

Divji Sabotin, ki sem ga še včeraj občudovala s severa, z juga kaže povsem drugačen, krotek obraz. Mehak, z gozdom poraščen hrbet rahlo vzvalovi in le pod vrhom malce igrivo poskoči. Vse je zeleno, skoraj kičasto zeleno, le bližnje pogorje Krna se je čez noč odelo v nov sneg. Po Briški poti sem kmalu dosegla senčni rob grebena, ki kot razgledni balkon odstira povsem nov pogled. Soča pod nami objame zdaj levi, zdaj desni breg, proti severovzhodu že vidimo svetogorsko romarsko cerkev. Divja gorska reka se tu povsem umiri, ostaja le barvni zaris. Spomnim se našega velikega pesnika Simona Gregorčiča, ki v znameniti pesmi *Soči* pravi: "*... kaj trudno lezeš in počasi, /zakaj so tožni tvoji glasi? /Težko se ločiš od hribov, /zibelke tvojega valovja?*" Upam si trditi, da je ta tura ena izmed najslikovitejših sredogorskih tur tako pri nas kot tudi v širšem merilu.

Steza se ponekod strmo povzpne, zakrije me gosto grmovje. Tako sama sem, žive duše ni. Ostanki cerkvice sv. Primoža iz 16. stoletja pričajo, da se je človek

Soča je v tem delu postala že umirjena.
Pogled z briške poti v smeri Korade.
Foto: Olga Kolenc

Planinska koča na Sabotinu leži med dvema izrazitima vzpetinama.
Foto: Olga Kolenc

že zdavnaj povzpel na greben. Sonce sije, tišina na tem od vojne ranjenem hribu presega nebo. Nekoč krvava strateška točka je danes oaza miru. Viri navajajo, da se je Sabotin najprej imenoval Samotin, kar pomeni samoten hrib. Sabotin, zadnji alpski in prvi sredozemski hrib, slovi po izjemi flori. Tik ob stezi so že zacveteli prvi cvetovi jesenčka in perunike. Šele ob prebiranju dolgih strokovnih seznamov tako rastlinskih kot živalskih vrst, ki jih najdemo tu, se zavemo pomena vrednot, ki jih na stičišču treh različnih svetov skriva ta bližnja in hkrati odmaknjena gora.

Greben postaja malce divji, treba je zlesti čez nekaj nabrušenih skal. Uf, pazi na noge, si mislim, tu je pa res po planinsko! Iščem varen stop in moj pogled pod prvim grmičkom ujame dvoje zaljubljenih bitij. Ona se je s podplati udobno namestila na padlo deblo in je v pohotni drži širila boke. On je vzporedno ležal poleg nje. Soncu je kazal svoja mišičasta bedra, z glavo pa se ljubeče sklanjal nad njo. Ko je opazil vsiljivko, je še vedno raznežen pazljivo dvignil zasanjan pogled in mi pokazal svoj pomodreli podbradek. Jasno mi je bilo, da tudi kuščar zelenec več kot očitno obvlada zadevo.

Zaslišala sem korake in kmalu srečala dva planinca, ki sta sestopala z vrha. Rekla sta, da je do koče še daleč. Steza je ponekod mehka in posuta s cvetjem, v krajših presledkih pa vrag zopet nakotali nabrušenih skal. Greben valovi v obliki zaporednih vodnih pljuskov. Kot svež cvet vrtnice je, a ko si najbolj raznežen, zgrabiš za trnje. Presunljivo lep je pogled na pravkar prehojeni greben, na zeleno dolino s smaragdno reko in na obzorju na belo verigo gora. Po prihodu na Sabotin sem se do sedem kilometrov oddaljenih Gonjač raje vračala kar po mehkem robu cestišča.

Čez Korado (812 m) in Sveti Jakob (745 m) do Kambreškega

Navdušena nad svojo novo pohodniško zamislijo sem se že naslednje jutro vrnila v Gonjače. Moja pot je ta dan obrnila na levo, proti Koradi. Na kanalskem koncu ji pravijo Kobališče, v Brdih Kobalar, imeni pa je dobila po tukaj najviše ležeči in največji kmetiji. Sledila sem oznakam in po gozdni poti hitro prišla do asfaltne ceste. Nato bližnjice, razgled se odpira. Obsežna pobočja Korade pod nami se spajajo z vinorodnimi briškimi griči. Furlanska nižina pod njimi je v vlažni kopreni le še obris. Tudi za Korado je značilna velika pestrost habitatov ter rastlinskih in živalskih vrst. Žal je večina nekoč negovanih travišč danes preraščena z gozdom, nekoč dišeči travniki skozi čas spreminjajo svojo namembnost. Svoje dodajata tudi pretiran obisk in naš neodgovorni odnos do narave.

Vlažna prebujena zemlja mi je tukaj enako dišala kot tista na moji planini. Cvetoče krošnje divjih češenj so tonile v mladem zelenju. Pomislila sem, da tudi ptice pojo enako lepo kot doma, le breg ni isti. V zgornjem delu poti pobočje prekriva čemaž, zadiši po česnu. Tik pod kočo me je rahlo stresel hlad, kajti čez zaobljeni vrh vlečejo alpski vetrovi. Dramila sem najnežnejše občutke svojih prvih zaznav. Šele takrat, ko je ozelenela spodnja veja stare bukve, ki se je oklepala skale nad domačo hišo, sem končno verjela, da je pomlad.

Na vrhu Korade, v ozadju zasneženi greben Julijskih Alp s Krnom
Foto: Olga Kolenc

Dosegla sem vrh Korade in se zazrla v belo verigo gora. Moj pogled je drsel do ničelne točke na morju. Razgledni vrh je bil ta dan poln obiskovalcev, a glej zlomka, malemu belemu kužku sem šla na živce le jaz. Jezno se je zaganjal proti meni, kazal zobe in na vso moč lajal. Nato smo le ugotovili, da ga moti moj rožnati klobuk iz jeansa. Zavila sem do lepo obnovljene stare cerkvice sv. Genderce, ki je prava oaza miru. Po poti pristopa sem se vrnila k avtomobilu v Gonjačah, nadaljevanje načrtov pa sem zaradi daljšega obdobja slabega vremena prestavila v mesec maj.

Po treh tednih se mi je pridružila kolegica Darja in zapeljali sva se pod Korado, da bi nadaljevali pot čez greben. Ker bližnjic tu nisva našli, sva šli po cesti. Hoja ob robu cestišča je bila prijetna, prometa ni bilo. Prišli sva do odcepa za cerkev sv. Jakoba nad Debenjem, ki je priprošnjik za dobro letino in zavetnik popotnikov in romarjev. Po krajšem vzponu sva dosegli s travo poraščeni kucelj, s katerega vidimo tako del Soške doline kot svet ob srednjem toku reke Idrije. Mala cerkvica, ki krasi vrh, je verjetno nastala v prvi polovici 14. stoletja. Z opisne table izvemo, da sodi po svojih arhitekturnih značilnostih med cerkvene stavbe istrske skupine, grajene v poznogotski tradiciji. Obnovljena je bila leta 1958 in ima precej nejasno zgodovino.

Pohod sva nadaljevali skozi s soncem obsijani zaselek Lig z romarsko cerkvijo Marijino Celje, ki jo povezuje Pot prek svetišč vse do Kambreškega. Pokrajina je vso pot presevala mir in tišino. V sadovnjaku pod cesto se je v cvetoči travi, tako kot včasih, paslo nekaj krav. Vzvalovano predgorje objema gruče hiš, vsaka od njih je dom in tistemu, ki v njem živi, je najlepši kraj na tem svetu. Zadišalo mi je po medu, po *pajštvah* s sušečim se sadjem, po svežem kravjem in kozjem mleku, ki ga v teh krajih še znajo tolči v *pinjah.*

Iz Kambreškega na Platne (746 m) in Globočak (809 m)

Po prihodu na Kambreško sem najprej iskala – kaj drugega kot *kafe.* Vas je bila na delovni dan nekam tiha in prazna. Prišli sva do stare, lepo obnovljene rumene hišice s kamnitimi stopnicami, ki pa imajo na vrhu stopnic zazidana vrata. Ob njih so cvetele perunike, na spominski plošči pa piše: *V spomin Rezijanu Dominiku Uzbetu (1882–1957), ki je tukaj dolga desetletja živel in delal, in v zahvalo ljudem Kambreško Liškega Kolovrata, ki so ga imeli radi.* Podpisani so Rezijani.

Le malo naprej sva prišli do velike stare hiše, ki pa ni bila "Gostilna pri lovcu", kot je ob vstopu v prostor kazalo, ampak Zbirka Lukčeva hiša. Spada v projekt *Zborzbirk*, ki združuje kulturno dediščino med Alpami in Krasom. Namen tega projekta je strokovno obdelati, ovrednotiti in promovirati zbirke kulturne dediščine, ki so jih v preteklosti ustvarili domačini. Prijazna gospa Jožica Strgar, ki brez nje ta dan ne bi bil tak, kot je bil, naju je povabila naprej. Čeprav je bila "Gostilna pri lovcu" le del njene zbirke, nama je brezplačno skuhala kavo, naju napojila z malinovcem, zamešati pa je hotela tudi *frtaljo.* Razkazala nama je lepo urejeno etnološko zbirko fotografij, zbirko predmetov iz prve svetovne vojne, tehnično zbirko orodij in "Lukčevo kamnito ognjišče".

Kuščar zelenec s pomodrelim podbradkom se ni pustil motiti. Foto: Olga Kolenc

Ob ogledu zbirke, ki jo stalno nadgrajuje, človek začuti, koliko energije in ljubezni je v vsakem podarjenem ali najdenem starem predmetu, ki ga je Jožica tik pred propadom znova vrnila v življenje.
Od prijazne gospe sva prejeli še vsaka svojo vrtnico in se z močnimi vtisi odpravili proti Platnam in Globočaku. Mehka potka, ki vodi ob travnatem bregu, se hitro konča. Šli sva po kolovozu in kmalu prišli na Platne. Platne so 746 metrov visoka, z gozdom porasla vzpetina, na njej pa stoji oddajnik za televizijo in mobilno telefonijo. Vrnili sva se k novi gozdni cesti in po kratkem spustu prišli do steze, ki vodi h Globočaku. Sicer zračen gozd še kaže rane požleda, ki jih objema bujno podrastje. Ponekod komaj vidna, a markirana steza je na mokrih strmih delih, kjer zemlja drsi, utrjena z debli. Na koncu malce razpotegnjenega in poraščenega vrha stoji obeležje. Posvečeno je trpljenju žrtev in usodi mož, žena in otrok v prvi svetovni vojni v vaseh pod Globočakom. Maja 1915 so območje med obmejno reko Idrijo in Sočo zasedle italijanske enote,

Informacije

Sabotin (609 m) po Briški poti

Goriško, Notranjsko in Snežniško hribovje

Sabotin, ki je danes Park miru, je pomembna izletniška točka Goriške. V prvi svetovni vojni je čezenj potekala Soška fronta. Čez nekoč pomembno strateško točko nad reko Sočo danes poteka državna meja med Slovenijo in Italijo. Severna stran grebena od Solkana proti naselju Plave je precej izpostavljena, porasla južna pobočja pa zložno padajo vse do Goriških Brd. Na Sabotin vodi šest označenih in urejenih poti. Poleg naravnih lepot in znamenitosti si lahko ogledamo številne vojne ostaline, kot so bunkerji, kaverne, strelski jarki, piramide ipd. ter muzejsko zbirko. Področje na stičišču dinarskega, submediteranskega in predalpskega sveta slovi po izjemni flori, ovrednoteno je s statusom naravne vrednote državnega pomena in ekološko pomembnega območja ter spada v mrežo Natura 2000.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Nekoliko zahteven je skalnat del grebena, kjer je treba paziti.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 240 m

Izhodišče: Cestni odcep za lovsko kočo na cesti Gonjače–Sabotin, 369 m. Po sabotinski cesti se iz Solkana peljemo do Goriških Brd in nadaljujemo do zaselka Gonjače. Nad Gonjačami je kmalu na desni odcep za Sabotin in po slabem kilometru vožnje smo na parkirišču.

Koča: Planinska koča na Sabotinu, 560 m, telefon 05 30 46 280.

Časi: Izhodišče–Sabotin 1.45 h
Sestop 1.15 h
Skupaj 3 h

Sezona: Vse leto

Zemljevida: *Brda/Kanal/Nova Gorica – Pot miru, zgodovinsko-turistična karta*, 1 : 25 000; *Goriška, izletniška karta*, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000.

Vzpon: Ob številnih oznakah pri parkirišču sledimo tabli Briška pot. Gozdna cesta se zložno dviga čez travnik, nato po označeni stezi zavijemo v gozd. Kmalu smo na robu grebena, s katerega se odpre pogled na reko Sočo. Steza, ki se drži roba, se med grmovjem ponekod dviga, ponekod znova položi. Pred nami se na levem bregu dvigajo Vodice in Skalnica, proti grebenu pa se pred nami nizajo manjši vrhovi, ki nam vso pot skrivajo vrh. V zadnji tretjini poti steza preči razbit skalnat greben, kjer je potrebna manjša previdnost. Razgled se odpira, pred nami se dvigata dve izraziti vzpetini, med njima zagledamo Planinsko kočo na Sabotinu, 560 m, do katere moramo obiti še nekaj manjših vzpetin, in že smo med strelskimi jarki. Skalnat greben se malce položi, pot se obrne na jug in od koče nas loči le raztežaj. Nad kočo gremo po označeni stezi, ki nas nad razglednim skalnim robom že po desetih minutah pripelje na vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Do izhodišča se lahko vrnemo tudi po razgledni, sedem kilometrov dolgi asfaltni cesti. Začnemo tik pod kočo, cesta pa pelje po južni strani grebena, kjer si lahko ogledamo tri piramide. Če imamo na voljo dve vozili, pot nadaljujemo po celotnem grebenu do ostankov gotske cerkvice sv. Valentina in po tako imenovani Južni poti sestopimo v Solkan.

Sabotin (609 m) po Južni poti

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 509 m

Izhodišče: Avtobusno postajališče in obračališče tik pred odcepom za solkanski most, v bližini naselja Solkan, 100 m.

Koča: Planinska koča na Sabotinu, 560 m, telefon 05 30 46 280.

Časi: Solkan–Sabotin 1.45 h
Sestop 1.15 h
Skupaj 3 h

Sezona: Vse leto

Zemljevida: *Brda/Kanal/Nova Gorica – Pot miru, zgodovinsko-turistična karta*, 1 : 25 000; *Goriška, izletniška karta*, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000.

Vzpon: Prečimo solkanski most in pot še nekaj minut nadaljujemo po asfaltni cesti do prvega desnega ovinka. Na levi strani ovinka opazimo tablo, ki nas usmeri skozi grmovje strmo

Perunika ob poti Foto: Olga Kolenc

Globočak pa je predstavljal pomembno vojaško strateško točko. Domače Turistično društvo (TRD) Globočak prireja vsako zadnjo nedeljo v oktobru tradicionalni pohod na Globočak, posvečen pa je spominu na žrtve vseh vojn na tem območju.

Čez Julijske Alpe, ki jih na vrhu zakriva vejevje, se je popoldne razlezla značilna koprena. Bila je dovolj prozorna, da se je v pogorju Krna in na vrhovih nad Razor planino videlo zadnje sveže zaplate snega. Snežni zaris se iz dneva v dan ožji, voda pronica v podzemlje, nato pa začenja svoj novi krogotok. Naslednja tura bo zagotovo lepo vidni zeleno obarvani hrbet Kolovrata, ki se iznad Solarjev vleče do Kuka nad Livkom. Razprostira se na višini od osemsto do tisoč sto metrov nad morjem in bo kmalu prekrit s cvetovi rumenih pogačic. Vračali sva se po poti pristopa. Stopali sva ob meji nekoč različnih svetov in zavedla sem se, da vsa ta širina, ki se danes odpira pred nami in ki nas združuje in povezuje, še zdaleč ni samoumevna.

navzgor, kjer kmalu dosežemo cesto. Na drugi strani ceste gremo po številnih strmih stopnicah. Nadaljujemo po zmerno strmi stari vojaški mulatjeri, ki nas pripelje do razgledišča. Pot se vzpenja strmo navzgor, gibamo se po izredno razgibanem kraškem terenu. Pod nami se odpira pogled na Goriško, predvsem na Novo Gorico in Solkan. Po uri hoje dosežemo jugovzhodni rob sabotinskega grebena, kjer se dviga 535 metrov visoki vrh Svetega Valentina. Pot nadaljujemo mimo obnovljenih ostankov romarske gotske cerkvice sv. Valentina. Do vrha, ki je oddaljen pol ure, hodimo še po izredno razgledni grebenski poti.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Zelo zanimiv krožni povratek v Solkan je delno zahtevna označena Severna pot.

Korada (812 m) s podaljškom grebenske poti do Globočaka

Goriško, Notranjsko in Snežniško hribovje

Korada je najvišji vrh Kambreškega pogorja, na zemljevidih tudi Kanalski kolovrat. Gorski hrbet se dviga med vzporednima dolinama reke Soče in obmejne reke Idrije. Greben, ki na južni strani prehaja v Goriška Brda, poteka proti severu in se veže na Kolovrat v Matajurskem pogorju. Med številnimi zaselki, raztresenimi po pogorju, je največji Lig, nad njim se dviga znana romarska cerkev Marijino Celje (677 m). Z vrha Korade nam seže pogled od Dolomitov, Karnijskih Alp, Julijcev, Kamniško-Savinjskih Alp vse do predgorij, kot sta Banjška in Trnovska planota, in čez Furlanijo do morja. Le raztežaj od samega vrha stoji na zahodu planinsko zavetišče, na vzhodu pa steber Državne geodetske točke 0. reda, ki predstavlja stabilizacijo državne geodetske točke kombinirane geodetske mreže.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 443 m

Izhodišče: Cestni odcep za lovsko kočo na cesti Gonjače–Sabotin, 369 m. Po sabotinski cesti se iz Solkana peljemo do Goriških Brd in nadaljujemo do zaselka Gonjače. Nad Gonjačami je kmalu na desni odcep za Sabotin in po slabem kilometru vožnje smo na parkirišču.

Koča: Planinsko zavetišče na Koradi, 803 m, mobilni telefon 041 352 584.

Časi: Izhodišče–Korada 2 h
Sestop 1.30 h
Skupaj 3.30 h
Korada–Kambreško 3.30 h
Kambreško–Globočak–Kambreško 1.30 h
Kambreško–Korada–izhodišče 4.30 h

Sezona: Vse leto

Zemljevida: *Brda/Kanal/Nova Gorica – Pot miru, zgodovinsko-turistična karta*, 1 : 25 000; *Goriška, izletniška karta*, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000; *Zgornje Posočje, izletniška karta*, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000.

Vzpon: Na izhodišču poiščemo oznako za Korado in oster ovinek na levo. Gremo po širokem kolovozu vse do Vrhovlja pri Kojskem. S ceste, ki poteka proti Plavam, je kmalu odcep za Korado. Nekaj časa hodimo po cesti, ki se dviga levo navzgor, nato zavijemo na pot, ki seka cesto. Porasla pobočja nudijo hlad, vzponi so zmerni, planinskih oznak in oznak za Pot miru najdemo na pretek. Više zopet dosežemo cesto in znova sledimo odcepom. Ko pridemo do manjšega parkirišča pod vrhom Korade z informativnimi tablami, čez poraslo pobočje v pol ure dosežemo vrh.

Z vrha Korade pot nadaljujemo proti severu in po nekaj minutah prispemo do obnovljene stare cerkvice sv. Genderce. Spustimo se do asfaltne ceste, ki greben povezuje s sedlom Solarji, 996 m. Po slabih štirih kilometrih pridemo do odcepa, ki nas ostro na desno pripelje do cerkvice sv. Jakoba nad Debenjem. V naseljih Lig in Kambreško nas velika tabla v centru vasi usmeri na Globočak. S travo poraščena potka nas kmalu pripelje nad vas, nato pa zavijemo v gozd. Strmina je zmerna, kolovoz se kmalu razširi in že smo na novi gozdni cesti. V krajšem spustu pridemo do odcepa za Globočak. Malo uhojena, vendar markirana steza, ki se odcepi na levo, nas skozi gozd v slabe pol ure pripelje na vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. S Kambreškega je najkrajši sestop v dolino do naselja Ročinj, lahko pa Pot miru nadaljujemo proti sedlu Solarji.

Anka Rudolf

Bomba d'acqua[1] nad Hohe Gaislom

Ko se gora razjezi in ti vse prespiš

Prosim vas! Če vas karkoli ponoči priveže, pripne ali drugače fizično zadržuje v postelji, upoštevajte namig. Ne vstajajte in odhajajte na pot pred dnem, ali vsaj počakajte prvo živo dušo, ki vam bo razložila, da se je ponoči zgodilo kaj izjemnega, odločilnega za dan, ki je pred vami.

Kraljica Brajiških Dolomitov - rdeča gora - Hohe Gaisl/(Croda Rossa d'Ampezzo, desno planota Plätzwiese (Prato Piazza) z vrhom
Foto: Vladimir Habjan

Predramim se. Tiho je, kot da ne bi poleg mene spalo še trideset ljudi. Niso me prebudili, ko so se sinoči spravljali v postelje, in nihče ne vleče glasne drete? Dežnih kapelj, ki so me sinoči uspavale, ne slišim več. Juhuhu, zjutraj zgodaj odrinem. Obrnila bi se, a je zapestnica zataknjena v mojo svileno Hoferjevo rjuho. Že pomislim, da bi jo kar strgala na silo, a mi jo, skoraj zadihani od napora nočnega reševanja, končno uspe odpeti z roke in jo pustim kar v objemu rjuhe. V sanje me odnese enakomerno brnenje helikopterja, ki ima daljše opravke nedaleč stran.
Ob prvem svitu zberem v naročje vse dopustniško imetje in se odplazim s skupnih ležišč. Nedelja je, pred kočo je le prijazen kosmatinec, s katerim se pocrkljava in pospraviva stvari v nahrbtnik. Stroške sem oskrbnici poravnala že sinoči, rekoč, da grem zaradi napovedanih popoldanskih neviht zgodaj na pot. Prebuja se sveže pomito jutro, travnike je nočni dež okrasil v srebro, srebrne so smreke, zaradi oblakov je kovinsko srebrn lesk prve jutranje zarje. Za hrbtom mi glasno šumi potok, ki je bil še včeraj mali in čisto pohleven. Po slišanem bi sklepala, da je v njegovem toku prava "Boka", a najbrž so le v ranem jutru glasovi izrazitejši. Čez prostrane travnike se spustim do tihe in prazne koče na planini Stolla, ki sta jo zagotovo pomagala olepšati Janko in Metka. Ura še ni šest, izza priostrenih *špic* na vzhodu vstaja sonce. Klopi so mokre, podložim si zadnjo plat z dežnim pokrivalom za nahrbtnik in kraljevo pozajtrkujem. Ljubi zajtrk, dobro si mi služil.
Sem na začetku večkrat mi priporočene razgledne poti med idilično planino Plätzwiese in vrhom Seekofel, sem na Alti Vii, ki me bo popeljala po severnih pobočjih dolomitskega velikana Hohe Gaisla, vriskajoča od sreče, da sem na vrhuncu sezone, na sobotni dan dobila posteljo na tako obiskani planini in si tako podaljšala *vandranje.*
Včeraj je bil začetek moje poti neizrazit prelaz Im Gemärk, nedaleč od Schluderbacha in ob rdeči cestarski hiši parkirišče za moj avto, kateremu sem kot običajno v senco zadnjega levega kolesa skrila "regeneracijsko" okrepčilo.
Moja pot številka 3 se s planine Stolla dvigne v cemprinov gozd. Prvič v življenju se srečujem s tolikimi cemprini, prvič prav zares opazujem njihove tršate pokončne postave v naravnem okolju. Prelepi so. Komaj prečim obilne vode, ki drve iz vseh lukenj bližnjega pobočja, potoki hitijo kar čez zelene trave pašnika, v zalivčkih pa ostaja naložena nočna sodra, ki sem jo opazila že na strehi koče. Takoj za ovinkom me čaka presenečenje – zapornica s čisto pravim stop znakom. Ta pa zagotovo ni od včeraj: *"Sentiero n. 3 chiuso per caduta sassi e smottamento di terreno."*[2] Oklevam, saj to mora biti nekaj resnejšega, le kako, da so mi to malenkost pozabili omeniti priporočevalci lepot te poti?
Vseeno grem, če pridem do prepreke, obrnem. Izpod glavnega vrha Hohe Gaisla se na sever spušča več ram, ki ločujejo krnice, pod katerimi teče pot. Tritisočak me tako kot včeraj, zavit v oblake, gleda prav strogo. Ja, saj bom spoštljiva, samo dokler bo šlo, nato obrnem, se izvijam. Na prvi izravnavi me pozdravijo kravji zvonci. Prečim čelno moreno, ki jo snegovi vztrajno potiskajo proti severu. Pot se zravna, pod pobočji Gaiseleite vidim njeno nadaljevanje, vidim tudi sled stezice levo, ki pelje v njegovo osrčje in na sam vrh. Ampak to ni pot za "solo per esperti"[3], kot je zapisano na začetku moje, za dosego vrha moraš biti še kaj več. Kar naenkrat sem pred strmo, dobra

[1] Vodna bomba. Tako Italijani poimenujejo hudo deževno ujmo.

[2] Pot št. 3 je zaprta zaradi padajočega kamenja in urejanja poti.
[3] Samo za izkušene.

Podor na gori, ki se je zgodil leta 2016, fotografirano s Seekofla (Crode del Becco). Foto: Anka Rudolf

dva metra globoko hudourniška grapo z meter visoko naloženimi gruščnatimi robovi. Kako čeznjo, kje in kako so to storili moji mnogi predhodniki? Videti je, da sem letos tu prva. Sledi ni, robovi odloženega grušča so ostri kot nož. Uporabljajoč vse štiri, se le spravim na drugo stran, v razmočeni lavini ostanejo globoki odtisi. A čez dobrih sto metrov me čaka ponovitev. Tu ne gre kar naravnost, na drugo stran dospem le tako, da više poiščem malenkost manj strm del in prečim s še večjo previdnostjo. Še kako bi mi prav prišel cepin, vkopala bi si stope. Tako še nekajkrat. Ne, resnično sem zmedena, vse kaj drugega kot tako telovadbo sem pričakovala. Morda pa so le moja merila, kaj lepa pot je, malo posebna. A naj bo, še zmorem, karkoli hujšega se mi primeri, obračam.

Na slikovitem sedlu me pričaka klopca z razgledom na vse strani. Seveda sedem, natančno preučim zemljevid, da morda nisem skrenila. Nisem, vse je, kot mora biti, sonce me še vedno prijetno greje, a upanja, da potisne oblake tudi z vrha, je vse manj. Na drugi strani se mi že smeji planina Rossalm, kjer si bom privoščila jutranjo kavo.

Ko nadaljujem, se mi v daljavi iz megle na grebenu odkrije svež odlom. Rdeča rana je še mnogo bolj rdeča kot Croda Rossa, kot upravičeno Hohe Gaisl imenujejo Italijani. Skozi novo krnico so me pozdravljale plitvejše hudourniške grape, ki sem jih neučakana kar preskakovala. Tudi tu ni nobenih sledi letošnjih pohodnikov. Končno stopim na zavarovano pot; polica je široka, pot urejena, spust po delu zelo krušljivega grebena lepo varovan in ni izpostavljen. Še par skokov in pred podorom sem. Ogromen je, v grebenu zija ogromna rdeča rana, pod njo pa še več rdeče plazovine. Zdaj vem, zakaj je pot zaprta, prečenje bi bilo res loterija, saj v pobočju vseskozi ropota, plaz je še živ. Kako majhna sem bila na njegovem robu, večino elementov je bilo večjih kot jaz. A pridni markacisti so na tako obiskani (letos še nikogar) poti uredili varen obvoz. Slediš količkom, za katere se ti na začetku zdi, da zamejujejo gradbišče, in ob grmenju više si res tiktak na drugi strani. Še par poskokov in sem pred kočo na planini Rossalm.

Iz doline do koče, kot piše na smerni tabli, pripelje cesta s – po italijansko – Ponticella. To zveneče ime sem v zadnjih dneh slišala mnogokrat in mi je neznansko všeč. Omenjali so mi ga planinci pri prejšnji koči, našla sem ga na smernih tablah, na zemljevidu … Jaz, ki seveda "znam" italijansko, sem to takoj prevedla v "most do neba" (ponte = most, cielo = nebo). To mora biti res imeniten kraj, neverjeten razgledni balkonček, pripet na nebo. Sem imela prav? Velikokrat in tudi tokrat ne!

Na ograji okrog koče, tik ob cesti, katero sem na hitro ocenila, da že stoletje ni videla lopate, kajti bila je kot struga hudournika, je bilo na prehod položeno precej veliko deblo. Dobro sem se morala potruditi in komaj sem viharnik odstranila. Oskrbnik, precej hipijevskega videza, ki zapore prej ni videl, me je gledal kot deveto čudo. Nič hudega, nisem Peter Klepec, vse, kar potrebujem, je kava in eno malo pivo. To mi bo postregel, pa četudi nisem njegov tip!

Da dove è venuta, signora?

Vabeči zeleni travniki Plätzwiese, zadaj lahko dostopen vrh Durrenstein
Foto: Anka Rudolf

Da Prato Piazza.[4]
Res? Kakšna je pot? Ste sploh lahko prišla čez, so varovala v redu? Kar hlastal je s podobnimi vprašanji, nekatera so bila povezana (vsaj tak občutek sem imela) tudi s preverjanjem moje prisebnosti. Malo se mi je zdelo za malo, a kaj hočem, morda sem res posebna. Povem mu, da pot res ni lepa, niti najmanj podobna opisom, da težko verjamem, da je tu letos sploh kdo hodil. Še kar me je debelo gledal, preverjal to, preverjal ono, dokler le ni spoznal: gospa, ki stoji pred njim, nima pojma o dogajanju pretekle noči.
Ne veste?
Ja kaj pa?
Divjanje nočne nevihte je odneslo vse poti, dostopne ceste, zasute in poplavljene so ceste v dolinah Braies, Pustertal, Landro … Ni mogel verjeti, da je pot št. 3 še prehodna. Ob slišanem nisem uspela zapreti ust, možgani pa so le škripali in škripali, tako so mleli, kako je mogoče tako neurje prespati?
Kavo in malo pivo?
Seveda!
Nujno je bilo o stanju poročati gorski reševalni. Sledila so spet vsa vprašanja od začetka, vključno s testom prisebnosti. Na koncu pa še prošnja: "Razumeli vas bomo, če ne želite, vendar; bi ob svoji vrnitvi pospremili skupino Špancev, ki ne morejo nikamor drugam, kot po vaši smeri?" Razložil mi je, da imajo vodnika in ne bo vsa odgovornost na mojih ramenih. Seveda sem privolila. "Nikakor pa jim ne pustite oditi v dolino, vse ceste so neprevozne, vse dostopne poti neprehodne! Imamo le podatek, ki ste nam ga posredovali vi," mi je zabičal na koncu.
Kava je bila odlična, z oskrbnikom sva si takoj postala prijetnejša, vprašanja so kar deževala, tako z moje kot njegove strani. Nadaljevanje moje današnje poti pa je bilo videti zaključeno.
Po cesti, ki sem jo malo prej ocenila za hudourniško grapo, se je spuščala skupina mladincev, nekoliko debeluškastih, neplaninsko oblečenih in obutih, prebodenih s številnimi pirsingi. Nič nimam proti sodobni opravi, mladina me navdušuje, a tehle s copati, katerih peta ob vsakem koraku ostane na tleh, ne bom nikamor vozila, sem bila odločna. Nihče ni imel nahrbtnika.
Da so to današnji nočni begunci, mi je razložil oskrbnik. Taborili so ob" Ponticellu", ki kot so mi obrazložili, pomeni mostiček. Postavljen v grapi plazov in enormnih količin voda ni zdržal, odneslo ga je s cesto, taborom in še čim proti Pustriški dolini. Tabornike je komaj rešil helikopter, ta, ki me je prijetno zazibal v sen sredi minule noči. Fantje so bili precej pod vtisom doživetega, opraskani in obtolčeni so mi pretreseni pripovedovali o poteku reševanja. Gotovo ga nikoli ne bodo pozabili.
Skupina španskih planincev je bila izkušena, dobro opremljena in ni pretiravala s svojimi sposobnostmi. Ob vsem dogajanju sem oskrbnika skoraj pozabila povprašati o podoru. Lani avgusta se je dogajalo, tri dni se je lomilo, zadnjo noč se je odkrušil največji del. Nihče ni bil ogrožen, nihče poškodovan. Narava je samosvoja in danes nam gora še vedno ni bila

[4] Od kod ste prišli, gospa? S planine Prato Piazza.

Koča Vallandro na na vzhodnem robu planote imenovana po vrhu nad njo. Na desni utrdba iz časa velike Avstro-Ogrske monarhije, ki je zajemala tudi Tirolsko.
Foto: Anka Rudolf

pripravljena nakloniti lepšega pogleda, vsa mrka s tisto črno kapo je le stopnjevala dramatičnost.

Hitim za "svojo" skupino. S prijaznimi Španci se pomenkujemo o tem in onem, o preteklih in o načrtovanih poteh. Ko v podoru poči, ustavimo korak in smo srečni, da smo na varnem. Vodnik se trudi z udeleženci, ob vsaki malo večji prepreki jim pomaga, roko ponuja tudi meni. Letos so mi všeč olivne hlače, ki jih nosi, še bolj pa to, da je v njih tako čeden moški. Na koncu mi prizna sovodništvo in prepusti v oskrbo par dam, ki so malo počasnejše. Na zavarovanem delu nam je šlo odlično in ustavimo se pri razgledni klopci na slemenu. Temperamentni se sproščeno namestijo, a za našimi hrbti se temni. Prehodili smo polovico poti. Vodniku razložim, kaj na poti še lahko pričakuje, in jih, rekoč, da mi nebo na zahodu ni všeč, zapustim. Čao, moji lepi Španci, pa še v planinski koči povejte, da je z menoj vse v redu in da odhajam v dolino.

V dolino? Samo v dolino jih ne pustite, mi je zabičal gorski reševalec, se spomnim kasneje, ko se spuščam na planino. Je skrb veljala tudi meni? To je bil le bežen preblisk, ura je bila dvanajst, za hrbtom se mi je res bližala nevihta, vendar sem imela do doline le še dve uri. Na planini že pospravim palice, da bom lahko urneje v roke vzela dežnik. V dolini Knappenfusstal bo za oba dovolj prostora.

Romantične svisli z verando so me skoraj premamile, da bi se zavlekla na podest in malo vedrila. Hkrati je to imeniten prostorček za razgledovanje, s pogledom na okno v Hohe Gaislu, ki je zadnja vidna stvar pod obrvmi, še vedno črno gledajoče gore. Ne bom je videla danes, je že tako. Ni časa za počitek, s hitrimi koraki se približujem robu planine, ki jo poleg poti na istem mestu zapušča tudi potok, ki mi je tako glasno pel v jutranji tišini. V dolino pade v kar spodobnem slapu, pot pa skalno stopnjo obide v ključih.

Vidim prav? Sem zgrešila pot, saj tu je bil vendar most? Spet se spomnim na opozorilo: Samo v dolino ne! Mostu ni več, pred menoj pa se peni za bredenje pregloboka in deroča voda. Rešil me je cemprin. Hkrati z mostom je klonil tudi on. Prvi je pristal niže, on pa se je naslonil na nasprotni breg. Kdor je cemprin že videl, ve, da sem to novo brv prešla le kot zvita kača. V stoletjih rasti ta beli bor zraste visoko, veje gosto naniza drugo ob drugi, prostora ostane le za drobne veverice. Na drugi strani me pričaka poznana pot in prepričana sem bila, da tudi rešitev v dolino. Previdno sem tipala stopinje po nadelanih stopnicah mimo slapu in v strugi spodaj naletela na novo presenečenje: ničesar več ni bilo na istem mestu kot dan prej. Vsi balvani so bili obrnjeni, med njimi mnogi novi, od vsepovsod so štrlela bela, sveže ogoljena debla dreves in grmov. "Pot" je vodila na drugo stran in s kar nekaj iskanja sem se prebila čez. Seveda so mi bile v veliko pomoč ponovno sestavljene palice. O dežniku nisem razmišljala, čeprav so se mi pridružile dežne kaplje. Odrešenje? Kaj pa še. Nekaj deset metrov niže poti ni bilo več. Še včeraj skoraj brezvodni potoček jo je odnesel. V megli sem komaj zaznala njeno nadaljevanje na drugi strani. Saj ni bilo videti tako hudo, a v prsih me je stisnil strah, kaj vse me še čaka. Razumsko presodim; če ne uspem, imam dovolj časa, da se vrnem na planino, čeprav le z 20 evri v žepu. Ob misli na preživet večer z lepimi Španci, je krč popustil in previdno nadaljujem. Še enkrat me je neurje prikrajšalo za zajeten kos poti, ki sem ga obšla više po rušju. Čeprav bingljajoča z nogami nad deročo vodo, sem se v zelenem objemu počutila kar varno. Še en preskok čez hudo vodo in bila sem "dol" – pot je zavila stran od potoka. Kilometer, dva do avta sem kar pretekla, kljub nahrbtniku in gojzarjem z lahkoto, kar danes težko verjamem. No, malo so me priganjale tudi debele dežne kaplje, ki sem jih prej zaznavala le na pol.

Na včeraj polnem parkirišču je bil le moj konjiček. Ne morem reči, da sem se v njegovem zavetju oddahnila, le nek mir, otopelost ali izpraznjenost me je prevzela.

Zamenjala sem premočene cunje in napisala (prvič v življenju) nekaj sporočil mojim ljubim, da sem varno v dolini. Naslednje sporočilo je bilo daljše: italijanskemu prijatelju Sergiju, gorskemu reševalcu sem opisala razmere zadnjega dela poti, pritisnila *send*, v moji mobilni kuhinji staknila še eno juho in prižgala gorilnik. Ura je bila tri, od zajtrka na hrano še pomislila nisem.

Dokončno se je ulilo, bobnenje dežja in brnenje avtomobilov so spremljali soji utripajočih luči. Ozaveščala sem, da so stvari res resne, vse reševalne službe so bile na nogah. Meni pa se je uspelo varno izvleči. Morda mi je moja zapestnica, ki me je tako sitno priklenila, želela sporočiti ravno to?

Zleknjena v svojem zasilnem mobilnem hotelu sem dremajoč čakala juho, možgani niso bili pripravljeni kaj prida sodelovati pri načrtovanju. Le to, da je bilo dovolj izpostavljanja in da v takem dežju ne grem nikamor. Predramile so me modre lučke tik mojega avta: Opa, zdaj sem pa v kaši, a kar je, je. Še preden sem utegnila skriti noge, ki so tičale v prekratkih hlačah za uradne postopke, so reševalci že odprli vrata.

"Ste vi ta pa ta?" mi fantje pod nos molijo mobilno napravo, na kateri uzrem tisto strašno fotografijo z mojega osebnega dokumenta, ki so ga prejšnjega dne od mene želeli v koči.

"Sem."

"Prijatelj reševalec, ki ste mu poslali obvestilo, nas je prosil, da preverimo, če ste v redu?"

"Sem, le hladno pivo izpod avta so mi nepridipravi pljunili!"

Tudi reševalci ga niso imeli in takoj so hiteli novim iskanjem naproti. Medtem ko so sedali v utripajoče vozilo, je eden še prav naglas bentil, le od kod Sergiju toliko dolgonogih prijateljic. Godilo mi je, le kako ne? Od olajšanja se mi je skoraj milo storilo, ko sem kasneje srebala vročo juho. Pa le eno lahko turico sem želela za zadnji dan in skoraj me je zapeljal moj trdni spanec.

Bomba d'acqua, kot hudo nevihto, ko se utrga oblak, naslovijo italijanski časopisi, se je v Dolomitih med Brunicom, Bolzanom, Bellunom in Tolmezzom znesla v noči s 5. na 6. avgust leta 2017. Neurje je terjalo štiri žrtve, zaradi plazov in naraslih voda so bile prekinjene cestne in železniške povezave med Dobbiacom, Cortino in Misurino.

Velik podor v naravnem parku Braies-Fanes-Senes ob Hohe Gaislu (Croda Rossa D'Ampezzo, 3146 m) se je zgodil med 18. in 20. avgustom leta 2016, 200 metrov pod stranskim vrhom Kleine Gaisl (Picola Croda Rossa, 2859 m) se je v dolino splazil del grebena debeline trideset metrov, kar po različnih podatkih predstavlja od 500 do 700 tisoč kubičnih metrov plazovine. Zasul je pot številka 3, ki povezuje Plätzwiese (Prato Piazza, 1991 m) in Seekofel Hütte (Rif. Biella, 2327m) pod vrhom Seekofel (Croda del Beco, 2810 m). Zaprli so jo že dan pred tem, ko so jih na možnost podora opozorile razpoke v grebenu.

Sveža rdeča rana v Hohe Gaislu, v dolino se je splazil del grebena z od 500 do 700 tisoč kubičnih metrov plazovine.
Foto: Anka Rudolf

Matjaž Jeran

Je opozoriti in naučiti tako težko?

Ne vem, če spim in sanjam, da me tlači mora? Znajdem se sredi množice ekstatičnih plezalk in plezalcev, oblečenih v raznobarvne pajkice, strgane trenirke in seksi *hotke*. Pogled mi bega od soplezalke do navzočih, ki so vseh starosti, raznih barv kože in vsi zelo živi, večina tudi z nasmeškom. Roke in varovalni korak naprej-nazaj delujejo avtomatizirano in nisem še čisto prebujen v postdelovnem času, zaznavam, da nas večina utripa podobno – malo streseno. Rutino prekine izstopajoča pojava na drugi strani telovadnice, živa legenda si zasluži vsaj stisk roke. Medtem ko *cmokne petka*, premerim možaka od nog do glave in malce porogljivo se mi zasvetijo oči, ko rečem: »Ej stari, pa saj je tvoj pas starejši od tvoje hčere (*ki je že cela dama*)! Boš moral menjati! Saj zdaj ga ni treba iti iskat v Trst kot v 80.!« Ko še enkrat povesim pogled, da bi si ogledal ta muzejski primerek pasu iz osemdesetih, zgrožen ugotovim, da ima eden izmed redkih še živečih norcev iz tistega časa na 2/3 zapet varovalni pas! Postane mi vroče, lahko bi bilo usodno ... »Huh, tole pa ni OK!« nadaljujem. Pa me nosilec več prvenstvenih stometrskih skalnih mojstrovin premeri in mi reče: »*Dej mal se sprosť, kva s' tko zategnen? Veš, kaj vse smo mi tkole splezal in to ne na umetni steni?*« Zapnem mu pas do konca, ga podučim, kaj je dvojno preverjanje, in njemu in hčeri zaželim prijetno *plezarijo*. Čez pet minut plezamo z ramo ob rami, stari maček spet skuša steno in svojih devet življenj ter edinega hčerinega, saj deklič stoji v liniji možnega padca očeta direktno na tla oziroma nanjo, ker legenda tokrat vpenja vsak drug varovalni sistem, včasih vsakega tretjega. Dober alpinist je star alpinist, ki to postane, če v hribih nikoli ne pade. Na umetni steni se *grifi* ne izpulijo, se pa obračajo. V hribih padli heroj je hrana za kavke, večno morje solz za bližnje in razlog za nepozabno sedmino med prijatelji. Takšen *hribovc* je, takšnega ga imamo radi, v hribih greha ni, ne potrebe za moraliziranje. Kajti zelo težko bo v smrt potegnil še koga drugega kot soplezalca, ki ve, s kom in kaj pleza! Pod umetno steno pa se gibajo ljudje, ki spoštujejo moderne preventivne ukrepe, kot so dvojno preverjanje, skrbno spremljanje plezajočega, upoštevajo še dovoljeno razliko v teži soplezalcev, so obzirni do okolice in ne plezajo pod drugimi, predvsem pa razumejo osnove varnega plezanja in jim je ideja obiska plezalne šole enako logična kot obisk šole vožnje. Resnično brutalno bi bilo, da nekdo s svojim lahkomiselnim ravnanjem pokoplje nekoga tako nedolžnega, ker je pozabil preklopiti med seboj izpred treh desetletij in sabo v javnem prostoru! Kot vozniki seveda večinoma spoštujemo jasna pravila in se obnašamo družbeno odgovorno; ko recimo na avtocesti vidimo v napačno smer vozečega, dvignemo telefon in obvestimo pristojne.

Zakaj je v plezališču težko nagovoriti človeka, ga opozoriti in pokazati, kako je prav?
Foto: Matjaž Jeran

Kolikokrat družbeno odgovorni plezalci stopite do sočloveka in mu prijazno pomagate osvojiti pravilno tehniko varovanja? Ali pa je dovolj, da kupujete *fair trade* kavo in ne jeste banan? Zakaj je odgovorno ravnanje plezalcev še vedno preredko opaženo v plezališčih, tako umetnih kot naravnih? Zakaj je težko pristopiti do sočloveka v Črnem Kalu in mu povedati, da stoji tako stran od stene, da ga bo v primeru padca njegov lastni oče, ki ima dvakrat toliko kilogramov kot on, izstrelil z glavo v steno, še posebej, ker varovalec stoji z obema nogama vzporedno s steno?! Meni se zdi to logično, pričakovano in nujno potrebno – nagovoriti človeka, ga opozoriti in pokazati, kako je prav.

Ampak tako kot na ulici se tudi pod steno ali pod vrhom gore prevečkrat obrnemo stran in si mislimo: »Pa saj sem tukaj v svojem prostem času, sveta res ne morem spremeniti, poglej, koliko jih ne zna varno ravnati. Jaz ne maram težiti drugim, raje se brigam zase!«

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Hitro, hitreje ...

Mateja Pate

Eden redkih sončnih dni v zadnjem času je, nebo je končno brez oblačka, in po kosilu izkoristim lepo vreme za skok na bližnji hrib. Na kažipotu, ki me s ceste usmeri na pot, je zapisano, da me do cilja ločijo ura in petnajst minut hoje. Pohitim po sprva zložni stezi, ki po dveh strmih odsekih pripelje na stičišče z gozdno cesto. Ob klopi z razgledom si ne morem kaj, da ne bi preverila vmesnega časa: dvajset minut. Solidno, si mislim in nadaljujem. Pot se zatem ovije okoli nekaj balvanov, nato pa strmo vzpne.
Z mislijo na staro modrost, da pravi tempo hoje omogoča normalno dihanje skozi nos, zagrizem v breg. Nekaj časa celo upoštevam izkušnje prednikov, potem pa kmalu ugotovim, da imam figo v žepu že od vsega začetka. Sprva po tihem, potem pa vedno bolj očitno spet bijem bitko s časom: na cesto moram priti v dvajsetih minutah, kajti tako imam možnost, da sem pri koči prej kot v uri petnajst. Na koncu se pozdravim s kočo po malenkost manj kot uri hoje, in moj *alter ego* žari v luči zmage nad časovnico. Ko se srčni utrip umiri in zmagoslavje nekoliko pojenja, imam med sestopom čez travnike, strm skalni rob in po mehki stezi, ki me bo pripeljala nazaj na izhodišče, čas, da obračunam s seboj. Jezna sem, da sem se spet spustila v tekmo s časom. Kako globoko so zakoreninjeni stari vzorci! Ne pravijo zastonj, da je navada železna srajca. Razmišljam, od kod ta obsedenost s podiranjem časovnih okvirjev. Od mojega očeta, s katerim sem naredila prve korake v visokogorje, zagotovo ne. On je bil – vsaj v času, ko je v gore zahajal z mano – vzorčni primer planinca *take it easy*, kar me je včasih spravljalo ob živce, saj sem preveč nestrpno čakala, kaj bo za naslednjim ovinkom. Včasih pa smo zaradi njegovega mota "Počasi se daleč pride" padli tudi v kakšno nepredvideno situacijo, ki je turo spremenila v malo pustolovščino. Po uvajalnem obdobju pod okriljem skrbnih staršev sem zajadrala med z energijo nabito in dokazovanja željno v večini moško družbo plezalcev, ki je po hribih dirjala kot za stavo. Na dostopih pod stene je bilo treba *pohoditi gas* do konca, in vedno sem zariplega obraza in izsušenega grla skušala držati korak z njimi. Da me ja ne bi kdo predolgo čakal pod steno. Tako se mi je počasi zažrlo v podzavest, da je edini dober *klajmber* hiter *klajmber*. Zato me je med pristopnimi marši vedno prežemala slaba vest zaradi mojih omejenih sposobnosti hitenja v breg. Kar niso bile ravno prijetne misli. Da bi poslušala sebe, mi v tistih časih ni padlo na pamet. Kdo bi pa hotel plezati s "počasnelo"? Zamudo pri dostopu sem potem poskušala nadoknaditi v steni. Da ne bo pomote: zamuda je pomenila zgolj to, da mi ni uspelo prepoloviti časovnice ... Tako mi je moje plezalno obdobje ostalo v spominu kot eno samo hitenje. Če prav pomislim, tudi danes, ko ne dirkam več pod stene, vzorec ostaja enak. Pogosto je prvo vprašanje, ki me doleti doma, ko se vrnem z okoliškega hribovja: "Kaj si pa delala toliko časa?" Ja, kaj ... se razgledovala, mislila modre misli, občudovala rože, predvsem pa si ne prizadevala, da mi raztrga pljuča in raznese srce. Ob tem pa seveda vseeno tu in tam pokukala na uro, kako mi kaj gre ...
Danes me kar strese ob misli na to, kakšno škodo za samopodobo si človek takole mimogrede pridela med leti poskusov ustrezanja drugim. K sreči sem se tega vendarle začela zavedati in si tako odprla vrata na poti k spremembam. Bolje pozno kot nikoli. Zato sem vesela, da so me začele moje tihe bitke s časovnicami jeziti – pa ne zato, ker teže "premagam" časovni okvir kot nekoč, ampak zato, ker bitke sploh še bijem. Ker jih še nisem sposobna poslati k vragu in preprosto uživati v gibanju in naravi. Se prav po romantično klatiti po svetu, ki mi je tako ljub – brez slabe vesti, če za pot načrtno porabim trikrat več časa od "predpisanega". K taki svobodi v gorah stremim zadnje čase. H kakšni pa vi?

Hiteti ali spokojno uživati v razgledih?
Foto: Piotr Skrzypiec

Vid Pogačnik

Kraljestvo visokogorskih jezerc

Schladminške Ture

Slovenci, razvajeni od lepot domačih gora, radi zahajamo tudi v tuje gore. Midva sva se pri tem držala naslednje logike: gore, podobne našim, morajo biti vsaj tako lepe in mogočne. Tako sva na primer vedno rada šla v Dolomite. Druga možnost pa so gore, ki so čisto drugačne od naših. In sva večkrat šla na mogočne, z ledeniki pokrite velikane Zahodnih Alp. In kje je tu prostor za Schladminške gore oziroma za Nizke Ture, katerih del so? Najprej ga nisva videla, danes pa lahko rečem, da so njihovi najlepši kotički prav tako vredni obiska kot najlepši predeli drugih gorskih skupin. Nekoliko blažje oblike jim ne jemljejo veličine, nešteta jezerca pa so jim v velik okras.

Hochgolling in njegova severna stena
Foto: Mathias Zehring

Schladminške gore kot del Nizkih Tur

Nizke Ture sodijo k osrednji alpski verigi. Od višjih in mogočnejših Visokih Tur se ločijo po geološki sestavi in zgodovini, zato je drugačen tudi njihov videz. Oboje so zgrajene iz metamorfnih kamnin, vendar v Nizkih Turah prevladujejo tako imenovani gnajsi vzhodnoalpskega pokrova, pa tudi skrilavci in filiti. Druge tri skupine Nizkih Tur imajo svoje posebnosti, skupina Schladminških Tur pa je zgrajena v glavnem iz gnajsa, le na zahodu je nekaj apnenčastih vrhov, na katerih se Slovenci lahko počutimo že prav domače. Druga značilnost naše skupine pa je veliko

število lepih gorskih jezer, ki so v glavnem ostanek zadnje velike poledenitve. Ta dodatni čar je prisoten v vsem gorstvu, a kar takoj že omenimo, da je pokrajina Klafferkessel prav zaradi svoje zbirke jezerc izjemna v evropskem pogledu.

Schladminške gore so od naših krajev dovolj oddaljene, da danes s slovenstvom nimajo kaj dosti skupnega. V preteklosti pa je bilo drugače. Južne obronke Nizkih Tur in dolino Mure je v predzgodovini naseljevalo pleme Tauriskov. Stari Rimljani so vzdrževali povezavo z deželami severno od Alp najprej po dolini, ki se danes imenuje Weißpriachtal, nato pa so zgradili dobro cesto čez Obertauern. Po razpadu imperija so tudi dolino Mure preplavili Slovani. Nanje še danes spominjajo številni toponimi. Prav pod Hochgolling se z juga zajeda dolga Göriachtal. V njej danes ne živijo več Slovenci, ime (Gorje) se je pa ohranilo. Ena dolina vzhodneje je Lessachtal. Njeno ime je torej popolnoma enako kot ime doline zgornjega toka Zilje, ki naj bi bilo prav tako slovenskega izvora in je po naše Lesna dolina. Tudi celotna pokrajina Lungau naj bi dobila ime po slovenski besedi lonka (močvirnat travnik). In nazadnje, vsi viri navajajo, da ime najvišje gore, Hochgolling, izvira iz slovanske besede gol. Pa ne imenujte ga, prosim, odslej "Visoki Golak"! Slovenci se v dolini Mure seveda niso obdržali. Že v drugi polovici 8. stoletja so jih podjarmili in hkrati tudi pokristjanili Bavarci.

Schladminške Ture se na zahodu začnejo na prelazu Obertauern, tako dobro znanem slovenskim (turnim) smučarjem. Na vzhodu segajo do cestnega prelaza Sölkpass. Z glavnega grebena se proti severu, v dolino reke Enns, in proti jugu, proti Muri, spušča cela vrsta dolgih dolin in grebenov, v glavnem vsi v smeri sever–jug. Najvišji del gorstva je približno na sredi. Hochgolling, 2863 m, ("revež" po višini torej močno zaostaja za našim Triglavom) je najvišji vrh celotnih Nizkih Tur. V tem orisu si bomo podrobneje ogledali samo osrednji del, ki je tudi najmogočnejši in najlepši. Za pokrajinsko popestritev pa bomo vseeno skočili še na izlet v zahodni del gorstva. Ves čas se bomo držali severnih izhodišč, torej bližine Schladminga.

V gorniškem pogledu so Schladminške Ture predvsem cilj pohodnikov. Ti obiskujejo posamične cilje, pogosto pa se odpravljajo na daljše, večdnevne pohode vzdolž glavnega grebena. Mreža planinskih koč je za ta namen ravno prav gosta. Nekateri grebeni so strmi, za planince lahko tudi dokaj zahtevni, zato na njih najbolj uživajo izkušeni gorniki, ki obvladajo tudi lažje plezanje. V zimskih razmerah pa je gorstvo zelo

Greifenberg nad Klafferkesslom
Foto: Michael Prittwitz

Giglachsee in Schladminške Ture proti vzhodu; na desni je Hochgolling.
Foto: Vid Pogačnik

primerno za turno smučanje. Višji vrhovi so strmi in zahtevni, sedla in grebeni pa ponujajo številne lepe možnosti. Zaradi zelo dolgih dolin bodo pa številni pristopi do višjih ciljev tudi zelo dolgi. Prav nad prelazom Obertauern je nekaj vrhov svetlejšega videza, saj so iz apnenca. S severa v ta svet pripelje lepa dolina Preunegg. Konča se na znameniti, prastari planini Ursprungalm. Ta planina, omenjena v listinah že leta 1180, ima vse, kar turisti v takih krajih iščejo: koče kot iz pravljice, rudarske legende, izreden pogled na Dachstein in na Steirische Kalkspitze, ja, tam so leta 1988 posneli celo film o Heidi. Parkirišče tik pod planino je tudi izvrstno izhodišče za izlete – planinske, smučarske in tudi gorskokolesarske. Večina obiskovalcev gre čez bližnje sedlo do pravljično lepega jezera Giglachsee, številni pa tudi na Lungauer Kalkspitze, Steirische Kalkspitze ali še kam dlje. Najlepša tura je na sedlo med obema apnenčastima *špicama*, nato na vrh (ali pa kar na oba), nazadnje pa dol k jezeru in okrog njega. Ja, Giglachsee. Saj ne bomo opisovali vsakega od neštetih jezerc v gorstvu, ne bojte se! A tega velja omeniti. Pravzaprav sta jezeri dve, ležita na višini 1920 metrov in spodnje jezero je kar veliko. Na zgornjem obrobju je močvirnat travnik, na katerega v "šolo za bodoča jezerca" hodi kakih petdeset mlak. Od zgoraj je vse skupaj videti, kot da bi bila jezerska pokrajina tik po močnem dežju. Če se sprehodimo ob modrozeleni gladini spodnjega jezera, kmalu zagledamo slikovit prizor otočka z malim macesnom, ki se ogleduje v zeleno-modri vodi. Kraja ne kazi niti planinska koča, ki se je usedla na teraso dobrih šestdeset metrov više.

Podobni prizori si sledijo, če gremo naprej proti vzhodu naše gorske skupine. Sedaj bomo pa malo pohiteli. Preskočili bomo območje kar visokih gora, kjer so pred stoletji intenzivno rudarili, dolin, ki pod glavni greben pridejo s severa in juga, ter jezerc, ki oživljajo pokrajino gora iz gnajsa.

Kraljestvo Hochgollinga, vladarja Nizkih Tur

Hochgolling je mogočna gora pravilnih oblik. Ta tristrana piramida je najlepša s severa, od koder pa vseeno ni videti kot naš Špik, saj severozahodni vršni greben najprej malo zavalovi, in je zato gora že skoraj podobna trapezu. Skoraj tisoč dvesto metrov visoka severna stena je sicer prav mogočna, a v alpinističnem pomenu verjetno ne sodi v najvišjo kategorijo. Se pa v zimskih razmerah spremeni v zahteven cilj, ki je bil v zadnjih letih deležen precej odmevnosti. Na eni strani jo omejuje severozahodni greben, ki se spušča na Gollingscharte, 2325 m, na drugi strani pa bolj strmi severovzhodni greben, ki se spušča na Rottor, 2270 m. Proti jugu se s Hochgollinga vleče silno dolg in nazobčan greben. Ožje območje naše gore se

Osrednje Schladminške Ture – informacije

Dostop: Iz osrednje Slovenije se v Schladming najhitreje pripeljemo po Turski avtocesti, torej od Beljaka proti Salzburgu do Altenmarkta, nato po dolini Ennsa proti vzhodu. Za izhodišče na Ursprungalm se z glavne ceste odcepimo v kraju Pichl. Sredi Preuneggtal je cesta zaprta za javni promet, a cestnino do visoko ležečega izhodišča je vredno plačati. Odcep v Untertal pa je prav v zahodnem delu Schladminga. Iz Ljubljane bo vožnje nekako 3 ure.

Literatura: Peter Holl: *Niedere Tauern Alpenvereinsführer*. Bergverlag Rother, 2005.

Spletne strani: www.preintaler.at/agp/index.php/unsere-huetten/
www.schladming-dachstein.at/
www.weitwanderwege.com/schladming-tauern-hohenweg-klafferkessel-weitwandern--steiermark/

Zemljevidi: *Dachsteingruppe - Schladminger Tauern*, Kompass 293, 1 : 25.000.
Niedere Tauern II, Alpenvereinskarte 45/2, 1 : 50.000.
Schladminger Tauern, Radstadt, Dachstein, Freytag & Berndt WK 201, 1 : 50.000.
Radstädter Tauren, Katschberg, Lungau, Freytag & Berndt WK 202, 1 : 50.000.

konča na Tramörtenscharte, 2442 m, potem pa greben valovi čez več vrhov na drzni Kasereck, 2740 m, in še daleč na jug, prav do Tamswega. Ta greben loči dolini Göriachtal in Lessachtal.

Prva je lahko lepo izhodišče za normalni vzpon na vrh, iz druge gredo na Hochgolling lahko samo plezalci. Jugozahodna in jugovzhodna stena piramide Hochgollinga sta si tudi nekam podobni. Obe sta čez tisoč metrov visoki, spet pa je jugozahodna stena bolj ljudomila, tako da je čez njen vršni del na goro mogoč običajni pristop, nad zatrepom Göriachtal pa nad jezercema Landawirsee stoji tudi planinska koča. S severa, prav iz mondenega Schladminga, pod Hochgolling vodita dve dolini, Obertal in Untertal. Obertal je zahodnejša in ga pravzaprav malo zgreši, je pa znamenita po svoji zgodovini rudarjenja, saj so na gorah v območju glavnega grebena že od antike naprej kopali rudo, bogato s številnimi dragimi kovinami, največ cinkom, pa tudi srebrom, zlatom in drugimi dragocenimi kovinami. A tukaj bom opisal samo pristop po dolini Untertal, ki je za planince pomembnejši. Do velikega parkirišča na razcepu te doline je iz Schladminga štirinajst kilometrov. Smo na 1075 metrih, pa nismo še nikjer – če smo namenjeni na najvišje vrhove, seveda. Ceste naprej so za javni promet zaprte.

Proti jugu se blago dviguje dolina Steinriesental. Ta se konča v najlepšem zatrepu Nizkih Tur. Gollingwinkel je prelep, povsem raven travnik tik pod severno steno Hochgollinga. Videti je, da se na njem poleti vedno pasejo konji. Planinska koča je slabih sto višinskih metrov niže, na gozdni meji. Domačini kraj pretenciozno imenujejo "največji amfiteater na svetu", a mogočnosti mu vseeno ne gre odrekati. Pa vendar – pred kratkim je bil Hochgolling v okviru izmenjave med prijateljskimi gorskimi skupinami na obisku v Julijcih. Prijazni gostitelji so ga peljali tudi v Vrata in menda mu je bilo ob pogledu na amfiteater pod severno steno Triglava kar malo nerodno.

Proti jugovzhodu pa se od razcepa Untertal dviguje malo krajša dolina potoka Riesachbach. Ta je pa vsa v znamenju vode. Najprej je tu dobrih dvesto petdeset metrov visok dolinski prag, čez katerega se v Untertal z vsem bobnenjem vrže zelo vodnati potok. Slapovi Riesacha so najvišji na Štajerskem in so prava podoba divje moči gorskih voda. Potok pada v ozko sotesko v dveh stopnjah, najvišji slap je visok kar sedemdeset metrov. Torej, ko boste šli po tej dolini navzgor, uporabite nekoliko zahtevnejšo pot ob slapovih, imenovano *Durch die Höll*. Z malo sreče bo odprt celo petdeset metrov dolg viseči most. V sestopu pa ta pot ni dovoljena!

Ko se nad slapovi dolina izravna, pridemo do precej velikega jezera Riesachsee. Kakšne pol ure bomo hodili skoraj po ravnem, z ene idilične planine na drugo.

Klafferkessel
Foto: Barbara Seiberl-Stark

Šele potem se dolina začne bolj strmo dvigovati pod glavni greben Nizkih Tur. Tudi tam je planinska koča, ki je izhodišče za nemara največjo znamenitost Nizkih Tur – visokogorsko jezersko pokrajino Klafferkessel.

Klafferkessel je planota na severni strani glavnega grebena, s številnimi kotanjami, v katerih je okrog trideset jezerc. Planinska tura, na kateri jo obiščemo, skupaj z bližnjim vrhom v glavnem grebenu Greifensteinom, je ena najlepših v Nizkih Turah. Zato ne preseneča njeno kraljevsko ime – Königstour. K sreči pokrajina leži na višini okrog dva tisoč tristo metrov in je do nje nekaj ur hoje. Zato množice obiskovalcev vseeno niso pretirano velike. Markirana pot se zvija čez planoto od jezerca do jezerca, v zgodnjem poletju nekatera ostanejo še dolgo zasnežena. Pa vseeno, razen če se vam res zelo ne mudi, stavim, da boste vsaj nekaj metrov naredili po mehki travi – bosi. Lepi prizori se kar vrstijo, saj se za ozadje ponujajo kulise visokih gora: Greifenberga, 2618 m, tik nad jezerci stolpastega Greifensteina, 2397 m, Waldhorna, 2702 m, onkraj doline Riesachtal nebo prebada že bolj oddaljeni Hochwildstelle, 2747 m, še bolj oddaljen, a še vedno zelo mogočen pa je na severozahodu zid Dachsteina.

Tri podrobneje opisane ture iz tega osrednjega območja je mogoče do neke mere združiti. Vzpon na Hochgolling nam bo najbrž vzel ves dan, krožno turo, ki s prečkanjem Greifenberga in Klafferkessla poveže obe dolini, pa je mogoče narediti v drugem dnevu. Da ne bo preveč naporno, velja priti na veliko parkirišče pri slapovih že v petek popoldne in morda prespati v eni od obeh koč.

Direktna povezava obeh glavnih vrhov Greifenberga in Hochgollinga pa zahteva plezanje in s tem presega zahtevnost običajnih planinskih tur. S tem pa naše opisovanje Schladminških tur kar zaključujemo. Naprej proti vzhodu in seveda v stranskih grebenih je obiska vrednih vrhov še veliko. Zlasti tisti nad smučišči Schladminga so zaradi žičnic pogosto obiskani. In kdo ne pozna Preberja, ki je pojem turnosmučarskih užitkov! A to so že malo drugačne zgodbe.

Naravni park Klafferkessel

Znamenita visokogorska planota je od leta 1980 naravno zaščiteno območje. Iz jezerc voda odteka proti severozahodu kot Huberalm Bach v Steinriesenbach, nekaj jezerc pa ima odtok proti severu v Lämmerkarbach in naprej v Riesachbach. Komaj opazni greben, ki razdvaja ti dve jezerski kotanji, se kmalu dvigne v stolp, imenovan Greifenstein. Ni čudno, da ta nastopa skoraj na vseh slikah pokrajine. Poleg samega Klafferkessla območje naravnega parka obsega tudi dve večji jezerci vzhodno od Waldhorna in severneje ležeči Trattensee. Tako se vsaj njim ne godi krivica, kakršna se godi lepim jezerom tik onkraj glavnega grebena Nizkih Tur, ki v park niso vključena! V preteklosti je bila planota prekrita z ledenikom, celotna pokrajina je relikt zadnje ledene dobe. Zato bomo tam našli nekaj redkih vrst mahov, lišajev in drugih rastlin, ki bi jih prej pričakovali v kaki arktični pokrajini kot pa sredi Evrope.

Greifenberg, 2618 m, čez Klafferkessel

To je del tako imenovane Kraljevske ture (Königstour). Enodnevno prečenje Greifenberga je kar naporno, zato večina prespi v koči Preintaler. Na turi bomo torej obiskali mogočne slapove potoka Riesach, se sprehodili ob jezeru nad njimi in čez planine do koče. Naslednji dan se bomo povzpeli na planoto Klafferkessel in na vrh. Doživetje Klafferkessla je lepo tudi v času gorske pomladi, a zaradi velike višine pokrajine imejmo v mislih, da so nekatera jezerca pod snegom vse do julija. Zelo lepa je seveda tudi jesen.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Malo pod vrhom na mestu ali dveh priporočam nekaj previdnosti.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje

Višinska razlika: 1600 m

Izhodišče: Parkirišče v dolini Untertal pri slapovih Riesach, 1075 m. Iz osrednje Slovenije se peljemo po avtocesti iz Beljaka proti Salzburgu do Altenmarkta, nato po dolini Ennsa proti vzhodu. Odcep za Untertal je v zahodnem delu Schladminga.
WGS84: N 47.327659°, E 13.758934°

Nad Klafferkesslom gospoduje stolp Greifenstein. Foto: Vid Pogačnik

Greifenberg, 2618 m, od koče Golling

To je tudi del tako imenovane Kraljevske ture (Königstour). Enodnevno prečenje Greifenberga je kar naporno, zato večina prespi v Gollinghütte. Na turi se bomo torej najprej lagodno napotili do koče, od tam pa hitro na vrh po strmi in slikoviti poti. Priporočam kombinacijo s turo čez Greifenberg do koče Preintaler.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pot je ves čas markirana in čeprav na nekaj mestih strma, nikjer ni zahtevna ali bolj izpostavljena. Gre le za hojo čez strma pobočja.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje

Greifenberg nad istoimenskim sedlom, 2449 m Foto: Michael Prittwitz

Greifenberg, 2618 m, čez Klafferkessel

Nizke Ture, skupina Schladminga

Koča: Koča Preintaler, 1657 m, telefon +43 (0)66 41 44 88 81, e-pošta tonner@tonner.at, spletna stran www.preintaler.at (v privatni lasti).

Časi: Izhodišče–jezero Riesach 1.15 h
Jezero Riesach–koča Preintaler 1.30 h
Koča Preintaler–Klafferkessel 1.45 h
Klafferkessel–Greifenberg 1.30 h
Sestop 5 h
Skupaj 11 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Peter Holl: *Niedere Tauern Alpenvereinsführer*. Bergverlag Rother, 2005.

Zemljevid: *Schladminger Tauern, Radstadt, Dachstein*, Freytag & Berndt WK 201, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča se odpravimo za turističnimi oznakami k slapovom Riesacha, najprej do manjšega spodnjega slapa, nato pa še do zgornjega ter čez viseči most Höllschlucht in po soteski proti jezeru. Pot ob jezeru in čez planine je sprva povsem ravna, šele od tovorne postaje žičnice (na planini Kot) do koče po udobni poti pridobimo 250 metrov višine. Nad kočo Preintaler, 1657 m, kmalu skrenemo desno, proti zahodu. Čez pobočja pridemo v dolino Lämmerkar, nato pa gremo po njej do razcepa na 1830 metrih. Tam zavijemo desno na pot, ki se v ključih strmo vzpenja v breg proti severozahodu. Šele ko smo čez 2000 metrov, se začne obračati čez pobočja proti jugozahodu, dokler ne doseže Untere (Spodnje) Klafferscharte, izrazite škrbine na 2280 metrih. Do jezerc onkraj sedla se malo spustimo, nato pa pot vijuga med njimi proti jugu. To je najlepši del poti. Ko dosežemo Oberer Klaffersee, se pot obrne malo v desno in začnemo se enakomerno vzpenjati na Obere (Zgornjo) Klafferscharte, 2520 m, v glavnem grebenu. Tam svet postane strmejši in razbit. Čez skale se vzpenjamo proti zahodu, nazadnje nam kratka jeklenica pomaga, da brez večjih težav dosežemo vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Vid Pogačnik

Greifenberg, 2618 m, od koče Golling

Nizke Ture, skupina Schladminga

Višinska razlika: 1550 m

Izhodišče: Parkirišče v dolini Untertal pri slapovih Riesach, 1075 m. Iz osrednje Slovenije se po avtocesti iz Beljaka peljemo proti Salzburgu do Altenmarkta, nato po dolini Ennsa proti vzhodu. Odcep za Untertal je v zahodnem delu Schladminga.
WGS84: N 47.327659°, E 13.758934°

Koča: Koča Golling, 1641 m, telefon 43 (0)6765 33 62 88, +43 (0)368 76 14 97, e-pošta info@gollinghuette.com, spletna stran www.preintaler.at (v privatni lasti).

Časi: Izhodišče–koča Golling 2.15 h
Koča Golling–Greifenberg 3 h
Sestop 4.30 h
Skupaj 9.45 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Peter Holl: *Niedere Tauern Alpenvereinsführer*. Bergverlag Rother, 2005.

Zemljevid: *Schladminger Tauern, Radstadt, Dachstein*, Freytag & Berndt WK 201, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča nadaljujemo po desni cesti, ki gre vseskozi proti jugu, držeč se v glavnem potoka Steinriesenbach. Šele nad Stegeralm, kjer je spodnja postaja tovorne žičnice, cesta preide v široko pot, ki nas kmalu pripelje do koče Golling, 1641 m. Kmalu za kočo se naš vzpon na Greifenberg odcepi iz doline levo v breg, na zahodna pobočja gore. Nekaj časa gremo še skozi redek gozd, nato začne prevladovati ruševje. Višino hitro dobivamo, a pot čez pobočje vseeno naredi velik ovinek. Najprej gremo daleč proti severovzhodu, tam se v bolj skalnatem svetu obrnemo in po gredinah začnemo prečiti daleč proti jugovzhodu. V vpadnici Greifenbergsattla se spet obrnemo strmo navzgor in v številnih zavojih nazadnje dosežemo izrazito sedlo južno od vrha. Tik pod njim je majhno jezerce. Na razcepu poti na sedlu, 2434 m, se obrnemo levo in čez gruščnata pobočja v pol ure brez težav dosežemo vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Vid Pogačnik

Hochgolling, 2863 m,
iz Gollingwinkla po običajni poti

Nizke Ture,
skupina Schladminga

Vzpon na Hochgolling je lepa, vendar ne čisto lahka tura. Opisana severna varianta je pogosteje uporabljena kot pristop od zahoda, od Landawirseehütte, na njej pa doživimo tudi vzdušje mogočnega severnega zatrepa. V zgornjem delu izkušenim gornikom, vajenim lažjega plezanja, priporočam kratko krožno varianto.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Pobočja pod vrhom so strma in na več mestih zavarovana, potrebno si je pomagati z rokami. Na običajni poti zahtevnost plezanja nikjer ne preseže prve stopnje, na nezavarovani poti po grebenu pa je druge težavnostne stopnje.

Hochgolling od zahoda Foto: Mathias Zehring

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada. Neizkušenim za pot po grebenu priporočamo varovanje.

Izhodišče: Parkirišče v dolini Untertal pri slapovih Riesach, 1075 m. Iz osrednje Slovenije se peljemo po avtocesti iz Beljaka proti Salzburgu do Altenmarkta, nato po dolini Ennsa proti vzhodu. Odcep za Untertal je v zahodnem delu Schladminga.
WGS84: N 47.327659°, E 13.758934°

Višinska razlika: 1800 m

Koča: Koča Golling, 1641 m, telefon 43 (0)6765 33 62 88, +43 (0)368 76 14 97, e-pošta info@gollinghuette.com, spletna stran www.preintaler.at (v privatni lasti).

Časi: Izhodišče–koča Golling 2.15 h
Koča Golling–sedlo Golling 2.30 h
Sedlo Golling–Hochgolling 1.45 h
Sestop 5 h
Skupaj 11.30 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnika: Vladimir Habjan, Irena Mušič

Lungauer Kalkspitze, 2471 m

Nizke Ture,
skupina Schladminga

Vrhova Lungauer Kalkspitze, 2471 m, in Steirische Kalkspitze, 2449 m, loči komaj dobrih 150 metrov nižje sedlo, zato na eni turi lahko obiščemo oba. Da pa ne bo premalo in da bo dan z lepotami še bogatejši, bomo šli okrog bližnjega jezera Giglachsee.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Na južnem grebenu Steirische Kalkspitze je treba zlesti čez nekaj bolj izpostavljenih skalnatih mest, ki zahtevajo varen stop.

Ursprungalm in nad njo Steirische Kalkspitze Foto: Vid Pogačnik

Oprema: Običajna oprema za visokogorje

Višina izhodišča: Parkirišče pod Ursprungalm, 1597 m. Iz osrednje Slovenije se pripeljemo po avtocesti od Beljaka proti Salzburgu do Altenmarkta, nato po dolini Ennsa proti vzhodu. V kraju Pichl zavijemo v dolino Preuneggtal do izhodišča.
WGS84: N 47.299058°, E 13.624244°

Višinska razlika: 1000 m (z obema vrhovoma 1200 m)

Koče: Ursprungalm, 1604 m, telefon +43 66 49 03 80 38, spletna stran www.ursprungalm.at (v privatni lasti); Koča Giglachsee, 1955 m, telefon +43 (0)66 49 08 81 88, e-pošta giglachseehuette@aon.at, spletna stran www.giglachsee-huette.at (v privatni lasti); Koča Ignaz-Mattis, 1986 m, telefon +43 66 44 23 38 23, e-pošta ignazmattishuette@aon.at.

Časi: Izhodišče–sedlo Preunegg 1 h
Sedlo Preunegg–Lungauer Kalkspitze 1.30 h

Hochgolling, 2863 m, iz Gollingwinkla po običajni poti

Nizke Ture, skupina Schladminga

Habjan: Vzhodne Alpe. Sidarta, 2017; Peter Holl: *Niedere Tauern Alpenvereinsführer*. Bergverlag Rother, 2005.

Zemljevid: *Schladminger Tauern, Radstadt, Dachstein*, Freytag & Berndt WK 201, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča nadaljujemo po desni cesti, ki gre vseskozi proti jugu, držeč se v glavnem potoka Steinriesenbach. Šele nad Stegeralm, kjer je spodnja postaja tovorne žičnice, cesta preide v široko pot, ki nas kmalu pripelje do koče Golling, 1641 m. Od koče po dobri poti nadaljujemo proti jugu in že po 15 minutah pridemo v raven zatrep Gollingwinkel. Tam se držimo desno; prvi del poti gre čez na jug obrnjena pobočja nad dolino, ki se spušča s škrbine Golling, 2325 m. Drugi, precej naporen del poti, vodi v vpadnici škrbine, kjer so veliki bloki neprijetnega skalovja.

Nad škrbino gremo najprej v dokaj blagem vzponu čez pobočja, šele ko se ta začnejo nagibati proti jugovzhodu, se v okljukih bolj strmo vzpenjamo. Na 2630 metrih je razcep. Po običajnem pristopu (Historisches Weg) gremo naprej čez pobočja (levo strmo navzgor pa gre grebenska pot). Na običajni poti se kmalu začnejo strma mesta, zgodaj v sezoni je na prehodih čez grape lahko tudi sneg. Več prehodov je zavarovanih, plezanje pa je povsem lahko. Pod vrhom zavijemo levo in še bolj strmo čez skale, v katere so pogosto vklesani stopi, se prebijemo na vrh.

Varianta po grebenu: Že kmalu nad odcepom pot postane zahtevna, potrebno je lažje plezanje. Tu varoval ni, obledele markacije pa vodijo naravnost čez skale navzgor. Greben kmalu dosežemo in ob lepih razgledih po njem poplezavamo proti vrhu. Malo pred vrhom pa greben postane zahteven in čez tisto skalovje je potrebno plezanje do druge stopnje zahtevnosti. Umik z grebena je sicer možen, a tudi precej strm in neprijeten.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Vid Pogačnik

Lungauer Kalkspitze, 2471 m

Nizke Ture, skupina Schladminga

Lungauer Kalkspitze–jezero Giglach 1 h
Jezero Giglach–izhodišče 2 h
Skupaj 5.30 h

Sezona: Kopni letni časi; tudi v času turne smuke

Vodnik: Peter Holl: *Niedere Tauern Alpenvereinsführer*. Bergverlag Rother, 2005.

Zemljevid: *Schladminger Tauern, Radstadt, Dachstein*, Freytag & Berndt WK 201, 1 : 50.000.

Opis: S parkirišča gremo na bližnjo planino in naprej po strmem kolovozu (primeren za gorsko kolo) na sedlo Preunegg, 1955 m. S sedla se odpre lep pogled na Giglachsee, desno pod nami je istoimenska koča, mimo katere čez lepa travnata pobočja nadaljujemo proti jugu, na sedlo Znach, 2059 m. Tam skrenemo na markirano pot, ki gre desno (proti zahodu). Najprej z nekaj okljukami kar hitro dobivamo višino, ko pa dosežemo stranski greben in mu pot začne slediti proti severozahodu, pa vzpon poteka počasneje. Lungauer Kalkspitze vidimo onkraj plitve dolinice na levi, Steirische Kalkspitze pa pred seboj. Vzpon je vseeno prav prijeten in razgleden. Tako dosežemo sedlo Akar, 2315 m, ki loči oba vrhova. Za višjega od obeh vrhov se na sedlu obrnemo levo in sledimo zaobljenemu, le na začetku malo strmejšemu hrbtu. Zadnji del je prav položen in po 20 minutah pridemo s sedla na Lungauer Kalkspitze, 2471 m. Za Steirische Kalkspitze, 2459 m, pa se na sedlu obrnemo desno. Pot se v glavnem drži grebena, na sredi je potreben varen korak in odsotnost vrtoglavice, ne gre pa za plezalni vzpon. Tudi zadnji del grebena je ostrejši. S sedla Akar se nato po poti vzpona spustimo k zgornjemu jezeru Giglach in se po desni (južni) strani lotimo obhoda. Za celotno krožno pot bomo rabili kakšno uro, saj pot po severni strani naredi še manjši vzpon, v lepem okolju pa tudi ne kaže preveč hiteti!

Vid Pogačnik

Boštjan P. Strnad

Resnični heroj Everesta 1953

Dr. Griffith Pugh

"Nocoj smo že veliko slišali o izjemnem, briljantnem vodstvu sira Johna Hunta, a tudi večino od prej opravljenih enajstih ekspedicij na Mount Everest so vodili odlični posamezniki, pa jim je vseeno spodletelo. Poslušali smo o zavidljivih veščinah naših alpinistov, a člani vseh prejšnjih odprav na Everest so bili visoko usposobljeni plezalci, pa jim ni uspelo doseči vrha. Slišali smo tudi o briljantni logistiki, toda večina prejšnjih ekspedicij je bila enako dobro organizirana in izvedena, pa jim je spodletelo. Nocoj bi rad nekaj več povedal o najpomembnejšem razlogu, zakaj je odpravi na Everest leta 1953 uspelo tam, kjer so vse prejšnje zatajile.

To sta delo in prispevek nikoli opevanega resničnega heroja Everesta – dr. Griffitha Pugha." Če bi bili vi na tem svečanem sprejemu pri kraljici, ki ga je ob 40. obletnici prvega vzpona na najvišjo goro sveta organiziralo britansko Kraljevo geografsko društvo *(Royal Geographical Society)*, bi ob smelem govoru zdravnika uspešne odprave dr. Michaela Warda, tako kot večina prisotnih, najbrž osuplo zajeli sapo.

V kolektivni zavesti britanske (in novozelandske) nacije, pa tudi narodov v številnih drugih državah sveta sta bili namreč s prvim uspelim vzponom na Everest – ta pa je bil prvovrsten medijski in družbeni dogodek za malone ves planet –, povezani zgolj imeni Edmunda Hillaryja in Tenzinga Norgayja. Kdor se je zanj zanimal kaj bolj, je slišal še za vodjo ekspedicije Johna Hunta, tu pa se je znanje in zavedanje o celotni odpravi slej ko prej končalo. Čeprav je ta z dvema glavnima šerpama štela petnajst ljudi – in seveda še skoraj štiristo nosačev in drugih šerp. Pri čemer je zgovorno, da je navkljub številnim člankom in knjigam, napisanim o podvigu, še štirideset let po njem omemba Griffitha Pugha kot zagotovo enega najbolj zaslužnih za uspeh odprave, izzvala takšno osuplost. Če bi bili rahlo zlobni, bi lahko napisali tudi, da v resnici *prav zaradi* člankov in knjig, saj so v njih tudi sami člani odprave vztrajno zamolčevali kakršenkoli Pughov prispevek.

Že prisotnost zdravnika, za nameček celo znanstvenika, fiziologa, je bila za tradicionaliste, vzgojene v špartanskem duhu britanske modrokrvne elite, nepredstavljiva. Mimogrede: "navadnih" državljanov, npr. delavcev, v tistih časih niti slučajno niso sprejeli v EAC, *English Alpine Club*. Z enako podmeno, zaradi katere so britanski alpinisti na ekstremnih višinah zavračali uporabo kisika, čeprav jim je bil ta na voljo že od leta 1922 – za pravega športnika je uporaba kakršnikoli umetnih pomagal (in znanstvenih nasvetov) neetična, celo zavržna. A kot je to v svojem v uvodu citiranem govoru povzel Michael Ward: prav v tem skorajda nepremostljivo drugačnem, asketskem pogledu na šport in plezanje, v naivno lahkotnem dojemanju varnosti in zavestnem zavračanju številnih sodobnih, povsem praktičnih nasvetov in dognanj, so se skrivali vsi glavni razlogi za neuspeh britanskih alpinističnih odprav pred letom 1953.

Pugh (levo) in Hunt med testiranji v višinskem taboru IV
Risba: Milan Plužarev

Angleži so pred 2. svetovno vojno in med njo ne le ustavili vse priprave in načrte, temveč so celo razpustili Komisijo za Everest (kasneje Komisijo za Himalajo), ki sta jo za prvi – ogledni – poskus leta 1921

ustanovila Kraljevo geografsko društvo in EAC. Kot kolonizatorji tistih krajev so bili vedno *pri skledi* in so, čisto nič športno, z odkritimi pritiski in tiho diplomacijo vplivali tudi na podeljevanje dovoljenj za pristop in vzpon na Everest. Ta je bil – po tem, ko so izgubili bitko za prvo osvojitev južnega in severnega pola – kot "tretji zemeljski pol", še zadnja možnost, da si Velika Britanija povrne nekaj ugleda nekdanje vodilne sile sveta. A po vojni so Angleži zaspali in po dveh ogledih odpravah, ki sta odstirali nove možnosti pristopa skozi Nepal, konec leta 1951 zgroženi izvedeli, da so dovoljenje za pristop na Everest za naslednje leto dobili Švicarji. V paniki so celo pritisnili nanje, da organizirajo skupno odpravo, a se Švicarji niso uklonili.

Angleži so za leto 1952 od nepalskih oblasti dobili dovoljenje zgolj za "nadomestno" odpravo na šesti najvišji vrh sveta, Čo Oju. Vodstvo so zaupali izkušenemu raziskovalcu Himalaje in vodji nekaj prejšnjih odprav Ericu Shiptonu, ki so mu tik pred zdajci ob zdravniku "vsilili" še edinega fiziologa z zadostnim znanjem in izkušnjami, Griffitha Pugha. Ta je bil tudi sam strasten planinec, pomembnejše pa so bile njegove med vojno pridobljene izkušnje – visokogorske iz Libanona ter higienske in prehranske iz Iraka. Nekateri vodje elitnega britanskega gorništva so se vendarle zavedali pomena sodobnejšega, znanstvenega pristopa k pripravam in izvedbi. Pugh je tako dobil številne zadolžitve, nekaj pa si jih je dodal še sam. V kratkem času, ki mu je ostal za priprave, se je lotil uporabe kisika, aklimatizacije, higiene in prehrane.

Odpravi se je s Shiptonom, s katerim ni nikoli razdelal podrobnosti njenih znanstvenih vidikov, pridružil dobra dva tedna za ostalimi. Ne člani odprave ne Shipton ga niso sprejeli kot enakovrednega, kar pa Pugha ni posebej motilo – on je nanje pač gledal kot na objekte svojega raziskovanja. Tudi zato, ker ni nihče upošteval Pughovih zahtev glede higiene in prehrane ter kasneje aklimatizacije in uporabe dodatnega kisika, se je odprava na Čo Oju – po besedah njenega člana Edmunda Hillaryja – končala kot *popoln fiasko*. Si je pa Pugh pred vrnitvijo namesto obljubljenih dveh tednov na ekstremni višini in z večino članov odprave vendarle izprosil en teden poskusov s tremi člani na niže ležečem ledeniku Menlung.

Skrbno beleženje podatkov o izdihanem zraku, krvnih spremembah, zmožnostih in posledicah vzpenjanja z jeklenko ob različnih pretokih kisika in brez nje je dr. Pughu vendarle dalo zadovoljive temelje za tisto, kar je sledilo naslednje leto. Tudi istočasna švicarska odprava na Everest namreč ni dosegla vrha, sta pa Raymond Lambert in Tenzing Norgay dosegla višino 8.610 m. Pugh je menil, da tudi bistveno bolje opremljeni in izurjeni švicarski alpinisti niso uspeli predvsem zaradi nezadostne aklimatizacije, neustrezne opreme za dovajanje kisika in fizioloških zapletov pri plezanju na ekstremni višini.

Zavoljo poraznih ocen odprave na Čo Oju so se v Londonu začeli dramatični javni, predvsem pa zakulisni boji, v katerih so več mesecev sodelovali vsi, ki so imeli kaj opraviti z dotedanjimi himalajskimi ekspedicijami, vodstva komisij in EAC, vojska, zlasti RAF, in predstavniki znanstvenih institucij. Britanci so za leto 1953 dobili dovoljenje za nov poskus osvojiti Everest, a mnogi so dvomili v sposobnost in zmožnost organiziranja dovolj kakovostne odprave. Hkrati pa so se vsi zavedali, da če njim ne uspe tokrat, bo Švicarjem ali komu drugemu kmalu zatem. Ko je na kriznem sestanku Komisije za Himalajo 4. julija 1952 Pugh ob pomoči nekaj somišljenikov uspel prepričati glavne odločevalce, da je ob takojšnem začetku priprav, zadostnem financiranju in podpori znanstvenega pristopa v vseh vidikih odprave ta izvedljiva z možnostjo uspeha, se je začelo vrteti kolesje, katerega najbolj dramatičen uvodni zasuk je bila, ob glasnih protestih večine plezalske javnosti, zamenjava izzivu nedoraslega Erica Shiptona s polkovnikom – in plezalcem – Johnom Huntom.

Griffith Pugh je medtem s sodelavci začel obsežne in temeljite priprave. S strokovnjaki britanskega vojnega letalstva se je spopadel s projektiranjem zanesljive, predvsem pa lažje jeklenke z boljšim regulatorjem, katerega cilj je bil – odprt ali zaprt – sistem, ki bi plezalcu z nemotenim dotokom kisika omogočil lažje vzpenjanje. Dotlej so namreč alpinisti zaradi teže in nezanesljivega dovoda za hojo z jeklenko porabili enako količino ali celo več energije, kot ko so se vzpenjali brez nje. Naslednja je bila na vrsti aklimatizacija, pri kateri so vse dotedanje himalajske odprave, tudi skoraj uspešna švicarska, zagrešile isto napako: dvig s približno 3.000 na 6.500 metrov so opravile tako rekoč na mah, plezalci pa so se posledično soočili s hitrim upadom moči, kondicije in apetita ter slabšanjem počutja. Pugh je zato pripravil načrt aktivne štiritedenske aklimatizacije, po kateri bi v splošnem slabše pripravljeni britanski alpinisti izboljšali psihofizično prilagoditev na ekstremno višino.

Nič drugače ni bilo z vnosom tekočin: po številnih poskusih in vzetih vzorcih krvi na višinah verjetno nikomur od Pugha ni bilo bolj jasno, kako izjemno pomembno je, da plezalci dovolj pijejo. Ne le zaradi splošnega počutja, temveč tudi zato, ker s tem redčijo kri, ki posledično hitreje kroži po obtoku in celicam dovaja kisik. Prejšnje odprave, pa tudi Lambert in Tenzing, so po pravilu poročali o precejšnji dehidraciji, ki pa je bila ob nezadostnem fiziološkem znanju tudi povsem praktične narave – talilni kotlički so bili težki, okorni, in iz snega pridelati vodo je bil včasih pravi podvig, večkrat pa je odpravam zmanjkalo tudi kerozina. Pugh se ni zadovoljil le s tem, da je tudi na ekstremnih višinah predpisal zaužitje treh do štirih litrov vode dnevno, ampak je za nameček še zasnoval bistveno lažji in učinkovitejši kotliček ter izračunal, koliko goriva bo potrebovala celotna odprava.

Ko se je Pugh ob naštetem skrbno in študiozno ukvarjal tudi z izboljšavami pri materialih in oblikovanju višinske obutve in oblačil, šotorov, spalnih vreč in snežnih očal, ga je vodja odprave John Hunt jeseni prosil še, naj v celoti prevzame tudi skrb za prehrano v

Kjer se gore dotikajo zvezd ... Mount Everest
Foto: Tone Škarja

višinskih taborih. Pugh ni zavrnil niti te zadolžitve, saj je imel veliko izkušenj in zamisli tudi pri tem: predpisal je količine in sestavo hrane, ki ji je imel vsak od plezalcev možnost kaj odvzeti oziroma dodati po svojih lastnih kapricah. Vsak od njih je tako dobil skorajda individualne višinske menuje.

V petek, 29. maja 1953, sta Edmund Hillary in Tenzing Norgay ob 11:30 dosegla vrh sveta. Namestila sta se v šotoru, ki ga je zasnoval Pugh, prižgala gorilnik, ki je "delal brezhibno", in se "izdatno okrepčala s sladkano limonado". Po "zadovoljivem obroku iz nabora poslastic" sta legla na posebej zasnovano zračno blazino in se prepustila blagodejnim vdihom za noč pripravljenega kisika. Ob štirih zjutraj sta vstala in si, preden sta se z brezhibno delujočimi kisikovimi jeklenkami odpravila v mrzlo jutro, pripravila še eno dozo sladkane limonade. Vrh sta dosegla v petih urah, po zgodovinskem podvigu pa sta se v šotor vrnila v boljši kondiciji kot katerikoli par plezalcev pred njima, tudi Tenzing leto poprej.

Griffith Pugh je v svoj dnevnik z znanstveno distanco in očitno pričakujoč uspeh napisal le "Dve popoldan. Hillary in Tenzing sta se po uspešnem vzponu na Everest čez Južno sedlo vrnila v tabor". Po tej uspešni odpravi sta s Hillaryjem v začetku 60-ih, kljub temu da je ta v svojih knjigah, člankih in na javnih nastopih Pugha in njegov prispevek po pravilu obšel, izvedla primarno komercialni himalajski projekt s postavitvijo po Pughovih načrtih zasnovane in na slabih 6.000 m postavljene *Srebrne koče* za celotno odpravo, na kateri je Pugh celih devet mesecev nadaljeval z višinskimi fiziološkimi raziskavami, ki so med drugim privedle tudi do spoznanja, da dodatni kisik za preživetje na ekstremnih višinah ni nujno potreben. Širše gledano je pomemben tudi zavoljo številnih kasnejših dognanj glede podhladitve – v vodi (npr. ob ladijskih nesrečah) in na kopnem (npr. ob nenadno spremenjenih razmerah na čisto običajnem trekingu) – in glede vrhunskih športnih podvigov na višinah (ob doslej edinih takšnih Olimpijskih igrah v New Mexicu leta 1968), ki so na koncu pripeljala do povsem novih pogledov na recimo vnos tekočin med tekom na dolge razdalje.

Ignoranca dr. Griffitha Pugha in njegovih dognanj ni bila posledica njegovega značaja, ampak v svoji zapletenosti precej preprostega dejstva, da je izvedel skorajda pionirski prelom – v nekaj, kar je bilo prej skorajda asketsko, športno, brez pomagal, v svojem bistvu torej "herojsko", mitično, je vnesel "hladno", nič spektakularno znanost. Zanimivo, da so mnogi heroji to postali šele zaradi nje. Njegovo vlogo v sodobni športni fiziologiji in alpinizmu je pred leti v odlični knjigi *Everest – The First Ascent* osvetlila Pughova hči Harriet Tuckey. Ko je med pisanjem nekaj pred njegovo smrtjo obiskala Eda Hillaryja, je tudi on vendarle priznal: "Veš, tvoj oče nam je na neki način omogočil, da smo priplezali na Everest."

Peter Pehani

Družinski vzpon na Triglav v dveh dejanjih

Grunt, grunt, grunt, tako sem gruntal. Več let sem po malem gruntal. A o čem sem gruntal? Gruntal sem o tem, o čemer grunta večina hribovskih staršev: Ali peljati svoj naraščaj na Triglav – in če da, kdaj in kako?

Strmo proti Malemu Triglavu: fanta sta uživala, midva pa tudi.
Foto: Peter Pehani

Triglav je namreč gora, s katero – razen na (sicer pomembnem) simbolnem nivoju – že dolga leta nimam več veliko stika v hribovskem smislu. Oziroma ga do nedavnega nisem imel. Že dolga leta, celo desetletja nazaj, sem ga potisnil precej v ozadje. Ko sem opravil par "obveznih" letnih in zimskih vzponov, sem bil namreč v tem oziru potešen, poleg tega sem se precej raje oziral za hribi, ki se vsakodnevno ne šibijo pod težo novih in novih osvajalcev. Moja najbolj priljubljena dejavnost v hribih je bila itak vedno – in tako je še danes – turno smučanje.

Hote ali nehote sem vsake toliko – običajno po kakem prelepem avgustovskem vikendu – vendarle z enim ušesom ujel kakšno informacijo o kolonah, ki se vijejo na očaka in z njega dol, o dogovarjanjih na ozkih mestih v smislu "pojdite vi naprej, mi imamo majhne otroke", "ne, pojdite vi, tudi mi imamo majhne otroke, naši so mlajši", o neučakanih prehitevanjih kolon po levi in desni, pa tudi o kakšni nenavadni nesreči, povezani s tem. Skratka, poletni zastoji na avtocestah in poletni zastoji na očaku – obojega se je treba izogibati v velikem loku! To pa je bilo tudi bolj ali manj vse, na kar sem pomislil glede Triglava in vzpenjanja nanj.

1. dejanje: Preizpraševanje in načrtovanje

Najina fanta sta zrasla, tako kot se običajno zgodi, tako rekoč čez noč. Ko so nam postali premajhni najprej šmarnogorska Grmada, nato Blegoš in Marjetin priljubljeni Ratitovec, se je začelo v meni in v nama prebujati v uvodu omenjeno vprašanje. Postalo je namreč jasno, da bo prej ali slej prišel dan, ko bo Triglav nujno vzeti z zaprašene hribovske police in se bo z naraščajnikoma "treba" povzpeti nanj. Težko namreč mladino najprej – dokler seveda še ni povsem okužena z našo "hribovsko boleznijo" – tako močno motiviraš za kakšnega od drugih slovenskih vršacev, pa četudi je tako ugleden, kot so na primer Škrlatica, Jalovec ali Prisank. V otroški zavesti namreč noben hrib ne obstaja tako izrazito kot eden, edini, najvišji. Še manj se zdijo za kaj takega primerni drugi naši

manj poznani vršaci, kot sta na primer dva meni tako ljuba fužinska (po bohinjsko) velikana Škednjovec in Mišelj vrh ali pa druge moje priljubljene ture: Šplevta iz Vrat, Mala Ponca iz Krnice, Bavški Grintavec prek planine Zapotok ali Špiki v Zahodnih Julijcih. Za vse te ture bo na njuni hribovski poti še čas.

Skratka, odločitev je padla: gremo na Triglav! Takoj za tem pa se je v glavi pojavilo kup vprašanj. Katera starost je najbolj primerna za prvi vzpon? Kako se izogniti gneči? Kako poskrbeti za varnost? Katero pot ubrati in kako razporediti turo? Take in podobne misli so se začele plesti po glavi že v letih, ko je bil Domen star osem, Anže pa pet let.

Z Marjeto nisva hotela hiteti ali celo prehitevati. V teku let, občasnih debat o tej temi ter notranjih zavednih ali nezavednih preizpraševanj so se odgovori na vsa ta vprašanja počasi oblikovali kar sami. To je bil namreč večletni proces.

Starost, pri kateri sva se odločila za vzpon, se je na koncu, nekako organsko, ponudila kar sama: ko se je nabralo dovolj drugih, predvsem sredogorskih tur, dovolj izkušenj, ko otroška noga ni več povsem nekontrolirano poplesavala po poti.

Ker našega najvišjega hriba fantoma nisva hotela priskutiti ob prvem obisku, sva se odločila, da zelo skrbno izbereva termin vzpona. Sprva sva se odločila za september, ko se poletni naval že malo poleže, pa še klima je ugodnejša za hojo kot v počitniških mesecih. Kot druga različica (težko ji rečem rezervna različica, saj se to različico opravi pred septembrom) pa je bila ideja skočiti gor takoj po kakšni izraziti avgustovski ohladitvi, ki bi pregnala tako vročino kot vrha željne naskakovalce.

Zdaj pa še beseda o varnosti. Kot starš precej drugače dojemaš težave na poti, izpostavljena mesta, manjkajoče *zajle* in podobne "malenkosti", ki jih z nestarševskimi očmi prej sploh ne vidiš. To opažam pri sebi, pri Marjeti in pri mnogih hribovskih ali plezalnih starših, ki jih poznam. Varovati ali ne? Koliko je sploh izpostavljeno, saj se občutek za stopnjo izpostavljenosti skozi starševske oči drastično spremeni? Koliko zaupati otroški nogi, da bo vsak korak tako varen, kot mora biti in da ne bosta kakšna planinska kavka ali turistično letalo za trenutek odvrnila pozornosti?

Skok v preteklost

Ob tem so me prevevali spomini na moje prve poizkuse. Kako so moji starši takrat to doživljali, kako so se spopadali s temi občutki odgovornosti? Seveda se spomnim, da je bila mama pretirano preplašena, oče pa hribovsko zelo samozavesten. In seveda se spomnim, da smo šli velikokrat v hribe pa da smo to radi počeli! To so bili povsem drugi časi. Bili so časi, ko smo tako rekoč samoumevno hodili brez čelade, samovarovalnega kompleta pa sploh še ni bilo. Mimogrede, o njegovi najbrž prekomerni uporabi imam precej nasprotujočih si pomislekov, nekatere tudi bogokletne, a o tem morda kdaj drugič. Bili so to tudi časi, ko ni bilo na voljo do ure natančne vremenske napovedi, kaj šele mobitelov ter podobne sodobne nebodijetreba navlake, ki pa ti zna v hribih tudi kdaj rešiti življenje.

Prvič sta naju s sestro Špelo starša popeljala proti Triglavu v družbi nekaj let starejših bratranca Marka in sestrične Mete že v rosni starosti, jaz sem imel osem let, sestra pa šest in pol. Osem ter šest let in pol!? Prvi najin poskus je sicer odvrnila meglena kapa čez celo vršno piramido. Ko smo se z Doliča povzpeli do prvih skal, je takrat oče odločil, da so razmere za naju malo pretežke. On je popeljal Marka in Meto na vrh, mama pa naju je pospremila nazaj na Dolič. Tam smo v koči čakali neskončno dolge minute in ure, prežeti z (maminim) strahom, ter spraševali redke preživele, ki so se uspeli vrniti iz megle, kakšne so razmere na vrhu

Predaja hribovskega gena naslednji generaciji: leta 1979 sva bila prvič gor s sestro Špelo, 38 let pozneje pa sta to doživela sinova Domen in Anže.
Foto: Peter Pehani

in če je naša trojica sploh še živa. Priznam, ti dogodki niso dobro vplivali na mojo hribovsko samozavest ali sproščenost. Kakorkoli, čez kake tri ure se je naša vršna trojka vsa zadovoljna vrnila, oče pa je na mamine strahove samo zamahnil češ, saj ni bilo nič takega. V gorah se je počutil suverenega.

Drugi naš poskus se je zgodil tri leta kasneje. Precej bolj primerna leta za tak podvig, bi rekel sedaj. Šli smo s Kredarice, vreme je bilo jasno in seveda smo z lahkoto osvojili vrh. Bili smo namreč zelo aktivna hribovska družina, za sabo smo imeli že več kot polovico Slovenske planinske transverzale. Triglav je bil mačji kašelj.

Zreli za Triglav!

Najina fanta sta bila lani poleti končno dovolj velika za podvig: Domen v dvanajstem letu, Anže pa v devetem letu starosti. In lani se je ta notranja nuja po vzponu na Triglav – očitno je to zacementirano v podzavesti kot vzorec, ki se prenaša med rodovi – prvič zelo izrazito oglasila. Zreli smo bili za Triglav! Kondicijske

Zahod na očaku: v popolnem brezvetrju je bilo doživetje še toliko slajše.
Foto: Peter Pehani

ture so v lanskem poletju potekale v redu, potem pa je Domnov zlomljeni prstanec na nogi odpihnil vse možnosti za vzpon.

Letos poleti smo ponovili pripravljalno obdobje. Za vrhunec priprav smo se povzpeli čez Storžičevo Žrelo, ki je ena najlažjih poti z oznako "zelo zahtevna pot", ter opravili za fanta zahtevno, za naju z Marjeto pa enkratno krožno pot čez Mangart (gor po Slovenski, dol po Italijanski). Skozi Žrelo sta se mulca samovarovala po potrebi, po Slovenski pa sem ju imel na vrvi.

Na podlagi teh izkušenj in mojih preteklih vtisov o poteh na Triglav sem se odločil, da ju na našem vzponu leta vendarle varujem z vrvjo. Kolikor sem se lahko spomnil, so resda poti na Triglav pretirano zavarovane. Da ne bo pomote, to se mi zdi za tako goro nujno, pa tudi izpostavljenost je dokaj izrazita, vendar prave ocene nisem znal podati, ker je zaznavni aparat, ko si v vlogi starša, povsem drugače kalibriran.

Poletje ni postreglo z izrazitimi ohladitvami, september pa je neprestano deževje tako rekoč odplaknilo. Tako smo se nenadejano hitro znašli v oktobru, ki je resda idealen za hojo, so pa vse visokogorske koče že zaprte! To je pomenilo preoblikovanje trase in načrta vzpona. Na koncu sem izbral tridnevno, pravzaprav dvoinpoldnevno turo, saj se mi je zdelo, da lahko na ta način napore bolj enakomerno porazdelimo kot pri dvodnevni. To, da je tura zmerno naporna in da imamo na njej veliko časa, se mi je zdela ključna prilagoditev otroškemu ritmu in načinu funkcioniranja. Saj ne gremo dirkat gor, vzemimo si veliko časa!

Načrt je bil takle: petkov popoldanski štart s Pokljuke ter prek planine Konjščica in Studorskega prevala do Vodnikovega doma, seveda v upanju, da bo ob našem večernem prihodu v zimski sobi z osmimi ležišči dovolj prostora tudi za nas štiri. Sobotno dopoldne naj bi bilo potem namenjeno vzponu do koče na Kredarici, ki je uradno zaprta, vendar oba meteorologa nudita popolno udobje, po dolgem počitku pa bi sledil popoldanski naskok na vrh. Jeseni se mi zdijo popoldnevi za vzpone celo boljši kot jutra, saj je zjutraj lahko pošteno mraz. Za nedeljo je bil v planu samo še sestop s Kredarice nazaj v dolino.

In potem je prišel vikend, ki smo ga tako dolgo čakali. Vikend sredi oktobra, ki je poskrbel za evforijo med gorniki, planinci in drugimi občudovalci narave. Tri dni popolnega brezvetrja in visokih temperatur; na Kredarici so bile te že pred sončnim vzhodom krepko nad ničlo! To je bil tudi naš vikend.

Več kot poplačano je bilo večletno preizpraševanje, pa tudi dvoletni trening in dobra prilagoditev načrta na dano situacijo sta se obrestovala. To je bil popoln vikend! Fanta sta dobila vse, kar se od hriba da dobiti – no, edino morja se ni videlo, tako da bosta "morala" gor vsaj še enkrat. In vsaj za enega od njiju sem prepričan, da je že zdaj *cepljen* na hribe. Z Marjeto sva nedvomno predala svoj hribovski gen naslednji generaciji.

In za nazaj smo se lahko samo veselili ter se zahvalili, da ni bilo kakšne avgustovske ohladitve ali težko pričakovanega lepega septembrskega vikenda, saj tako lepo, kot je bilo oktobra, prej ne bi moglo biti.

Res, oktober je za te stvari!

2. dejanje: Izvedba

Ob popoldanskem prečenju okoli Tosca so nas spremljale fantastične barve sončnega zahoda nad

Pogled na Mišelj vrh skozi zlatorumene macesne: ali je kulisa sploh lahko lepša? Ne!
Foto: Peter Pehani

fužinskimi prvaki. V zimski sobi sta nas pričakala zgolj dva simpatična možakarja iz Münchna, ki sta zaključevala šestdnevno potepanje po Julijcih. Eni pa znajo izbrati teden, saj je bil verjetno najlepši v celem letu!

Dopoldanski vzpon na Kredarico je minil v velikem pričakovanju. Kalvarija je ostala zvesta svojemu imenu, saj so tam v nepričakovani oktobrski pripeki mlajšemu Anžetu malo pošle moči. Kratek počitek v senci skale, čokolada in tekočina so naredili čudež. Kmalu je Anže spet drvel spredaj, jaz pa sem se kot zadnji krivil pod težo 20-*kilskega bajsa*.

Popoldne je šlo zares. Strmi del nad Kredarico je odlično zavarovan. Fanta sta uživala (fotografija str. 46). Marjeta je bila spodnja zaščita. Bil sem zadovoljen, da ju imam na vrvi. Tako sem bil popolnoma miren. Hrib, ki je bil čez dan precej oblegan, je bil zdaj prijetno prazen. Z nekaj sestopajočimi smo se vendarle srečali. Vsakič je treba malo "pokvačkati", prestopiti na drugo stran jeklenice ali kako drugače potelovaditi. Ne morem in nočem si predstavljati, kako bi bilo tam poleti.

Ko smo prišli na vrh, smo bili 5 minut celo sami, kar se nam je zdelo kot mali čudež (fotografija str. 47). Za ogled sončnega zahoda, ki smo ga nehote dočakali, saj v popolnem brezvetrju na vrhu ni bilo težko prebiti kar 50 minut, pa se nas je zbralo dobrih deset (fotografija str. 48).

Sestop po grebenu je bil magičen, nebo je dajalo še ravno dovolj svetlobe. V Marjeti, ki je bila prej najbolj odločena, da počakamo na sončni zahod, se je oglasila notranja zaskrbljena mama, ki nas je hotela spraviti čimprej na varno. Ker je tokrat ona vodila navezo, smo se kar kotalili dol in prehiteli celo dva odrasla para. Lučke smo vključili pri sestopu z Malega Triglava, saj do severovzhodnega raza, ki pelje proti Kredarici, pojemajoča svetloba zahodnega neba ni segla.

Fantastično nedeljsko jutro na Kredarici. Tistega idealnega vikenda nas je v Triglavskem domu prenočevalo menda čez 120. Gostoljubna meteorologa sta garala dan in noč, že več dni zapored. Če zunanji termometer ni lagal, je bilo še pred sončnim vzhodom neverjetnih 8 stopinj Celzija. Ljudje so srebali jutranjo kavo ali čaj ter čakali sončni vzhod na terasi pred domom kar v lahnih oblačilih. Neki možakar se je pojavil celo v kratkih rokavih.

Dober občutek je bil, da smo s hribom opravili že dan prej ter da nas čaka samo še sestop. Tako smo zelo spokojno opazovali priprave tistih, ki so se odpravljali na vrh. Pri sestopu proti Konjskemu sedlu in naprej so se srečanja z vsemi vzpenjajočimi se ali sestopajočimi začela ali zaključila s trditvijo, da tako idealnega vremena pa še ne!

V okolici Velega polja so nas pričakale planjave rumenih macesnov, ki jih gor grede v mraku seveda nismo opazili. Nepozabno, skoraj kičasto (fotografija str. 49). Moj fotografski gon je bil ves evforičen od razgledov! Jesen v najlepši možni izvedbi je presegla zmogljivost vseh naših fotografskih pripomočkov, saj sem najprej napolnil spominsko kartico, nato porabil baterijo, nato še baterijo na Marjetinem *mobilcu*. Seveda ni treba posebej omeniti, da sem dva dni po koncu ture že korakal iz fototrgovine z rezervno baterijo in dodatno kartico.

Ja, res, oktober je za te stvari.

Jurij Ravnik

Dolžina je pomembna!

Chulilla

Zapisati, da je dvojni kanjon reke Turie epski, sapo jemajoč, na trenutke nerealen, kot filmska kulisa kakšnega fantazijskega filma, ni nikakršno pretiravanje. Razglasiti stene s preko tisoč smermi po kompaktnem sivo-rdečem apnencu in z na videz neskončnim potencialom za plezalski raj, je nekaj samoumevnega. A Chulilla ni le to.

Chulilla s cerkvico in obzidjem
Foto: Jurij Ravnik

Je plezalno območje, ki nas kljub izkušnjam še enkrat pelje v šolo odločnega, tehnično natančnega in psihološko trdnega plezanja. Je pristna bela španska vasica, ki se je naučila skoraj idilično sobivati s plezalskim plemenom in kjer gresta *empanada de pisto*[1] ter šop kompletov skupaj kot povsem naravna elementa tamkajšnjega okolja. Je pokrajina, kjer se nedotaknjene stene vijejo kot kače med pobočji, ki jih preraščajo oljke, pomarančevci in mandljevci. Je tišina in je zvezdno nebo, ki nas opominjata, kako majhni in nepomembni smo v resnici in koliko osebnega smisla lahko vsemu navkljub najdemo v našem sprehajanju po nekoristni vertikali.

Nekaj besed o zgodovini ...

Vasica Chulilla je razcvet doživljala že v davni preteklosti, ko je spadala še pod islamsko oblast in je bila pomembna strateška točka nad kanjonom reke Turie. Še danes se nad njo dviga obzidje srednjeveškega gradu, mošejo pa so poznejši vladarji, katoliški škofi, predelali v cerkev. Bogastvo in razvoj sta se nato preselila na trgovini bolj dostopno obalo, zaradi česar je območje ohranilo veliko starodavne in rustikalne očarljivosti. Če temu dodate čudovite razglede, kamorkoli

[1] Lokalna jed iz prepognjenega testa in nadeva.

se postavite, termalne vode in urejeno infrastrukturo, ste lahko prepričani, da vam tu ne bo dolgčas. Že samo sprehod okrog vasi, skozi grad, mimo kaktusov in palm, po robu kanjona ali po njegovem dnu ob reki do idiličnega območja Charco Azul, kjer se lahko tudi kopate, vam bo do konca napolnil baterije. Izleti po okolici variirajo od nekaj kilometrov lahkotne hoje do celodnevnih pohodov. Lahko pa si izposodite kolo ali kajak in pokrajino raziščete tudi širše na malo drugačen način.

Težko je reči, ali gre v plezalskem smislu za staro ali novo območje. Prve smeri so tu nastale že v sedemdesetih letih, nekje sredi osemdesetih pa je bilo plezanje v sektorju *La Peneta*, navpični petdesetmetrski steni takoj za vasjo, že zelo živahno. V naslednjih desetletjih je počasi nastajalo še več novih smeri, pretežno v rangu šestic in sedmic. Kljub temu da se je v devetdesetih na robu pečine odprl legendarni hostel El Atico, se Chulilla nekako ni prebila na zemljevid najboljših plezalnih območij sveta. Šele ko so lokalne oblasti prepoznale turistični in razvojni potencial plezanja, proučile prednosti in slabosti ter skupaj z naravovarstveniki sooblikovale strategijo in smernice razvoja, so se stvari začele premikati naprej. Scena je eksplodirala v začetku novega tisočletja, posebej ko je na območju postal aktiven stari znanec Mišje peči, Pedro Pons. Zdaj so bili novi časi športnega plezanja, in zamisli, kaj je mogoče, so se od zgodnjih začetkov močno razširile. Mnogi predeli so šele sedaj postali resnično zanimivi in začele so se množiti tudi težje smeri. Vasica je dobila plezalski bar in gostilno Los Goscanos ter trgovino Al Coxnillo.

Vizija vseh, ki živijo tu, je obrodila bogate sadove, in čeprav je glavna gospodarska panoga še vedno kmetijstvo, je na krilih plezalskega turizma celotna regija začela izkoriščati tudi preostali naravni in kulturni potencial. Kot Slovenec pa tukaj ne boste le nepomembni predstavnik nepoznane državice. Vsaj dva naša sorojaka sta tukaj pustila velik pečat. Miha Popovič je veliko pripomogel k razvoju ponudbe prenočišč in prepoznavnosti Chulille ter izdal celo nekoliko kontroverzni vodnik, Klemen Bečan pa je prava lokalna legenda, čigar veliki plakat krasi izložbo trgovine na mestnem trgu. Tu je pred leti preplezal kar nekaj najtežjih smeri, od katerih je še posebej odmeval vzpon na pogled v *Siempre se puede hacer menos*, 63-metrski projekt, ki je imel predlagano oceno 8c+, čeprav je kasneje dodatni + izgubil.

Calpe in Penon d'Ifach v ozadju je odličen izlet na jug.
Foto: Jurij Ravnik

... in še nekaj o plezanju

Seveda smo v ta konec sveta prišli prednostno stiskat oprimke, zato se mora vsaka ocena plezališča

Panorama enega od kanjonov z vasico v ozadju
Foto: Jurij Ravnik

dotakniti predvsem plezalnih smeri. Med skupne imenovalce gotovo sodijo izrazito konstantno plezanje, slikovita okolica, skoraj vedno (posebej za plezalce, vajene slovenskih vrtcev) dolge in izpostavljene smeri – ki se po navadi končajo nekje pri petintridesetih metrih in gredo neredko tja do petdeset metrov ali še dlje – in z njimi neločljivo povezana redka navrtanost. Če želite uživati v klasiki plezališča, je strah bolje pustiti doma. Že tako je pogosto dovolj velik izziv mentalno trdnost ohraniti za to, da po tridesetih metrih plezanja še naprej ohranjate zbranost, natančnost in tempo. A za nagrado boste dobili eno plezalno poslastico za drugo. Vzdržljivost se ne meri vedno le z gostoto kapilar v podlakti.

Če ste v domačih stenah večkrat »umirali v lepoti« in vam je bilo žal le tega, da se je vzpon prehitro končal, je Chulilla kot naročena za vas. Ker so smeri v povprečju le rahlo previsne (če sploh), bo tehnika ključni del vašega repertoarja. Ocene, ki se začnejo okrog petic – že samo smeri pod 6a je skoraj sto – bodo zadovoljile vsakega začetnika, pa tudi tisti bolj izkušeni lahko v njih uživajo skozi celoten izlet. A prava lepota plezališča se začne kazati v težjih smereh – stene ne veljajo zaman za najboljše območje sveta 7c. Čeprav je zadnja leta primanjkovalo le tistih najtežjih ocen nad 8b, se tudi ta stolpec iz leta v leto bolj polni. Gotovo pa so najbolj obiskani sektorji nižjega ranga, kjer boste pogosto le del multikulturne večjezične mešanice pisanih najlonskih špagetov, ki visijo v steni. K sreči je smeri za vse dovolj. Nekateri pravijo, da so ocene nekoliko prijaznejše kot drugod po Evropi, a vendarle bo to veljalo šele, ko se boste na plezanje tukaj dodobra navadili.

Logistika in informacije

Do Chulille boste najlaže prišli preko Valencie, kamor za nekaj deset evrov leti *Ryanair* iz Trsta ali Benetk. Od tod je najbolje, da si izposodite avtomobil, kajti avtobus v zaledje je lahko zamuden, brez lastnega prevoza pa boste svoje dnevne možnosti nekoliko omejili. Sicer pa vam že Valencia sama, tretje največje špansko mesto, nudi dovolj možnosti, da preživite zanimiv dan med mešanico stare in

ultra moderne arhitekture. Daleč ni niti fenomenalni plezalski romarski kraj Penon D'Ifach ali staro kultno plezališče Montanejos. Območje tudi sicer slovi po svojem lepem vremenu – dežja tukaj skoraj ne poznajo. Le veter zna kdaj zapihati nekoliko močneje, sploh če se ujame v kanjon, ki deluje kot pospeševalnik. A razen v najhujši poletni vročini se da vedno najti primeren predel, na soncu ali v senci. Glavna sezona v Chulilli traja od oktobra do aprila, nekako logično pa je za tuje goste najbolj priljubljena zima. Če se odpravite tja, ne pozabite s seboj vzeti osemdesetmetrske vrvi in vsaj šestnajst kompletov, pa tudi to zna biti včasih premalo.

Infrastruktura je relativno skromna, a našli boste vse, kar kot plezalec potrebujete – vse ostalo so le kaprice modernih mestnih razvajencev. Pa saj ste se prišli odpočit od vsega tega, mar ne? Tako v vasi ni bankomata, čeprav plačevanje s kartico ni problem. Tu je plezalska trgovina, nekaj barov, pekarna ter dve manjši trgovinici in trafika. Za kaj več bo treba v bližnje mesto Villar del Arzobispo. Ponudb za spanje ne manjka. Če ne boste šli v plezalski El Atico, si lahko prenočišče uredite neposredno v vasi ali preko portala *AirBNB*, kjer v bližnji okolici lahko za smešen denar najamete celotne podeželske hiše.

Ob res nizki ceni letalskih prevozov do Španije, najemu avtomobila, ki vas stane manj kot bencin, in spanju v hiški z bazenom za povprečno ceno nočitve v slovenskem hostlu, vam bo izgovorov, da ni denarja ali časa, počasi zmanjkalo. Pa res lahko nalepite ceno na spektakularen sončni zahod ob scenografiji, ki je ne zmorejo pričarati niti mojstri hollywoodskih digitalnih učinkov? Ali pa na tisti izčrpano-srečni občutek na vrhu smeri, v kateri ste že nekajkrat skoraj obupali … če bi bil samo naslednji oprimek malo slabši – pa nikoli ni prišel? Na prijateljstvo in zgodbe, ki se lahko stkejo le, ko odvržete bremena vsakdanjega življenja in službe in v tem paralelnem vesolju postanete svoj pravi jaz? Na *cafe con leche* sredi živahnega vaškega trga, kjer se je pred desetletji ustavil čas, v baru v ozadju pa se lokalni nogometni navijači ob televiziji prepirajo, ali si je nasprotnik zaslužil rdeči karton? No, ja, na to jo lahko nalepite – približno 1,2 evra. Podobno kot pri nas.

Marjan Žiberna

Zanimajo me dolgi, večurni teki

Pogovor z Mojco Koligar

Mirno lahko zapišemo, da se je pojavila iz nič in takoj stopila na vrh. Mojco Koligar, Šentjernejčanko, ki se je po študiju na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju ustalila v gorenjski »prestolnici«, je bila novembra lani razglašena za naj gorsko tekačico leta v Sloveniji. Njena tekmovalna kariera je kratka, a bliskovita.

V Premani v Italiji je na svetovnem prvenstvu v gorskem maratonu osvojila odlično 19. mesto.
Foto: Tomo Šarf

Pred dobrim letom je nastopila na svojem prvem tekaškem tekmovanju, se junija uvrstila v reprezentanco, ki je zastopala Slovenijo na evropskem prvenstvu, in avgusta uspešno nastopila na svetovnem prvenstvu v gorskem maratonu. Njeni tekmovalni uspehi niso prišli iz nič – za njo so leta hitrega gibanja po gorskem okolju. Tja se bo, kot pravi, tudi vrnila, če ji v letu ali dveh ne bo uspelo uresničiti zastavljenih tekmovalnih ciljev. Mojca Koligar ni čisto običajna gorska tekačica – priznava, da je tekmovalna, a še veliko več ji pomeni svobodno gibanje po gorah. Tudi zato je misel na običajna, do okoli ene ure trajajoča tekmovanja v gorskem teku, ne vznemirja preveč. »Na tako kratkem teku je vsega lepega prehitro konec,« pravi. »Zanimajo me dolgi, večurni teki.« Ima pa, kot se je izkazalo v pogovoru, v mislih še precej dolgotrajnejše podvige.

Januarja 2016 ste sploh prvič nastopili na tekmovanju. Kako je prišlo do te odločitve?

To je bilo zame v nekaterih pogledih prelomno obdobje. Do takrat sem bila zaposlena na Športni uniji Slovenije, za mano je bilo sedem let zanimivega in razgibanega dela. Veliko sem se naučila, a svoje prihodnosti tam nisem videla, saj so se moji pogledi razlikovali od pogledov novega vodstva. Za mano je bilo tudi že kar veliko let hitre hoje in teka po gorenjskih hribih, ki sem jih posvojila že v času študija. Ugotovila sem, da sem kar hitra, in se prijavila na Knap *trail*, tekmovanje, ki poteka po zasavskih hribih. Izbrala sem 37 kilometrov dolgo progo in zmagala ne samo med dekleti, ampak celo absolutno. (Ta dosežek je lani (2017) ponovila, op. p.) Seveda je bila to velika spodbuda zame. Pa tudi zanimiva izkušnja. (*Nasmešek.*) Že takoj na startu sem prevzela vodstvo in pri okrepčevalnicah so me čudno gledali, češ, kdo pa je ta. Pa tudi v cilju me sploh niso pričakovali, oziroma so mislili, da sem tekmovala na krajši razdalji. S tekmovanji do takrat nisem imela posebnih izkušenj. Spregledala sem tudi eno oznako in se za deset minut izgubila, a se je k sreči vse dobro izšlo.

Omenjeno tekmovanje ne spada med klasične gorske teke, ti so bistveno krajši. Na enem od njih, teku na Ratitovec, na podlagi katerega je bila določena tudi slovenska reprezentanca za evropsko prvenstvo, ste vse presenetili z zmago.

Ja, na Ratitovcu sem zmagala, ampak sem pri tem res trpela, ves čas sem se spraševala, kaj mi je bilo tega treba. S tako kratkimi teki do takrat nisem imela izkušenj, in sploh nisem vedela, koliko moči lahko razvijem na progi, ki je dolga le osem kilometrov, koliko naj se priganjam, da bo ravno prav. Res sem se mučila, in edini užitek je bil raztek v dolino, ko sem začutila, da sem dobro ogreta in bi z veseljem nadaljevala še na kakšen hrib. Zaradi trpljenja sem imela potem tudi pomislek, ali naj sploh sprejmem povabilo v

reprezentanco. No, pa sem se potem nekako navadila na »visoke obrate«.

Da so vam dolgi, večurni teki pisani na kožo, je razvidno tudi iz drugih vaših uvrstitev. Na uveljavljenem maratonu štirih občin ste bili tretji, na svetovnem prvenstvu v maratonu, ki je bilo v Premani v Italiji, pa ste bili za začetnico na odličnem 19. mestu.

S svojim nastopom na svetovnem prvenstvu, kjer je bila reprezentančna kolegica Petra Tratnik odlična četrta, nisem zadovoljna. Na tekmo se nisem ustrezno pripravila, saj sem tedne pred nastopom veselo osvajala vrhove slovenskih gora. Za piko na i pa sem se dan pred tekmo namesto na lahkoten tek odpravila na bližnje smučišče Barzio, kar je pomenilo tisoč metrov vzpona na 17 kilometrih. Naslednji dan se mi je na startu zdelo, da je vse v super, a sem med tekom ugotovila, da me zmanjkuje. Eksperimentirala sem tudi z geli in v drugem delu izgubila več kot pet mest. Žal je to posledica pomanjkanja izkušenj, ampak se s tem nisem pretirano obremenjevala. To, da mi dolgi teki veliko bolj ležijo, pa je posledica načina, kako treniram – veliko kilometrov pri nizki intenzivnosti.

Ali nimate trenerja, ki bi vam pomagal, da bi se izognili takim napakam?

Ne, trenerja nisem imela in za resno strokovno vodstvo se še zdaj dogovarjam. Ko sem se uvrstila v reprezentanco za evropsko prvenstvo v »klasičnem« gorskem teku, ki je bilo julija na Veliki planini, sem pri različnih klubih iskala resno trenersko pomoč. Ampak mi je ni uspelo najti, vsaj organizirane ne. So me pa v kamniškem Klubu gorskih tekačev Papež zelo prijazno sprejeli medse in mi nudili veliko psihološko podporo.

Kako je videti vaš običajni trening?

Lani o kakšnem sistematičnem treningu ne bi mogla govoriti, trenirala sem zelo po navdihu in glede na vremenske pogoje. Tako kot prejšnja leta sem veliko tekla po hribih, predvsem po Karavankah, ki so mi najljubše. Običajno sem vsaj petkrat na teden pretekla več kot dvajset kilometrov. Za gorenjske hribe, ki sem jih prehodila in pretekla po dolgem in počez, sem v zadnjih letih ugotovila, da jih lahko povezujem med sabo. Tako so nastala različna grebenska prečenja in krožne ture. Zelo všeč mi je npr. del od Stola do Tromeje, pa greben Košute, ki se razteza od Ljubeljskega prelaza do Tolste Košute in se nadaljuje prek nižjih in manj strnjenih vrhov do Pristovškega Storžiča nad Jezerskim, pa krog iz Tržiča na Kriško goro do Storžiča s spustom do Doma pod Storžičem, nadaljevanjem do Planine Javornik ter vrnitvijo v Tržič.

Na dolgih tekih pušča za sabo tudi večino moških konkurentov.
Arhiv Mojce Koligar

Ko sem bila lani na evropskem in svetovnem prvenstvu, sem ugotovila, da imam še kar nekaj rezerve, predvsem v načinu treninga in ustrezni regeneraciji, ki vključuje tudi primerno prehrano. Letos si res želim napredovati, zato je trening bolj sistematičen in vključuje več krajših in hitrejših tekov, ki mi sicer niso v veselje. V toplejših mesecih bom vključila tudi več gorskega kolesarjenja, ki sem ga lani malo zapostavila. Tudi pri spustih lahko še veliko pridobim. Že v lanskem letu sem zelo napredovala, na vsakem tekmovanju mi je šlo bolje.

Kakšni so vaši tekmovalni cilji za letošnje leto?

Rada bi še naprej uspešno nastopala na privlačnih *trailih* v Sloveniji in tujini ter se čim bolje pripravila za svetovno prvenstvo v gorskem maratonu, ki bo 24. junija v Karpaczu na Poljskem. Letos ali naslednje leto bi se rada uvrstila med deseterico. Če mi ne bo

uspelo, se bom vrnila k teku po hribih za svojo dušo. Od domačih tekmovanj se nekaterih še posebej veselim. Na primer *trail* teka po Pohorju, ki je po mojem mnenju eden najlepših tovrstnih tekov pri nas. Veliko je lepih vzponov in nogam prijaznih spustov. Ko prideš po 46 kilometrih na cilj, sploh ne veš, kdaj je minil. Tudi teka na Grintovec, ki se začne v Kamniški Bistrici in se moraš na slabih desetih kilometrih povzpeti skoraj za 2000 metrov, se zelo veselim, saj imam rada strme vzpone. Lani tega teka ni bilo, ker je bil organizator, Klub gorskih tekačev Papež, polno zaseden z organizacijo evropskega prvenstva na Veliki planini.

Tekači imajo pogosto težave s poškodbami. Se tudi vi soočate z njimi?

Zaenkrat ne, vsaj ne s tistimi, ki pogosto mučijo tekače. Sem pa lani na spustih dvakrat precej grdo padla. Septembra sem se v Karavankah spotaknila in bila zaradi počenega rebra prisiljena zmanjšati hitrost teka oziroma ga zamenjati s hojo za skoraj mesec dni. K sreči imam visok prag bolečine, tako sem kljub temu opravila kar nekaj tur, saj ne morem biti pri miru. Decembra pa sem imela bližnje srečanje s korenino podrtega drevesa, a je bolečina zaradi udarca v nekaj dneh popustila. Drugače pa moram paziti na kolena. Predvsem po hitrih spustih, kakršni so na tekmovanjih, se mi začnejo oglašati. A je potrebno le nekaj dni lažjega treninga ali počitka in je vse v redu. Ob tem včasih pomislim, da sem pred leti po osmih mesecih zaradi kolen opustila študij na ljubljanski Fakulteti za šport. Takrat so me tako bolela, da kakšen mesec skoraj nisem mogla hoditi, zdravniki pa so mi rekli, da imam obrabo hrustanca in da naj opustim misel na šport.

S tekmovanji do takrat nisem imela posebnih izkušenj. Spregledala sem tudi eno oznako in se za deset minut izgubila, a se je k sreči vse dobro izšlo.

Se mi pa pri treningu zdi najbolj pomembno, da se opazuješ in poslušaš svoje telo, mu daš čas, da se po naporu spočije, nato pa lahko spet »naviješ«. Lani poleti sem imela obdobje hude utrujenosti in zasičenosti, ker je bilo tekem preprosto preveč. Vzela sem si en mesec za počitek in osvajanje vrhov v svojem tempu, se spočila, dobila novo voljo do teka na »visokih obratih«. Na tekmovanjih lahko vsak konec tedna srečaš gorske tekače, ki pravijo, da so prišli tekmovat le za trening. To po mojem ni dobro. Na tekmah se človek čisto drugače iztroši, saj se sprosti veliko več adrenalina kot na treningu, pa če se na njem še tako priganja. Po tekmi tudi zaradi hitrih spustov čutiš posledice še teden ali celo dva, takih posledic trening ne pušča. Svoje počutje in treninge spremljam z uro z GPS-om in z merjenjem srčnega utripa. Pozorna sem na jutranji utrip, intenzivnost in opravljeno pot treninga (dolžina, vzpon ...). Moj jutranji utrip je običajno od 40 do 45, če se dvigne na 50 ali več, je to znak, da se mi utrujenost preveč nabira, zato je treba količino in hitrost teka tisti dan prilagoditi.

Kaj pa prehrana? Tekači ji posvečajo veliko pozornosti.

Sem vegetarijanka, ampak z urejeno prehrano se ne ukvarjam prav dosti. Glede na to mi gre kar dobro, nimam težav s slabokrvnostjo ali čim podobnim. (*Nasmešek.*) Le pri železu, ki ga je veliko predvsem v mesu, malo bolj pazim. Zato pojem malo več hrane, ki ga vsebuje.

Ali tečete običajno v družbi ali sami?

V večini tečem sama, da se mi ni treba nikomur prilagajati. Tek mi pomeni odklop, umik v svoj svet. Tako lahko tudi občudujemo naravo, kako se nenehno spreminja, in poskušam biti čim bolj »tu in zdaj«.

Karavanke so vam, kot ste rekli, še posebej ljube. Na vaših spletnih straneh sem zasledil, da imate v načrtu prečkanje. Za kakšen načrt gre?

Že lani septembra sem nameravala ponoviti prečenje celotnih Karavank, in sicer v nasprotni smeri kot Nino Fijačko leta 2016. Njegov podvig me je navdihnil, da sem jih začela podrobneje spoznavati in jih preprosto vzljubila. Navdušile so me z osamljenimi potmi, dostopnostjo v vseh letnih časih, razglednimi vrhovi in grebeni, bogato in neokrnjeno naravo ter ohranjeno kulturno dediščino. Nameravala sem startati na Tromeji in končati na Maceljski gori. Žal se mi načrti niso izšli, vsega je bilo preveč. Nastopila sem na več kot dvajsetih tekmovanjih, potem ko sem hotela sama zase uživati po hribih, pa so se mi je zgodili nesrečni padec in počeno rebro, nesreča v družini in še zima se je lani v hribih začela precej zgodaj. To je torej načrt za letošnje pozno poletje oz. zgodnjo jesen.

Kaj pomeni to prečenje v številkah?

To je 360 kilometrov s 23 tisoč metri pozitivne višinske razlike. Računam, da mi bo to vzelo en teden. V gibanju sem lahko osem ur na dan, ne da bi imela težave z regeneracijo. Imam pa v mislih še slovensko planinsko transverzalo, ki bi jo rada pretekla, a bo najbrž morala še kakšno leto počakati. Mislim, da jo je od žensk pretekla le pokojna Ruth Podgornik Reš.

Hribe ste raziskovali predvsem kot tekačica, ste se pa pred tem po malem ukvarjali tudi s plezanjem.

Ja, v času študija sem malo tudi plezala, tako na umetni steni kot v naravnih stenah. Na fakulteti smo imeli vse leto plezalno vadbo, ki sta jo vodila Andrej in Marija Štremfelj. Od plezanja me je odvrnilo dejstvo, da vedno potrebuješ nekoga, ki te varuje. Bi se pa potem, ko bom zaključila s tekmovalnim tekom, k plezanju rada vrnila. Zanima me tudi alpinizem. Ampak zaenkrat se bom osredotočila na tek v naravi in na gorsko kolesarjenje kot dopolnitev tekaškega treninga. Veliko mi pomeni tudi prijetno vzdušje, ki vlada med gorskimi tekači, tudi to me vleče s tekme na tekmo. Drugih tekačic ne dojemam kot tekmic, ampak kot spodbudo, da tekmo, ki jo imam sama s sabo, opravim v dobri družbi in čim hitreje.

S športom nisva "na ti"

Anja Intihar

Do športa nisem nikoli gojila kakšne posebne ljubezni. Družila sva se bolj kot ne po sili razmer, toliko, da je bil zadovoljen profesor športne vzgoje, in ravno toliko, da mi ocena iz tega (neljubega) predmeta ni drastično znižala povprečja. Zanimivo je, da mi je bil sicer na televiziji vedno prav ljub – košarka, smučanje, sem in tja rokomet, aktualne rezultate (še posebej slovenskih športnikov) sem vedno spremljala v dnevnem časopisju, vsaj toliko, da sem bila na tekočem. Poklicna deformacija? Čisto mogoče. Šport mi je torej blizu, nisem se pa nikoli aktivno ukvarjala z njim niti ni v meni tlela želja po tem.

Sem pa zaljubljena v hojo, priznam. In hkrati lahko razkrijem tudi, da je ne jemljem kot šport. Ne vem, kaj bi na to porekli strokovnjaki, jaz pač tako čutim. Hoja, četudi res hitra, zame pač ni šport. Kaj torej je? Jo jemljem kot neke vrste terapijo? Vsekakor. Kot prijetno preživljanje prostega časa? Da. Kot priložnost za druženje z ljudmi, ki jih imam rada? Tudi. Hoja je nekaj, kar lahko počnem v vseh letnih časih, kjer koli sem, zanjo pač ni nobenih ovir in nepotrebnih stroškov.

Na pogosti relaciji od doma do Idrijske Bele in nazaj naredim približno deset kilometrov. Sama. Ravno prav, da si človek pretegne noge in se nadiha svežega zraka. V hribe, nasprotno, raje hodim v dvoje. Ker mi je ljubše, da že jutranjo kavo na poti delim. Ker sta osvajanje tisočakov in dvatisočakov in še posebej veselje (pa malica in, hm čaj) na vrhu pač lepša, če ju lahko z nekom deliš.

Za hojo mi ni nikoli škoda časa niti energije, redko, res redko se zgodi, da ob prostem (popol)dnevu ne nataknem športnih copat in razmigam nog. Ne štejem porabljenih kalorij, domnevam, da jih tudi ni prav veliko, pomemben mi je čas, ki ga preživim sama s sabo, še bolj pa dejstvo, da dvignem zadnjico in zapustim obličje računalnika. Za sprostitev in odprte ventile človek sploh ne potrebuje prav veliko. Ste o tem že kdaj razmišljali?

Zato kljub temu da s športom (menda) nisva na ti, pozimi neznansko težko čakam suhe konce tedna, ki bodo dopuščali skok na drugi konec Slovenije. Domača sprehajalna lokacija je sicer čisto zadovoljiva, a hoja v hrib je vseeno nekaj popolnoma drugega – sploh ko se narava prebudi, ko cvetice pokukajo izpod bele snežne odeje. Ko ti grizenje kolen napolni telo in – duha. Ko presežeš svoje meje in se ob tem počutiš … Neprekosljivo? Da, neprekosljivo. Takrat zmoreš vse.

Ker nerada gazim v globokem snegu, mi pomlad predstavlja navdih za seznam krajev, ki jih moram obiskati, relacij, ki jih moram prehoditi, vrhov, ki jih je treba osvojiti. Ker je zgodnje sobotno vstajanje, ko je v zraku moč vonjati obet sonca, nekaj najlepšega. Ker sta pakiranje modrega nahrbtnika z značilno rumeno rožo in slutnja prečudovitega dne prijetna, saj mi ravno ti spomini pomagajo pretolči se skozi dolgo, mrzlo zimo, ki prej ko slej sledi. Ker je namakanje prepotenih, neskončno utrujenih nog v skritem potočku pod Rodico pač … točno tisto, za kar je vredno živeti.

Hm. Morda pa sva s športom kljub vsemu malce, čisto malce "na ti".

Najdeni razgledi
Foto: Primož Gregor

Andrej Stritar

Brsna lesa

Nepričakovane dogodivščine ob iskanju poti

Vedno me je malce zanimalo, ampak nikoli prišlo na vrsto, – kakšna je pot izpod Košute na Jezersko ali obratno. Včasih je bila na zemljevidih vrisana markirana pot, zadnja leta pa rdeče črte ni več. Če se lotiš kakšnega velikopoteznega prečenja Karavank, je to logičen prehod z Jezerskega naprej proti zahodu. Nekoliko nenavadno je sicer, da so tod speljali le eno obhodnico, geološko transverzalo, druge velike poti pa so se temu koncu izognile.

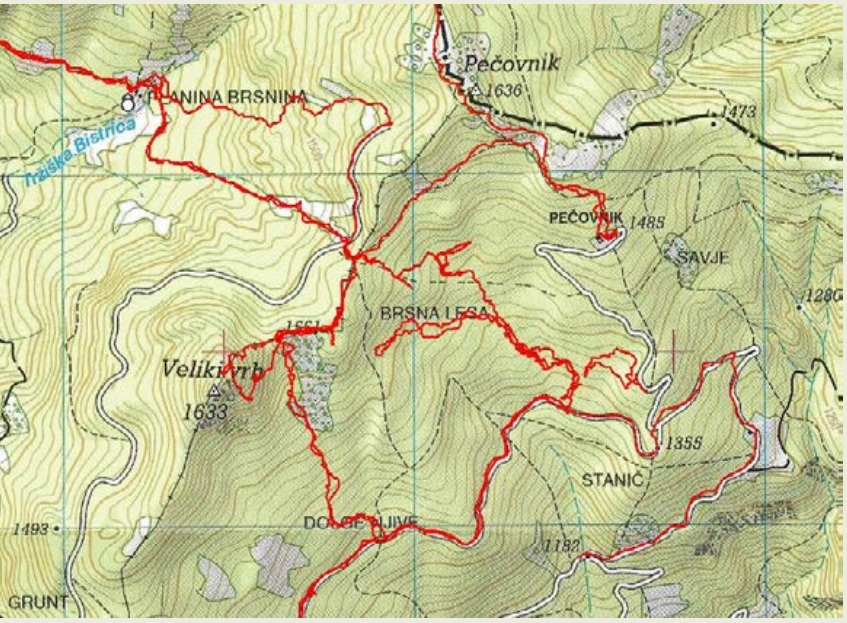

Tako sva prekrižarila Brsno leso. Izpis gps sledi iz telefona

Toda tak izlet nam je bilo vedno nadležno izpeljati, saj je za nas, *vikend planince*, pomembna zahteva pri izbiri cilja povratek na izhodišče do svojega vozila. S pomočjo zemljevidov sem že pred časom poskušal najti tudi kolesarski prehod, saj so tako na tržiški kot jezerski strani pobočja prepredena z gozdnimi cestami. Pa nikjer ni bilo videti, da bi se ceste stikale!
Proti koncu poletja 2017 se je raziskovanje tega sveta sprevrglo v pravo družinsko avanturo, ki sta jo gnali radovednost in trma.

Prva epizoda: Na neznani Veliki vrh čez planino Brsnino

Sredi tedna mi je žena Urša v službo poslala kratko sporočilo: "Grem od Medvodja proti Stegovniku, vreme ne krasno." Njej namreč ni treba več hoditi v službo, zato si občasno privošči skok v hribe tudi med tednom. Takoj sem jo poklical in se malo pritožil, da bi jaz tudi šel po poti od planine Dolge njive proti planini Brsnini, po kateri še nisem hodil.
Uršino prvo presenečenje je bilo, da je pot od Dolge njive naprej vzorno markirana, čeprav je v katastru na PZS ne vodimo kot planinsko pot. Zato tudi ni vrisana v zadnji izdaji zemljevida PZS Storžič in Košuta. Kot kaže, pa so jo markacisti PD Tržič pred kratkim obnovili. Na nekaj mestih bi lahko bila bolje označena, saj Urša za planino Brsnina ni našla nadaljevanja markacij, in je kolovratila po brezpotju nekam gor proti mejnemu grebenu. Vmes je izkoristila še "klic v sili, tako da sem ji kar iz pisarne svetoval, kam naj se usmeri, da bo prišla na kaj prehodnega. Uspelo ji je priti na konec gozdne ceste tik pod vrhom Pečovnik. Ker je morala biti ob šestih zvečer že v Ljubljani, si je na hitro za cilj dneva izbrala najbližji vrh. Po krajšem "čaranju" po brezpotnem slemenu z ostanki nekdanje Bornove ograje je stopila na Veliki vrh, 1633 m. Osvojila je cilj, za katerega še pred nekaj urami ni vedela. Kaj takega se nama večkrat zgodi v tujini, pri nas pa le redko.
Ob povratku je našla markacije in z globalnim sistemom za določanje položaja (*GPS*) lepo posnela potek označene poti. Že nekaj časa namreč vsako prehojeno stezico posnameva, tako da lahko doma preverim in popravim podatke v katastru.

Druga epizoda: Brsna lesa prvič

Urša mi je že naslednji dan po opisani epizodi pobegnila čuvat vnuke na morje, jaz pa sem v pisarni dočakal deževno soboto. Vreme je bilo zanič, še najpametneje bi bilo ostati doma na suhem in toplem. Toda radovednost in zavist mi nista dali miru, še sam sem se odpravil na raziskovanje velepomembne uganke, kako se pride z Jezerskega na tržiško stran. Urša je rešila prvi del, saj je ugotovila, kako prideš z Dolge njive do vmesnega grebena. Jaz sem se pa odpravil z nasprotne strani poiskat, kako gre markirana pot po dolini Komatevre do grebena. S tem bi bila najina uganka razkrita in izziv odkljukan.
Na Spodnjem Jezerskem ni bilo sledu o markacijah v dolino Komatevre. Nikjer ni bilo kažipota, ki bi vodil proti Tržiču. To se mi je zdelo čudno, saj če so markacije s tržiške strani usmerjene proti Jezerskemu, sem pričakoval, da bodo tudi z Jezerskega proti Tržiču. Po cesti sem prišel mimo kamnoloma lehnjaka in više mimo partizanske bolnice – oznak ni bilo nikjer. Slab kilometer za lovsko kočo Stanič, že na višini okoli 1355 metrov, sem bil na odcepu ceste, ki pelje levo

Markacije vodijo navzdol, malo niže pa ni več najti ničesar.
Foto: Andrej Stritar

proti Rušu. Tudi tam nisem zasledil nobene planinske poti. Še nekaj serpentin više sem se znašel pri podrtiji nekdanje stražnice Pečovnik, skoraj tisoč petsto metrov visoko. Upal sem, da bo vsaj tam kaj rdečega, pa ni bilo nikjer nič! Prav tako v gozdu vodoravno proti levi v smeri sedelca pod Velikim vrhom, na katerem je bila Urša, ni bilo sledu o markirani stezi. Edina pot je vodila navzgor proti meji, in to rahlo desno, proti vzhodu, torej stran od moje smeri.

Vzel sem telefon in na njem pregledal vse zemljevide, kar jih imam shranjenih v napravici. Takrat sem prvič opazil ime Brsna lesa, ki vas verjetno bega v naslovu tega prispevka. Tako je na zemljevidih poimenovano pobočje zahodno od Pečovnika proti sedelcu, kjer je Urša opazila zadnje oznake s tržiške strani. Na starih zemljevidih je markirana pot vrisana diagonalno čez Brsno leso od ceste proti sedelcu. Pridobiti bi bilo treba okoli tristo višinskih metrov in prehoditi še kak kilometer. Toda na starejših planinskih zemljevidih so bile poti pogosto risane na pamet po občutku kartografov, ne pa na podlagi kakršnih koli meritev. Iz izkušenj vem, da so bile po pravilu mnogo bolj natančno vrisane steze na *25-tisočkah* rajnke JNA. Zato sem se lotil iskanja pikčaste steze, vrisane na nekdanji vojaški karti, ki sem jo tudi hranil v telefonu. Spustil sem se nazaj do odcepa ceste proti Rušu. Z dežnikom in telefonom v roki ter signalom *GPS* sem skušal slediti pikicam na zemljevidu. Križaril sem gor in dol, sem in tja, brez uspeha. Nikjer nisem naletel na ostanke kakršne koli steze.

Zato sem poskusil najti eno tistih, ki so na kartah vrisane zahodneje. Nadaljeval sem po cesti proti vrhu Ruš in čez čas naletel na ostanek kolovoza, speljanega desno gor v Brsno leso. Že dodobra premočen sem z dežnikom sopihal po ostankih vedno slabših steze, ki se niso ujemali z nobeno črto na nobenem zemljevidu! Pod vršnimi pobočji Velikega vrha sem opazil lovsko opazovalnico, nad njo pa sem se po brezpotnih mokrih travah prebil na "Uršino" sedlo, pravzaprav na sleme nekoliko južneje od najnižje točke. Ravno ko sem se že krepko naveličal kolovratiti po dežju po brezpotnem svetu, me je poklicala Urša z morja. Ob slabi povezavi in prerekanju, kje je levo, kje desno, kje je sedlo, kje vrh, kje pa markacije, mi ni bilo nič bolj jasno. Utrdilo se mi je prepričanje, da Urša sploh ni bila na tem sedlu in da čezenj ni nikoli vodila markirana pot, ampak da je že od nekdaj speljana po današnji gozdni cesti proti jugu do Fevče in čez sedlo Pri lojtri proti kmetu Rezmanu. Obrnil sem in se temeljito premočen vrnil po istem brezpotju nazaj čez Brsno leso na cesto.

Tretja epizoda: Križem kražem po Brsni lesi

Ko se je Urša vrnila z morja in sva v miru soočila najini doživetji, sva se strinjala, da morava tja še enkrat. Primerjal sem tudi najini sledi *GPS* in ugotovil, da sem jaz na sedlu obrnil le kakšnih štirideset metrov stran od točke, kjer je Urša še sledila markacijam. Tam čez torej je speljana markirana pot, in sklenila sva jo še enkrat poiskati z zgornje strani. Vreme je bilo spet kislo, midva pa vseeno pripravljena za akcijo. Brsna lesa nama ni dala miru!

Tokrat sva "napadla" od zgoraj. Z Dolge njive sva v oblačnem, a vsaj suhem vremenu prišla na mejni Plešivec in z njega nadaljevala po nekdanji graničarski stezi ob meji proti Jezerskemu. To je prav prijeten potep, ki ga vsakomur priporočava. Tik pred vrhom Pečovnik (1634 m) sva nameravala poiskati stezico dol z mejnega slemena do gozdne ceste, na kateri je bila Urša v prvi epizodi. Od tam pa bi šla do ključnega sedelca pod Velikim vrhom. Načrtovala sva, da bi Urša sestopila po markirani poti na Jezersko, jaz pa bi se vrnil po avto pod Dolgo njivo.

Pod vrhom Pečovnik pa sva zgrešila. Dobra graničarska steza naju je "potegnila" naprej, in preden sva dobro dojela, sva bila že precej niže. "Ah, meni se ne da nazaj gor, pojdiva kar še do Pečovnika. " Ni bilo dolgo in spet sem bil pri ruševinah stražnice.

Ker se v tednu, ki je minil od mojega prejšnjega obiska, seveda niso pojavile nobene nove markacije, naju je prešinila ideja, da izrabiva "klic v sili" in aktivirava podporno ekipo.

Poklical sem sina: "*Halo, Houston, we have a problem*!" (Houston, imamo težavo.) Tako na pol v šali na pol zares najavimo klic, kadar bi od nekoga radi kakšno pomoč. "Rok, ali bi se v tem slabem vremenu, ko itak nimaš kaj početi, lahko zapeljal na Jezersko in naju

Zadnja markacija kaže v brezpotje Brsne lese.
Foto: Urška Stritar

potem dostavil po najin avto nazaj v Jelendol?" Žal nisva bila uspešna, bil je že zmenjen za neke obiske.
No, po krajšem počitku in sendviču je bil klanec nazaj na mejo videti manj nadležen. Po manj kot sto metrih vzpona nad ruševinami sva na graničarski poti opazila odcep dobro vidne steze levo vodoravno v smeri "najinega" sedelca. Šlo je kot po maslu, steza je bila dobro ohranjena, ob njej so celo stari telefonski stebri, po katerih so verjetno imeli graničarji zvezo s stražnico v Medvodju. Med hojo sem se domislil razlage – verjetno so Tržičani označili markacije na svoji strani vse do sedla, Jezerjani na tej strani pa te poti, po kateri sva hodila, že zdavnaj ne markirajo več. Pričakoval sem, da bova tik pod sedlom naletela na zadnjo (ali prvo) tržiško markacijo. S tako razlago naj bi bila najina uganka razvozlana, in bi se lahko nazaj do avta vrnila skupaj.
Tik pred sedlom pa naju je čakalo novo presenečenje, ki je razblinilo mojo teorijo. S sedla so markacije vodile navzdol v Brsno leso proti Jezerskemu! Torej markirana pot vendarle obstaja, le je jaz teden prej nisem našel! Spet sva spremenila načrt, vendarle sem se sam odpravil nazaj po avto, Urša pa je šla iskat markirano sestopno pot na Jezersko. Pomahal sem ji v slovo: "Adijo, se vidiva čez približno tri ure nekje v Spodnjem Jezerskem, ko se pripeljem naokoli. Pa pokliči me! "
Dol do planine Brsnine in potem do avta se je pot kar vlekla. Hodil sem skoraj dve uri, proti koncu je začelo prav nadležno deževati. Navigacija v avtu mi je pokazala, da je do Spodnjega Jezerskega le sedem kilometrov zračne razdalje, po cesti naokoli pa sem porabil celo uro ter prevozil več kot petdeset kilometrov.

Zadnja novica tik pred tiskom

Konec maja 2018 so Jezerjani sklenili obnoviti staro pot, ki je bila že nekoč speljana z zadnjega ovinka ceste k Pečovniku. Le prestavili jo bodo malce više do graničarske steze, da bo speljana po manj močvirnem terenu. Istočasno se tudi tržiški markacisti trudijo izboljšati markacije z njihove strani. Lani sem stare markacije na tistem ovinku spregledal, Urša pa jih ni opazila pri svojem sestopu. Povezava med Jezerskim in Dolgo njivo bo sedaj skrbno urejena! Zvedel sem tudi, kaj pomeni Brsna lesa! To je ime sedelca, saj je bila tam nekoč lesa, da ne bi drobnica prehajala na drugo stran. Na zemljevidih pa je ime kdo ve kdo in kdo ve kdaj prestavil niže, da je bilo videti, kot da je to ime območja.

Tri ure po tem, ko sva se razšla nad Brsno leso, sem večkrat poklical Uršo, pa je žal nisem dobil. Glas na telefonu je vztrajal, da "številka trenutno ni dosegljiva". Iskal sem jo po dolini Komatevre in jo nazadnje našel že precej utrujeno in slabe volje visoko nad partizansko bolnico. Brsna lesa si jo je medtem temeljito privoščila!
S tistega sedelca je res sledila slabo vidnim markacijam. Naštela jih je le pet, po nekaj deset metrih spusta jih ni bilo več, steza je pa tudi izginila. Prehode je iskala v vse smeri, ostankov poti tam ni bilo! Kasneje je obupala in se po svoje spuščala po gozdu proti gozdni cesti, ki je bila okoli tristo metrov niže. Vmes se je ustavila, da je pobrala nekaj lisičk, in ugotovila, da je izgubila svoj živo oranžni dežnik. Ker je bil to drag in kakovosten pripomoček, se ga je odpravila iskat nazaj gor. Njena sled, ki jo je beležil *GPS,* je kasneje pokazala, da je tisti brezpotni gozd v Brsni lesi temeljito prekrižarila po dolgem in počez. Za iskanje je porabila skoraj uro časa, na zemljevidu je bila sled videti kot nekakšne otroške čačke. Oranžni dežnik pa jo je čakal spodaj, nedaleč od tam, od koder ga je začela iskati, in se posmehoval njenemu spoznavanju tega področja.
Ko je končno prišla do odrešilne gozdne ceste, pa je postala žrtev moje napake. Zadnja leta naju je moj zemljevidov polni telefon razvadil, da papirnatih ne jemljeva več s sabo. Tudi tokrat sva bila brez njega. Ko sva se ločila, sem ji naročil, da naj se prebije do ceste, po njej bo pa že prišla v dolino. Pozabil sem ji omeniti, da se gozdna cesta pod Brsno leso malce spušča od razcepa pod Pečovnikom proti zahodu, torej da tja pod Ruš hodiš rahlo navzdol oziroma vodoravno. Urša se je na cesti zato veselo usmerila desno navzdol, vendar v napačno smer. Dva kilometra makadama je pretolkla, da je prišla do konca ceste in spoznala, da mora dobra dva kilometra nazaj in potem še malo navzgor do prave ceste, ki vodi v dolino.
Nič čudnega, da je bila po več kot treh urah kolovratenja po Brsni lesi in po cesti pod njo precej slabe volje. Telefon pa ji je tam v Brsni lesi preprosto odpovedal in nama onemogočil komunikacijo. Je že tako – Murphy vedno deluje!

Nauk

Markirane poti s planine Dolge njive na Jezersko ni! Upam, da bodo tržiški markacisti umaknili tisti zavajoči kažipot in nekaj markacij, ki vodijo v brezpotje Brsne lese! Ali pa naj Jezerjani uredijo zadevo na svoji strani. Še najenostavneje bi bilo markirati prečno graničarsko pot od Pečovnika do sedelca za Velikim vrhom, od Pečovnika pa usmeriti planince dol po gozdni cesti. Kdor vendarle želi izpod Košute na Jezersko, pa naj se odpravi po vrhu ob meji. Prav prijetne in lahko prehodne so stare graničarske steze. Ugotavljam tudi, kako si narava hitro odstrani sledi, ki jih naredimo ljudje. Steze, ki so vrisane na starih zemljevidih, so nekoč zagotovo bile, danes pa o njih ni več nobenega sledu. Pa le nekaj desetletij je minilo. Me pa zelo zanima, kaj pravzaprav pomeni ime Brsna lesa.

Tatjana Rebec

Na Storžič v rekordnem času

Majda pokliče Marjano in jo povabi na Storžič skozi Žrelo. Že zaradi same besede "žrelo" me zmrazi, čeprav je ta vzpon moja nekajletna tiha želja. Povabita me zraven z obljubo, da mi kupita pijačo red bull, in z zbadanjem, da čez nekaj let verjetno ne bom zmogla te poti in ne bom smela na to višino. To je dovolj, da me "okužita", in v mislih se takoj zaženem v hrib. A samo do pol poti. S seboj imam tudi kvačkanje in križanko za čakanje v dolini, ker sta onidve zame prehudi konkurentki.

Od doma smo krenile nekaj pred šesto. Čez slabo uro je Marjana že vozila navzgor po ovinkasti cesti, pokriti z debelim gruščem. Pri gorski kmetiji Rekar je zapornica, ki se dvigne, ko v režo vržeš en evro, a ker ga nismo imele, nam jo je odprl kar lastnik zemljišča. Čez dva kilometra smo na levi zagledale Storžič. Na levi, namesto na desni! Bile smo namreč na poti na planino Javornik … Brez odvečnih besed smo se obrnile. Zapornica je spet zahtevala kovanec za en evro, ki ga nismo imele. Komaj smo priklicale Rekarjevo dekle, da nam je denar z malce višjo številko zamenjala za potrebni kovanec.

Ob devetih smo končno bile pred tablo z napisom "Zahtevna pot skozi Žrelo". Na začetku mi je red bull dal krila, tako da sem pozabila, da se po načrtu obrnem na pol poti. Še dobro, saj je bila pot zaradi vlažnih skal ob vznožju neprimerna za spust.

Po treh urah in pol so nas na vrhu Storžiča, 2129 m, pričakale kavke z obročki raznih barv, en fant iz Pliberka in nekaj planincev. Za malico smo si privoščile ribe, pršut, papriko, jabolko in paradižnik, pridelan na mojem vrtu. Po enournem počitku z lepim razgledom smo se odločile, da se v dolino vrnemo po grebenski poti čez Psico. Dva planinca sta nas opozorila, da je bolje iti levo proti Veliki in Mali Poljani ali desno čez Škarje, a je obveljala ženska pamet, češ da je grebenska varianta bolj zanimiva. Od vrha smo bile oddaljene kakih dvajset minut, ko je nekdo na vrhu Storžiča začel vpiti, naj ne hodimo čez Psico, a ženske se nismo vdale.

Čez dobro uro hoje smo razumele, zakaj so nam odsvetovali ta sestop. Greben je pač greben, tako da hodiš gor in dol, gor in dol … Vodila je Marjana s pripombami: "Tu ne vidim nobene markacije. Ne vem, kje se nadaljuje pot. Ni *zajle*, ni klinov. Aha, tu bosta zajahali konja – ozek greben. Kaj se režita?! Nista odgovorni! Obup! Pazi! Kam naj zavijem? Rombon ni nič proti temu! Tu so same *špičke*. Upam, da je to zadnji vzpon! Ne?" Bilo jih je še pet, skupaj enajst. Končno smo zagledale tablo "Pot čez Psico".

Stožič s Triglavom v ozadju
Foto: Franci Horvat

S sabo sem imela le en liter vode (za načrtovane pol poti), ki smo si jo solidarno delile, poleg tega pa me je, ko sem zgrabila en oprimek, v dlan pičila čebela. Vso hrano smo zmetale vase na vrhu, zato smo si med potjo tešile lakoto z brusnicami, malinami, popki od ruševja in s smrdljivko. Sredi Psice je Majda v nahrbtniku na naše veselje odkrila *termovko* s kavo. Na začetku pohoda je mojo *termovko* s kavo namreč nevede dala v svoj nahrbtnik.

Po adrenalinskih *špičkah* nas je najprej čakal še zoprn spust, nato pa neoznačena gozdna pot. Je pa Marjana zato našla dva jurčka. Po občutku smo zavijale malo desno, malo levo in spet malce v hrib in ob devetnajstih vendarle zagledale avto. Po desetih urah hoje!

Ob pol devetih sem bila doma in čez eno uro že v postelji, a nisem zaspala še pozno v noč. Bilo je preveč vtisov. Za en dan kar preveč, in to po zaslugi Majde in Marjane, ker sta se dobrovoljno in potrpežljivo prilagodili mojemu tempu.

Želja po osvojitvi Storžiča je v meni tlela kar nekaj let in srečna sem za ta 17. avgust 2011, čeprav je bil naporen.

Veronika Hladnik[1]

Znanilec sprememb vremena

Veter

Le malo je dni, ko je v hribih prisotno brezvetrje, ki nam je bolj znano iz nižin. Vsaj šibak veter je v gorah skoraj vedno prisoten. Hitrost vetra z nadmorsko višino narašča, zato ob odhodu v hribe ne smemo predvidevati, da tudi tam piha le enako močno kot po nižinah. Dodatna toplejša plast oblačil nam tako pride prav ob hladnih vzhodnih vetrovih, dodatna nepremočljiva plast oblačil pa ob vlažnih južnih vetrovih.

Veter opišemo z dvema podatkoma. Prvi podatek je smer neba, iz katere veter piha (npr. severozahodnik piha s severozahoda proti jugovzhodu, južni veter z juga proti severu ipd.), smer pa zapišemo v stopinjah kota med 0 in 360, pri čemer je 0° severni veter, 90° vzhodni veter, 180° južni veter in 270° zahodni veter. Smer vetra običajno zapišemo kar z eno ali dvema velikima tiskanima črkama, na primer severni veter s S, vzhodnik z V in jugozahodni veter z JZ. Drugi podatek je hitrost vetra. Pri nas jo najpogosteje izražamo v dveh enotah, in sicer v metrih na sekundo (m/s) ter kilometrih na uro (km/h); 1 m/s ustreza 3,6 km/h. Glede na povprečno hitrost delimo veter na šibak, zmeren, okrepljen, močan in orkanski. Prvi ima povprečne hitrosti manjše od 5 m/s, drugi večje od 5 in manjše od 10 m/s, tretji večje od 10 in manjše od 15 m/s, četrti med 15 in 20 m/s ter orkanski večje od 20 m/s. Hitrost vetra običajno merimo z anemometrom ali vetromerom, njegovo smer pa z vetrokazom. Pri navedbi izmerkov vetra na merilnih mestih so ob podatkih poleg povprečne hitrosti vetra, ki predstavlja desetminutno povprečje, izpostavljeni še sunki vetra, ki predstavljajo največje hitrosti vetra v nekaj (običajno treh) sekundah.

V Sloveniji največkrat pihajo zmerni ali močnejši vetrovi iz jugozahodne ali severovzhodne smeri. Sploh prvi so povezani s prihodom vremenske spremembe, saj zapihajo še pred poslabšanjem vremena. Ob jugozahodnih vetrovih se nad hribi jugozahodne Slovenije kaj hitro pojavijo "kape", kmalu pa tudi prve "predfrontalne" padavine. Severovzhodni vetrovi pogosto zapihajo, ko se ciklon, ki je nastal nad severnim Sredozemljem, pomakne preko naših krajev proti Balkanu. Takrat se vreme običajno postopno začenja stabilizirati, padavine začnejo slabeti, k nam pa doteka hladnejši in bolj suh zrak. Jugozahodni in južni vetrovi so v naših krajih običajno toplejši, saj prinašajo toplejšo zračno maso iznad Jadrana ali Sredozemlja, prav tako pa s seboj prinašajo tudi vlago oziroma vlažno zračno gmoto, saj se zrak nad morjem, ki ga prečka na svoji poti, navlaži. Vzhodni in severovzhodni vetrovi prinašajo hladnejšo in nekoliko bolj suho kontinentalno zračno maso iznad celine. Sploh v zimskem času se ob spremembi vetra v hribih iz jugozahodne v severovzhodno smer meja sneženja ob padavinah postopno začne spuščati, prav tako pa lahko ob prehodu vremenske hladne fronte in ob vetru iz vzhodnih smeri v gorah sneži tudi poleti.

Kadar je nad nami anticiklon oziroma območje visokega zračnega tlaka, so običajno vetrovi nad našimi kraji šibkejši, kot kadar je nad nami ciklon oziroma območje nizkega zračnega tlaka. Najmočnejši vetrovi so povezani s prehodi vremenskih front in s sredozemskimi cikloni. Močni krajevni vetrovi z močnejšimi sunki, tako imenovani nevihtni piši, se pojavijo tudi ob nevihtah. V hribih je sicer problematičen veter z velikimi povprečnimi hitrostmi, še največ težav pa povzročajo sunki vetra, ki so lahko tudi nekajkrat večji od sicerešnje povprečne hitrosti vetra. Sunki vetra resda trajajo krajši čas, a nas lahko presenetijo in so posebej nevarni na izpostavljenih mestih. Tam veter običajno dosega največje hitrosti, v bližini hiš ali gozdov pa se zaradi trenja, ki ga te ovire ustvarjajo, zrak nekoliko zaustavi. Zato višje nad tlemi, kjer ni ovir, hitrost vetra narašča, prav tako pa narašča tudi z nadmorsko višino. V povprečju se na vsak kilometer višine hitrost vetra poveča za okoli 15 km/h. Z nadmorsko višino pa se ne spreminja samo hitrost vetra, ampak včasih tudi njegova smer, veter torej z višino striže, čemur pravimo vetrovno striženje. Seveda pa se z višino pogosto spreminjata tudi hitrost in smer vetra hkrati. Šibki vetrovi velikokrat nimajo stalne smeri, njihova smer se lahko v zelo kratkem času spremeni tudi za več kot 180° – iz severnih smeri se veter kaj hitro lahko obrne v južne smeri. Že zmerni vetrovi imajo običajno prevladujočo smer, saj se ta v

[1] Agencija Republike Slovenije za okolje.

Veter skupaj s podhlajenimi kapljicami v stiku s trdno podlago ustvarja dolgo in košato ivje.
Foto: Veronika Hladnik

krajšem časovnem obdobju spremeni le za nekaj stopinj, še bolj stalno smer pa imajo okrepljeni, močni in orkanski vetrovi.

Ni pa v naših krajih veter vedno najmočnejši na grebenih. V primeru severovzhodnih vetrov oziroma burje dosega veter največje hitrosti šele ob skokovitem spuščanju po pobočju navzdol, na dnu doline. Podobne lastnosti kot burja – sunkovitost v dolinah – ima v naših krajih tudi karavanški fen, ki je severni, topel in suh veter. Največjih hitrosti ne dosega na grebenih, temveč v zavetrnih dolinah hribov. Severni veter je redkejši pojav kot burja, prav zato je še nekoliko bolj nevaren in povzroča več nevšečnosti, recimo obsežnejše gozdne vetrolome, saj rastje ni prilagojeno na sunkovitost vetra tako kot na Primorskem. Tam so krošnje dreves prilagojene za burjo tako, da se upognejo v smeri pihanja burje ("zastavne krošnje"); na privetrni strani takšnih krošenj vej skorajda ni.

Poleg splošnih vetrov omenimo še dva tipa vetra. Kadar ni drugih splošnih vetrov, so v hribih prisotni termični krajevni vetrovi. Podnevi in ponoči se ob jasnem vremenu menjavajo pobočni vetrovi. Čez dan piha veter po ogretih prisojnih pobočjih navzgor, ponoči pa navzdol. Tako imenovane pobočne vzgornjike izrabljajo tudi nekateri športniki pri svojih aktivnostih v zraku. Najmočnejši veter, ki presega vse v hribih in dolinah izmerjene hitrosti vetra, pa je tako imenovani vetrovni stržen in se nahaja na višinah med 6 in 9 kilometri. Vetrovni stržen piha z zahoda proti vzhodu, hitrosti pa tam presegajo 200 km/h, zato ga potniška letala pogosto izkoriščajo za zmanjšanje časa leta proti vzhodu.

Močan veter torej lahko lomi drevje, v gozdovih tako zaradi njega nastanejo obsežni vetrolomi, odkriva tudi strehe in onemogoča promet. Gradi tudi snežne zamete, ko na izpostavljenih mestih dviguje lahek suh sneg, ga prenaša naokrog in ga odlaga na brezvetrnih območjih. Na območjih, kjer pogosto pihajo vetrovi določenih smeri, se prilagodi tudi rastje s trajnimi spremembami oblik drevja in grmovja. Veter pa ne povzroča samo nevšečnosti, temveč skupaj s podhlajenimi kapljicami v stiku s trdno podlago ustvarja dolgo in košato ivje, ki marsikdaj pokrajino spremeni v pravljično podobo. Topel južni veter prinaša odjuge oziroma otoplitve, vzhodni veter prinaša hladnejši zrak in znižuje mejo sneženja, ko zapiha severni veter ali fen, pa se vreme hitro izboljša. Veter je tisti, ki skrbi za spreminjanje vremenskih vzorcev in brez njega vremena, kakršnega poznamo, ne bi bilo.

Po sporočilu za medije povzela Zdenka Mihelič

Mreža Gorniških vasi tudi pri nas

Jezersko prva gorniška vas v Sloveniji

Občina Jezersko je 26. maja v okviru Dneva Alpske konvencije vstopila v mednarodno mrežo Gorniške vasi in se skupaj s Planinsko zvezo Slovenije (PZS) zavezala trajnostnemu turizmu z odgovornim odnosom do narave in spoštovanjem kulturne in naravne dediščine kraja.

Jezersko je idealno za številne športne aktivnosti, še posebej gorniške.
Foto: Zdenka Mihelič

Mednarodna mreža Gorniške vasi (Bergsteigerdörfer) združuje kraje, ki svoj turizem razvijajo na temeljih gorniške tradicije, predvsem pa osnovnih gorniških dejavnosti, brez velike turistične infrastrukture, a s trajnostnim pristopom. Gorniške vasi tako na poseben način izpolnjujejo cilje Alpske konvencije, ki stremi k trajnostnemu razvoju v celotnem alpskem prostoru. Projekt vodijo planinske zveze Avstrije, Nemčije, Južne Tirolske, Italije in Slovenije. Nosilec projekta pri nas je PZS, podpirata pa ga Ministrstvo za okolje in prostor, ki skrbi za izvajanje Alpske konvencije v Sloveniji, in Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Trenutno je vključenih petindvajset krajev v Avstriji, na Bavarskem, Južnem Tirolskem, v Italiji in Sloveniji – kjer je pionir gorniških vasi Jezersko, letos pa v mrežo vstopajo še nemški Kreuth, južnotirolski Lungiarü in italijanski Val di Zoldo.

Podpredsednik PZS Miro Eržen je ob svečanem dogodku povedal, da je turizem v Alpah najpomembnejša gospodarska panoga, ki je doživela izreden razvoj, ob čemer se pojavljajo tudi negativni vplivi, ki so jih države alpskega loka s podpisom Alpske konvencije želele v največji mogoči meri omejiti. Kot je poudaril, želi planinska zveza s projektom podpreti trajnostni turizem v manjših slovenskih gorskih krajih z gorniško tradicijo. *"Poudariti želimo vlogo in pomen planinskih in gorniških dejavnosti ter planinskih poti in koč pri zagotavljanju takega razvoja. Upamo, da bo razvoj projekta v Sloveniji tudi priložnost za prenos dobrih praks in izkušenj iz drugih krajev v alpskih državah, vključenih v mrežo gorniških vasi."* je poudaril Miro Eržen. Ministrica za okolje in prostor Irena Majcen pa je med drugim izpostavila, da so izkušnje mehkega

turizma, usmerjenega v pohodništvo, doživljanje narave in krajine, ki ne spreminja prostora z veliko infrastrukturo, a vseeno nudi lokalnim skupnostim možnosti dohodka in preživetja v gorskem območju, kakršnega so zastavili v Avstriji, spodbudile tudi prvo slovensko občino, da se vključi v družino gorniških vasi.

Slovesnega vstopa Jezerskega v mrežo Gorniških vasi so se ob županu domačega Jezerskega Juriju Rebolju udeležili tudi državna sekretarka na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo Eva Štravs Podlogar, predsednik PZS Jože Rovan, podpredsednik Planinske zveze Nemčije Rudi Erlacher, vodja projekta Gorniške vasi pri Planinski zvezi Avstrije Liliana Dagostin, predsednica Cipre International Katharina Conradin in generalni sekretar

Jezersko, pionir gorniških vasi v Sloveniji

Predsednik PZS Jože Rovan in župan Jezerskega Jurij Rebolj med podpisom deklaracije o vstopu Jezerskega v mrežo Gorniške vasi
Foto: Manca Čuješ

Alpske konvencije Markus Reiterer, ki je Jezerskemu čestital in med drugim dejal: *"Iskreno čestitam Jezerskemu kot prvi slovenski gorniški vasi in Planinski zvezi Slovenije za koordinacijo projekta v Sloveniji. Gorniške vasi vidim kot izvedbeni projekt Alpske konvencije in sem zelo vesel, da smo pred nekaj leti sodelovanje formalizirali tudi v obliki dogovora o sodelovanju. Jezersko, njegovi prebivalci, tradicija in čudovita lokacija resnično predstavljajo alpski duh, motivacijo in angažiranost. Prav tako me zelo veseli, da dogodek poteka v okviru Dneva Alpske konvencije in v tako tesnem sodelovanju s številnimi alpskimi deležniki, kot sta Cipra International in omrežje Povezanost v Alpah."*

Jezersko ob vznožju Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank je eno od stotih slovenskih izjemnih krajin oziroma prepoznavnih krajinskih območij, pomembnih na nacionalni ravni, kot to določa Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Kraj ponuja bogastvo gorniških doživetij, turizem pa je tu že od začetka slonel na izjemnosti gorskega okolja, ki mu daje identiteto. Bogata geološka preteklost, navdušujoči nizi gora, prostrani gozdovi, zapuščina ledenikov, velika biološka raznolikost, kulturna krajina, starodavne domačije ter bogata planinska in alpinistična zapuščina so čar Jezerskega, ki je prepredeno s številnimi sprehajalnimi in planinskimi potmi, bogat je izbor plezalnih tur tako poleti kot pozimi, najdejo se razgledne turne smuke in resni alpinistični spusti, kilometri urejenih prog za smučarski tek, prav tako pa na svoj račun pridejo turni kolesarji, ljubiteljski drsalci in krpljarji.

NOVICE IZ VERTIKALE

Skalna sezona se je solidno začela – z ugodnim vremenom in plezalnimi dopusti v stenah Hrvaške, Italije, Avstrije, Francije, Španije pa tudi Grčije in Češke. V Istri in Dalmaciji skoraj ni bilo plezališča, ki bi ne dobilo slovenskega obiska. V naših plezališčih ni bilo nič manj živahno. Naveze so se preizkušale tako v športnih smereh kot v niže ležečih neopremljenih stenah. Večinoma se je plezalo v zimzelenih klasikah, nekaj pa tudi v prvenstvenih smereh. Više v gorah je skalo južnih sten že popolnoma razkrilo, še vedno pa so od obiska odvračale črne lise, ki so jih na nekaterih stenah risali ostanki snega. Senčne strani gora so kazale oskubljeno zimsko podobo. Tam so bili cepini še uporabni, čeprav prave opore pri tako visokih temperaturah niso več nudili. Podori, talni plazovi in leteče kamenje so značilno opozarjali na letni čas. Še vedno je bilo mogoče smučati, čeprav je bil izbor strmih smeri močno okrnjen.

V svetu ledenikov

Naši alpinisti so večkrat krenili na pot proti alpskim velikanom na zahodu. Med 19. in 24. aprilom je osem članov Črnuškega AO plezalo v *špicah* nad Chamonixem. 19. aprila so preplezali greben **Cosmiques** na Aiguille du Midi (AD, 2, 4a, 300 m). Andrej Kotar in Aljoša Hribar sta isti dan preplezala smer **Ravanael-Frendo** (II, 5, 500 m) na Aiguille Carree. Dobri pogoji so ju spremljali čez večji del smeri, le v zadnjem skoku je primanjkovalo ledu. Tam sta morala bolj previdno zabijati in zatikati cepine. Za popestritev sta si tik pod vrhom smeri od blizu ogledala helikoptersko reševanje na srečo nepoškodovanih tujih plezalcev. Menda je šlo za napad panike. Navdušena nad smerjo sta nato dosegla vrh. V kar treh navezah so dan za tem preplezali ozebnik **Chere couloir** (II, 4, 220 m). Tudi tam so uživali v dobrih razmerah. Po preplezanih težkih raztežajih so se spustili nazaj pod steno in vrnili v dolino. Dva člana sta ostala in dosegla vrh **Mont Blanc du Tacula**, s katerega sta lagodno odsmučala.

V času prvomajskih praznikov sta čez toplo Provanso v večni sneg Zahodnih Alp zavila člana AO Rašica Anže Vasle in Marko Medenjak. Skupaj s še enim soplezalcem sta v Triangle du Taculu preplezala smer **Contamine-Mazeaud** (II, AD+, 65°, 350 m). Tudi njih so pogostile solidne razmere.

V drugi polovici aprila so pri AO TAM organizirali ledeniški tečaj v območju gora Castor in Polux v masivu Monte Rose. Poleg tečaja so izvedli nekaj pristopov na tamkajšnje štiritisočake in dosegli vrh **Poluxa**, 4094 m, **Castorja**, 4228 m, **Breithorna**, 4164 m, in **Gobbe di Rolin**, 3899 m. Ledeniški tečaj so 5. in 6. maja izpeljali tudi pri AO Kamnik, in sicer na ledeniku **Gran Paradisa**. V soboto so v velikem številu vadili manevre, nedelja pa je bila namenjena vrhu gore. Kljub neugodni vremenski napovedi so tečaj in pristop izpeljali v prijetnem vremenu. Vedno se pa le ni treba *sekirati* glede napovedi ... Pravzaprav jo kar prevečkrat uporabimo kot izgovor.

V aprilu in maju je bil nekajkrat obiskan Veliki Klek, največkrat po normalkah. Pogosto preplezano, a v primerjavi z lažjimi pristopi manj obljudeno klasiko **Mayerlrampe** (III+, 70°, D, 500 m) je 28. aprila preplezal Rok Potočnik s kolegi iz ŠD Freeapproved. Smer ima dolg rok trajanja in pogosto nudi dobre razmere še na začetku poletja. Po Velikem Kleku so obiskali še manj popularni vzhodni vrh **Simonyspitze**, 3442 m.

Zadnji snežni in prvi skalni vzponi

Topel april je pospešeno spreminjal podobo gora, prisojne stene so postajale vse manj uporabne za plezanje z zimsko opremo, a kakšen dobro zalit žleb se je vseeno še dalo najti. Zadnje zaplate v Tolminskem Migovcu je 19. aprila izkoristil Marko Leban (AO Cerkno). Preplezal je **Belo grapo** (45°, 250 m) in sestopil po **Madoni** (40–50°, 300 m). Poleg teh dveh je preplezal še pet 120-metrskih smeri z naklonino med 40 in 45°, na izstopih do 50°. Samo Kristan (AO Rašica) je v soboto, 21. aprila, s soplezalko preplezal **Zeleniško smer** (III/2–3, M, 45°, 200 m) v Begunjščici. Smer je bila tedaj že precej kopna, tako da sta morala večkrat popraskati po skali. Kot po tekočem traku so se plezalci zgrinjali v **Slovensko smer** v Severni steni Triglava. A snežne linije nas zaradi visokih temperatur niso več tako zelo privlačile in vse bolj se je plezalo v skali. Prevladovali so vzponi v opremljenih smereh. Redno se je plezalo v Kozjeku, Klemenči peči in Beli peči. Pod zadnjo so se člani AO Tržič 6. maja zbrali v spomin na izgubljene prijatelje, se družili in plezali mimo cvetočih avrikljev. Kot zanimivost: starostni razpon udeleženih je presegal petdeset let. Seveda so tudi sivoglavi udeleženci poprijeli za skalo. V gorah je bil obiskan Kogel po **Virensovi smeri** (IV/III, 160 m) in preplezal se je **Zgornji steber s Šijo** (IV–/II–III, 160 m) Brane. Med zahtevnejše vzpone v neopremljenih smereh je spadal vzpon Marka Mavharja in Marka Volka (oba AO Grmada Celje), ki sta v Mrzli gori preplezala smer **Smehljaj** (VII/V+, 220 m). Detajl smeri je Marko Mavhar zmogel prosto v tretjem poskusu.

Plezanje nad Kolpo

Nad Kolpo najdemo strme stene, idealne za predsezonsko *vplezavanje* in plezanje pozno v jesen – z vso alpinistično opremo na pasu. Ena takih je Kuželjska stena nad vasjo Kuželj. V njej je več kot deset smeri težavnosti med IV in VII+. Urban Bolta (AO Domžale) je 14. aprila s soplezalcem med temi preplezal **Trmasto smer** (V+/IV, 120 m) in **Lizard** (VI+, 130 m). Ta, druga, je edina opremljena linija v steni. Le nekaj kilometrov po reki navzgor pridemo do Osilnice, nad katero se kaže Loška stena. S soimenjakinjo v Julijcih sicer nima prav veliko skupnega. Ponižna je v višini, s strmino pa ne skopari, prav nasprotno. Tudi tu se dobro navita naveza lahko solidno pretegne in raziskuje. Konec aprila in začetek maja so jo raziskovali člani črnuškega AO in v njej preplezali dve novi smeri. Blaž Germek in Janez Smole sta 29. aprila prišla pod steno, si na pogled izbrala smer in jo preplezala. Novo linijo sta poimenovala **Izgubljeni borec** (VII/II–VII–, 200 m). 5. maja se je Blaž ponovno vrnil pod

B&B v Kuželjski steni Foto: Blaž Germek

Izgubljeni borec v Kuželjski steni Foto: Blaž Germek

steno z Borisom Sedejem. Zaplezala sta desno od zadnje nastale smeri in se ji pridružila na vrhu. Smeri sta dala ime **B&B** (VII+, A0, II–VII–, 180 m).

Torres del Paine

Janez Svoljšak (AO Kranj) in Tadej Krišelj (AO Kamnik) sta pozimi plezala v verigi Paine. Za razliko od gora v okolici Chaltena je plezanje tod manj udobno in bolj prvinsko. Manj je lažjih ciljev, ki bi jih lahko preplezali v neugodnih razmerah. Janezov in Tadejev cilj je bil prosto preplezati eno od smeri na **Centralni stolp**. Ob spremljanju barometra in dogajanja na nebu sta vsakodnevno dostopala ter sestopala izpod stene. Večina poskusov se je končala že pred vstopom v steno, najboljši poskus pa se je zaključil na sedlu Col Bich med Severnim in Centralnim stolpom. Tam sta se obrnila zaradi močnega vetra, nizkih temperatur in

6/2018, Slovenija, 934B-2018, MK/MB

Flebaven že z eno tableto na dan:

- olajša bolečine v nogah,
- zmanjša občutek težkih nog in njihovo otekanje,
- omogoča cenovno dostopnejše zdravljenje.

www.flebaven.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

zasnežene skale. Nazadnje je gorovje pobelila obilna porcija snega in čas je bil za odhod domov.

Zadnji spusti pri nas

Po zimi, bogati s spusti, je pomladno smučarsko dogajanje manj pestro. Odjuga je opravila svoje. 18. aprila sta se s Pece po **Lijaku** (IV, S5, 700 m) spustila Aleš Paradiž s *sosmučarjem* Gašperjem. 19. aprila je Andrej Erceg (Črnuški AO) smučal z **Velike Babe** v območju markirane poti in s sosednje Mrzle gore po **Zahodni smeri** (III+, S4+, 400 m). 25. aprila je Primož Vrhovnik smučal v **Skuti** po stebru in grapi izpod snežišča v desnem delu stene. Smučalo se je z **Grintovca v Dolce**, v **SV-pobočju Kranjske Rinke** in v **Turskem žlebu.** V Turski gori sta 26. aprila Jernej Gračner in Jakob Jovan AO Celje Matica poskusila v **Beli piramidi** (IV, 300 m), a sta morala v danih razmerah zgornjo četrtino smeri izpustiti. V Košutnikovem Turnu je bil ponovljen **Damoklejev žleb** (Z–, 50/40°, ozki prehodi). V Julijcih se je smučalo s **Pihavca proti Luknji** (Z–, 600 m), **S sedla na zeleni sneg** (Z–, 250 m) v Triglavu, z Mangarta pa po **Zimski smeri z Italijansko varianto**. V spodnjem delu Zimske je najdlje ostala zalita redko smučana **varianta po Žlebu**, ki jo je 7. maja presmučal Primož Vrhovnik. Na zaključek sezone je kot vedno počakala ugodno zalita **Slovenska grapa** (IV, 200 m), ki večkrat omogoča spust še v prvih poletnih dneh. Do sredine maja je vztrajala **Jugova grapa** (T, 500 m). Večkrat sta bila presmučana Špik nad Plazom (Z–, 500 m) in Špik nad Nosom z vrha (T) ter z **Zahodne rame** (T, izpostavljeno, 350 m).

28. aprila sta Klemen Šafar in Matej Kosem poskušala srečo v **Aerotiku** (Z+, 450 m), vendar je smer že odplaknilo; v njenem osrednjem delu sta morala plezati čez skalni skok. Istega dne se je na Kanjavcu zbrala velika druščina, da počasti spomin na alpinista Marka Čara, med drugim prvega deskarja, ki se je spustil po prej omenjeni smeri. Poleg te je seveda *predeskal* še številne druge smeri v okolici in tudi v daljni Himalaji. Matej in Klemen sta pozneje pokukala še v steno Špičja. Tumova smer je bila že preveč kopna, zato sta presmučala **varianto Bergincevih turnov**. Namesto v suh original sta v srednjem delu smeri zavila v slepo grapo in vrh nje nataknila smuči oziroma desko.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

NOVICE IZ TUJINE

Odlična zima za smučarske spuste

Letošnja zima je postregla z obilo snega ter hkrati zelo dobrimi razmerami za smučanje v gorah. Predvsem v spomladanskem času so razmere najboljše in v Alpah smo zasledili kar nekaj odličnih spustov. Tako je Švicar Sébastien de Sainte Marie presmučal svojevrstno trilogijo v gorah med Davosom in Aroso. Ta strma švicarska smučarska trilogija je bila sestavljena iz zahodne stene Schiesshorna (2605 m, višina stene 700 m) in Tiejer Flue (2781 m, višina stene 600 m), ki ju je presmučal sam, ter severne stene Chüpfenflue (2658 m, višina stene 550 m), kjer mu je družbo delal Michal Dzian. Ni jasno, ali gre za prve smučarske spuste, vsekakor pa gre za zelo redke. Po mnenju lokalnih *freeriderjev*, vodnikov in alpinističnih smučarjev pred tem tam ni smučal še nihče. Obenem gre pri vseh treh spustih za zelo tehnično in izpostavljeno smučanje, podobnih možnosti pa je v teh gorah še kar nekaj. Še nekoliko večjo steno sta presmučala Francoza Jonathan Charlet in Christophe Henry. Po večletnem čakanju na prave razmere sta jih dočakala sredi aprila letos v severni steni Aiguille du Triolet, 3870 m, nad Argentierskim ledenikom. To je bil eden redkih spustov v izredno strmi steni, njuna linija pa je verjetno prvenstvena. V Aiguilles Rouges nad Chamonixom so že na začetku januarja letos Vivian Bruchez, Jonathan Felisaz in Thomas Guerin presmučali novo smer v Perrons de Vallorcine, 2673 m, ki leži na meji med Švico in Francijo. Spust so opravili v jugovzhodni steni nad kočo Loriaz, smučali so v nakloninah okoli 45 stopinj.

V Sibiriji so se aprila mudili Daniel Ladurner, Klaus Gruber, Michael Sinn, Wolfgang Hell in Lukas Schäfer, kjer so v pogorju Altai opravili vrsto zanimivih smučarskih spustov in se srečevali tudi z nakloninami okoli 50 stopinj, z divjimi sibirskimi ledeniki in čudovitimi razgledi. Po nekajdnevnem močnem sneženju so morali izbirati ture, ki so bile relativno varne pred plazovi. Bazni tabor so postavili na ledeniku Aktru. Smučali so z najvišjega altajskega vrha Mt. Akru, 4044 m. Nanj so se povzpeli po (verjetno) prvenstveni smeri v južni steni, nato pa kot prvi smučali po strmi tisočmetrski severni steni. Opravili so še spuste po južnem ozebniku v Kiziltash Peaku, 3550 m, severozahodni steni Stagerov Peaka, 3720 m, in severozahodni steni Upi Peaka, 3840 m. Če odmislimo močne vetrove in nizke temperature, je tukaj za smučarje še veliko dela.

V Dolomitih ni počitka

Verjetno so prav zaradi svoje fantastične podobe Dolomiti vselej v mislih plezalcev, in to ne glede na letni čas. Že večkrat smo pisali o odličnih vzponih, skoraj pa smo pozabili na enega najpomembnejših v letošnji zimi. Francozi Léo Billon, Max Bonniot in Benjamin Védrines so od 22. do 25. decembra lani preplezali legendarni Solleder v severozahodni steni Civette. Ta 1200-metrska smer je bila ob svojem prvem vzponu 7. avgusta leta 1925, ki sta ga v 15 urah opravila Emil Solleder in Gustav Lettenbauer, prva skalna smer VI. težavnostne stopnje v Alpah. Leta 1952 je doživela prvi solo vzpon, pod katerega se je podpisal Cesare Maestri, med 28. februarjem in 7. marcem 1963 pa so prvi zimski vzpon opravili Ignazio Piussi, Giorgio Radaelli in Toni Hiebeler. Smer, katere zgodovino so pisale same alpinistične legende. Za konec dodajmo še prvi zimski solo vzpon, ki je uspel leta 2000 Marcu Anghileriju, s čimer je bila zaključena popolna statistika ene najbolj legendarnih smeri v Alpah. Skratka, na začetku letošnje zime so se trije Francozi odločili, da bodo božične praznike preživeli v steni Civette, 3220 m,

La Strada v severni steni Velike Cine Foto: Boris Strmšek

in s tem počastili svoje predhodnike. Vzpon je bil popestren s kopanjem skozi zasnežene poči in kamine, prebijanjem čez snežne gobe in s tremi bivaki na odličnih policah, pa tudi vreme jim je služilo. Vsekakor je bila to enkratna pustolovščina tudi zato, ker nihče od omenjene trojice prej še ni plezal v Civetti. In vsekakor se bodo vrnili tja še v poletnem času, sploh ker so bili navdušeni nad gostoljubnostjo italijanskih gornikov. Zima je sicer že mimo, pravega poletja pa v Dolomitih še ni, še posebej v severnih stenah. V severni steni Velike Cine, 2999 m, so se konec aprila in na začetku maja Thomas Huber, Simon Gietl in Rainer Treppte lotili smeri La Strada, pri kateri gre verjetno šele za prvo ponovitev. Smer sta leta 1980 preplezala Poljaka Piotr Edelman in Jan Fijalkovski. Poteka desno od smeri Comici-Dimai, po sosednjem stebru, ocenjena pa je s V, A2. Trojica je 400-metrsko smer preplezala v dveh poskusih, vmes jim je namreč nagajalo vreme. Prosto so plezali do ocene VII+, nekatere mokre dele pa so preplezali s pomočjo tehnike (A2). Za prosto ponovitev bi bilo treba nekatere dele s slabšo skalo očistiti, urediti nekaj sidrišč, vsekakor pa gre za zelo lepo speljano smer, ki si zasluži več pozornosti.

Dve novi v Meteori

Redko poročamo o novostih v grški Meteori. Skupina nemških plezalcev se je mudila v tamkajšnjih stenah in rezultat sta dve novi smeri, ki so ju preplezali v tamkajšnjih stolpih iz peščenjaka. Sledili so sledovom Dietricha Hasseja, ki je leta 1975 raziskoval te stene skupaj s soplezalcem ter ustvaril vrsto enkratnih smeri v markantnih stenah enega najpopularnejših in najstarejših grških plezališč, ki je obenem že zaradi svoje zgodovine in kulture vredno obiska. Obe novi smeri sta v stolpu Pixari, opremljeni sta s svedrovci, preplezani pa sta bili z več poskusi, ki so se vselej začeli ob vznožju stene. Smeri so poimenovali Heureka (VIII+, 160 m) in Marvelous Marbles (IX+, 165 m), gre pa za najtežje večraztežajne smeri v stenah Meteore. Video o njihovem plezanju lahko najdete na https://vimeo.com/248751716.

Novice je pripravil
Boris Strmšek – Strmina.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Večraztežajne smeri

Pregled dogajanja tokrat začnimo bolj lahkotno, s prvim ženskim vzponom v strašljivi angleški klasiki Quarryman E8 7a v Llanberisu. Ta je uspel Caroline Ciavaldini in vključuje znameniti raztežaj Groove, popolnoma gladek kot brez grifov, ocenjen s simbolično 8a. Ob poplavi težkih športnoplezalnih smeri zadnjih let so takšni večraztežajni vzponi še bolj cenjeni. Zato je gotovo glavna novica tega obdobja, da je Klemen Bečan v Drašnicah v Dalmaciji uspel povezati svoj epski projekt Roctrip, ki ga je navrtal pred štirimi leti in po nekaj izletih ter sedmih tednih poskušanja tudi uspešno zaključil. Raztežaji 8c+, 8a, 8c+, 7c, 7b to dvestometrsko smer uvrščajo med najtežje na svetu, morda takoj za opevani Dawn Wall v Yosemitih.

Pomladna bera 8c

Tudi ostali naši plezalci uspešno izkoriščajo lepe pogoje in suho skalo po katastrofalno slabi zimi. Devetnajstletni Ljubljančan Jaka Šprah postaja eden najboljših mladih skalnih plezalcev pri nas. Na Čreti je osvobodil projekt Rajka Zajca iz leta 2012, Mrtvaški prst, za katerega je veljala "delovna" ocena 8c+, kakršno Jaka tudi predlaga. Dobro formo je Jaka pokazal tudi z vzponom na pogled v Chiquiti 8a. Mrtvaški prst je prva njegova tako težka smer ob lanskih Starec in morje 8c in Rigor mortis 8c v Bitnjah. Slednjega je uspešno preplezal tudi zimzeleni Luka Šorli, ki je prav tako na dobri poti k čem težjim.

To pa niti ne zaključi pomladne bere 8c-jev. Laščan Matjaž Zorko je izkoristil nekaj nenadejanega prostega časa in v Sopoti preplezal The Secret 8c, smer, ki jo je leta 2011 ustvaril Jernej Kruder. To do neke mere tudi potrjuje oceno 8c, ki jo je Matjaž predlagal za Letečo Berto v Makedoniji lani. Tudi Jakob Bizjak - Bizi po odprtju plezalnega centra Klajmber ne počiva. V Mišji peči je tako preplezal Talk is cheap! 8c, legendarno smer Uroša Perka z izrazitim bolder detajlom

kmalu po vstopu. Bizi je še isti dan svojo razbremenjeno glavo izkoristil za še en impresiven vzpon v Karizmi 8b+. Talk is cheap je zadnje čase kar oblegana smer in prav mogoče je, da bo sledil še kakšen vzpon, če bodo pogoji to dopuščali. Morda lahko računamo na Miha Hribarja, ki se je dobesedno sprehodil čez Missing link 8b+ na drugi strani Mišje peči, čeprav je šlo za njegovo prvo smer teh težav. Po tej oceni je posegel tudi Klemen Novak, ki je preplezal Marioneto 8b+ in Missing link ter na pogled dodal še Uživancijo 8a. Ko gre, pač gre!

Gre tudi dekletom

O Luciji Tarkuš in Emi Seliškar iz Slovenske Bistrice smo že pisali, ko sta splezali svojo prvo 8b, Karies. Zdaj sta ji obe dodali še eno smer podobnih težav, Divjo Brino v Kotečniku. A tudi stara garda še ni rekla zadnje besede. Tako je Ana Ogrinc na svoj seznam 8b-jev dodala že omenjeni Karies, nedaleč stran pa je Katarina Rus malo po porodu preplezala Anek 8b v Glinščici. Katarina že dlje časa nekoliko stran od plezalskih žarometov pridno zbira osmice in bo s takim tempom kmalu pri številki 100!

Svetovni pokal v balvanskem plezanju

Ni pa bilo vse dogajanje usmerjeno le na skalo. Začel se je tudi svetovni pokal v bolderjih in za naše plezalce sta bili prvi dve tekmi nad vsemi pričakovanji. Seveda najbolj izstopa Jernej Kruder, zmagovalec Meiringena in drugi v Moskvi, ki se je na tekme pripravljal nekoliko nenavadno, s plezanjem v skali. Očitno zadeva deluje! Jernej je bil že vrsto let resen kandidat za zmago v svetovnem pokalu, a se do sedaj dnevna forma in psiha nikoli nista sestavili v zmagovalni mozaik. Nič manj pravljična ni zgodba Gregorja Vezonika, ki je po nekaj letih nastopanja končno dobil potrditev, da sodi med najboljše. V Moskvi je bil po dramatičnem (ponesrečenem) nastopu Jongwona Chona izvrsten tretji in je s tem kronal celoten vikend odličnega plezanja. Enak rezultat kot Jerneju je uspel tudi Janji Garnbret, ki je zmagala v Moskvi in bila druga v Švici. Škoda, da bo naslednjih nekaj tekem izpustila, a matura je vseeno bolj pomembna. Zdi se, kot da v začetku sezone v bolderjih tekmujejo zgolj Slovenci in Japonci, ki so na prvih dveh tekmah pobrali enajst od dvanajstih medalj, ob tem pa gre pohvaliti tudi ostale naše tekmovalce in tekmovalke, ki ne zaostajajo veliko.

To so odlični obeti za bližajoče se olimpijske igre v Tokiu 2020, še ena dobra novica pa je, da smo v Celju poleg velike moderne stene dobili tudi steno za trening hitrostnega plezanja, ki je do sedaj pri nas ni bilo. To je za kakršnekoli želje po olimpijski medalji ključnega pomena.

Plezanje na olimpijskih igrah

Ker marsikateri bralec ne pozna olimpijskega formata (ki sicer ni še popolnoma dorečen), je tule kratka laična razlaga. Podelili bodo le dva seta kolajn, enega za moške in enega za ženske. Na OI bo tekmovalo po dvajset tekmovalcev na spol, ob omejitvi, da sta lahko na posamezno državo le dva predstavnika pri fantih in dva pri puncah. Vsi tekmovalci bodo v istem dnevu tekmovali v vseh treh disciplinah (hitrost, bolder in težavnost). Najprej bosta dva dneva rezervirana za kvalifikacije in nato dva za finale, kamor se bo uvrstilo najboljših šest po zmnožku rezultatov v posameznih disciplinah. Za olimpijado bo ključno leto 2019, ko bo v Tokiu potekalo kombinirano svetovno prvenstvo, ki bo dalo šest predstavnikov na OI. Eno nadaljnje mesto je rezervirano za kombiniranega zmagovalca svetovnega pokala (ali pa se bo to mesto preneslo na svetovno prvenstvo). Isto leto bo organizirana posebna tekma za najboljše tekmovalce, ki bo dala še šest predstavnikov (tisti, ki bodo že uvrščeni, se ne štejejo). Sledila bodo kontinentalna prvenstva po Aziji, Evropi, Ameriki, Afriki in Oceaniji, katerih zmagovalci se bodo uvrstili na OI, razen če bodo tja že uvrščeni; tako je povsem mogoče, da srečni potnik na OI iz evropskega prvenstva ne bo niti na stopničkah, ker bodo tekmovalci pred njim na OI že uvrščeni. Od

preostalih dveh mest bo eno pripadlo Japoncem, eno pa bo določila posebna komisija, verjetno z izborom kakšne bolj plezalsko "eksotične" države. Verjetno bomo gledali zabavno tekmovanje, kjer pa bo žal manjkalo kar nekaj najboljših, in sicer zaradi neposrečenega formata kombinacije ali pa zaradi kvote dveh predstavnikov na državo, obenem pa bo tekmovalo nekaj "eksotov", ki bodo na OI pretežno sledili motu "važno je sodelovati". Ni pa dvoma, da bo za zlato treba premagati tudi najboljše in zaenkrat so to Slovenci in Japonci.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Kronika Alpinističnega odseka Jesenice (1947–2017). Zbrali člani AO Jesenice. Uredila Maja Perko in Rafael Kolbl. PD Jesenice, AO Jesenice. Jesenice, 2017.

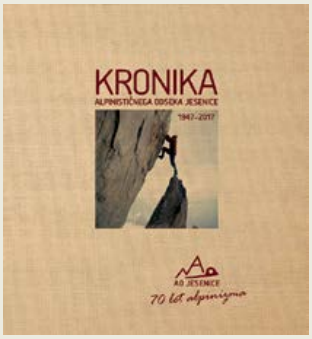

Kako bi lahko bogatih sedemdeset let obstoja zbrali na enem mestu in se hkrati ne bali, da so nekatere najpomembnejše stvari ali dogodki izpuščeni in jih naši zanamci ne bodo nikdar izvedeli? Dela teh dvomov in skrbi so bili člani AO Jesenice, ki so pripravljali kroniko odseka za njegovih sedemdeset let v lanskem letu, rešeni z najdbo na roko napisane kronike od leta 1947 do 1980. Naslednja leta so morali dopolniti z zapisniki sestankov, občnih zborov PD Jesenice, objavami v Alpinističnih novicah, Planinskih vestnikih in z osebnimi stiki. Podatke po posameznih letih, ki seveda ne smejo manjkati, so dopolnili s poobjavami iz revije Železar in novejšimi članki na prošnjo ustvarjalcev knjige.

Kroniko uvajajo spremne besede urednice Maje Perko, predsednika PD Jesenice Vlada Hledeta, župana občine Jesenice Tomaža Toma Mencingerja in načelnika KA za alpinizem PZS Mihe Habjana.

Branje kronike, ki so jo pisali predsedniki ali tajniki ali kdo drug – teh podatkov nisem našla v knjigi, mogoče tudi avtorji knjige ne –, je prav zanimivo. Zanimivo zato, ker se v bistvu zgodovina vedno ponavlja, čeprav tega ne verjamemo. V knjigi najdemo podatke o številu alpinistov, pripravnikov, o skupnih turah, gospodarjih bivakov in njihovem oskrbovanju, alpinistični šoli, prvenstvenih smereh, ponovitvah smeri, odpravah in taborih, nošnji Titove štafete – dokler je bila aktualna, nesrečah, ki so se dogajale in je odsek izgubljal mlade perspektivne člane in prijatelje, skupnih turah, pohodih na Stol – vse po posameznih letih. In tudi o tem, da so se člani izogibali nalogam odseka, trenju med njimi, izključitvah članov, odstopu načelnika, preobremenjenosti članov, premalo pomoči starejših pri alpinistični šoli ... vse to nam je zelo znano.

Knjigo, poleg naslovnice z zgodovinskim pridihom, krasijo številne fotografije, v začetku črno-bele, v letu 1959 pa se že pojavijo barvne fotografije odprave z Mont Blanca. Zgodovinski arhiv fotografij, upam, še čaka na koga, ki bo imel težko delo prepoznati osebe na slikah, večinoma starejših. Verjetno je to nemogoče, a velja poskusiti.

Zelo zanimivi so prispevki posameznih članov, npr. Janeza Krušica, ki je pisal o odpravi v Bernske in Viliške Alpe leta 1953, ali Pavla Dimitrova o vzponu na Kangbačen leta 1965. Sestavka sta poobjavi iz Železarja, toda še vedno si ob branju lahko zelo živo predstavljamo, kako je plezanje in vse ostalo, kar sodi zraven, takrat tam potekalo. Ne manjka tudi zgodba o batu iz TAM-ovega tovornjaka v Peternelovi smeri v Triglavu, ki je iz leta 1972 in jo je Roman Česnik zapisal. Kot vedno si človek zapomni težave v steni, in tako tudi Jani Pšenica opisuje boj s skalo na Lofotskem otočju na Norveškem, Tina Noč se je po svoje spopadala z Aschenbrennerjem, Dejana Majstorovič pa z zaprašeno in

Za ohranjanje gibljivosti sklepov.

PERNATON®

Dare Alič
alpinist in gorski reševalec

»Imam odlične izkušnje s Pernatonom. Za boljšo gibljivost sklepov uporabljam gel in kapsule ter jih priporočam tudi vam.«

Pridružite se nam na facebook.com/PernatonSlovenija

SWISS MADE
www.pernaton.si

Prvenstvene smeri Alpinističnega odseka Jesenice (1947–2017)

Zbrali in uredili Matic Košir, Neli Košir Pegan in člani AO Jesenice. PD Jesenice, AO Jesenice. Jesenice, 2017.

Ob svojem visokem jubileju so si člani AO Jesenice zadali veliko nalogo, poleg izdaje kronike še seznam prvenstvenih smeri, ki so jih člani preplezali v teh sedemdesetih letih. V knjižici so pregledno predstavljene smeri po območjih (Kamniško-Savinjske Alpe, Julijske Alpe, Jezerska dolina, Karavanke, bivša Jugoslavija, tuja gorstva) in plezališče pod Golico. Smeri so predstavljene z nazivom, prvimi plezalci in letom plezanja, težavnostjo in višino ter virom zapisa. Velikokrat je vir za starejše smeri kar vodnik Julijske Alpe iz leta xx, če pa opisa ni, kar velja za novejše smeri, je narisana pregledna skica. Popis lepo popestrijo barvne fotografije, tudi oblikovanje je lično in pregledno. Vsekakor dobrodošlo delo plezalskih navdušencev z Jesenic in dober vir za izdajo plezalskih vodnikov, predvsem na območju Julijskih Alp.

potemnjeno fotografijo prve postavitve (1948) ali rekonstrukcije bivaka IV (1951), ki jo je uspešno rešila. Svoje aktivnosti v gorah v okviru AO so zapisali tudi mlajši perspektivni plezalci, kot je Matija Volontar. Člani AO Jesenice v Julijskih Alpah skrbijo za štiri bivake, v letu 2016 so veliko napora vložili v postavitev novega bivaka II, in to tudi opisali (Darko Bernik).

Posebno poglavje so ustvarjalci knjige namenili klinu jeseničanu. O njem so povprašali nekaj znanih alpinistov (Silva Kara, Marka Prezlja, Francija Savenca, Bojana Pollaka idr.).

Na koncu kronike so seznami načelnikov in aktivnih članov v letu 2017 ter skupni seznam članov od leta ustanovitve 1947.

Kljub nekaj slovničnim napakam je knjiga kronika nekega časa, ljudi in gora z željo, "naj plamen strasti gori še naprej".

Irena Mušič Habjan

Samo Rugelj: Triglavske poti. *Hvalnica hoji in potepanja na vrh Slovenije.* Ljubljana. UMco, 2018. 284 str., 19,90 EUR.

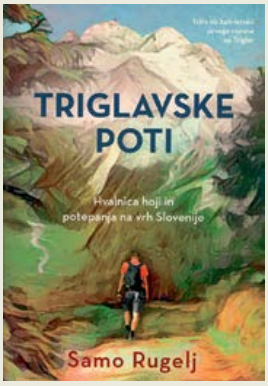

Knjigo sem prebral v enem samem zamahu in se ob branju preselil v obdobje svojih triglavskih vzponov, nekako v podobnem zaporedju, kot je to opravil avtor te zanimive in živahno napisane knjige. Tudi mene je vpeljal v gorski svet moj oče, tudi jaz sem potem velikokrat prekrižaril triglavske poti s prijatelji in prijateljicami; je pa ena velika razlika med Rugljem in mano. Hitrost, s katero se ta vsestranski športnik in razumnik podaja v hribe, mi je bila vedno nedosegljiva. Tudi pehal se nisem, da bi jo z vztrajnim treningom dosegel, bila mi je nekako oddaljena, že a priori izven mojih zmožnosti.

Kar zajetno knjigo *Triglavske poti* je avtor podnaslovil *Hvalnica hoji in potepanja na vrh Slovenije* in jo izdal ob 240-letnici prvega vzpona na našega očaka. Njena zgradba je večplastna, osnovna zgodba pa opisuje vzpon na Triglav iz Ljubljane v dnevu in pol (!), ki ga Rugelj opravi s prijateljico Mojco. Oba odlično trenirana sta zmogla tako hiter tempo hoje brez kakšnih očitnejših problemov. Med pripovedovanjem te zgodbe se avtor spominja svojih planinskih začetkov, ko ga je v gorski svet vpeljal in mu vcepil ljubezen do gora njegov oče dr. Janez Rugelj, znani psihiater in svojstveni terapevt nesrečnežev, ki so zgubili svojo življenjsko smer v opoju alkohola. Sin čuti do očeta veliko spoštovanje in ljubezen, tako do njegove osebnosti kot do njegovega dela. Posebej poudari, kako je planinarjenje igralo pomembno vlogo v očetovih terapevtskih prizadevanjih in končnem uspešnem rezultatu zdravljenja.

Kasneje se je Rugelj odpravljal v gore z mladostnimi prijatelji, z ženo in družino (vsakega od treh otrok je posebej peljal na Triglav, ko je prišel čas za to), ob tem pa odkril privlačnost hoje kot človekovega najnaravnejšega načina gibanja. Z vztrajnim treningom je postal tudi tekač na dolge proge, maratonec in ultramaratonec, vendar je hitra in živahna hoja ostala glavni način njegovega športnega udejstvovanja. Kmalu je spoznal, da lahko s hitro in vztrajno hojo v nekem času premeri kar velike razdalje, ne bistveno manjših, kot če bi jih pretekel.

Druga očaranost, ki se ji Rugelj ne more upreti, je Triglav – gora in simbol. Čeprav je povsem jasno, da ima veličastna gora za Slovence nek poseben, skoraj bi lahko rekli religiozni naboj, je za Ruglja Triglav tudi posvečeno torišče za njegove športne podvige. Čeprav redno obiskuje številne druge gore, ima Triglav na njegovem gorniškem seznamu čisto posebno, najbolj vzvišeno mesto. Triglav je zanj merilo športnega uspeha, njegove biti ali ne-biti. Čeprav je tudi natančen opazovalec gorskega okolja, v tej knjigi ne bomo našli veliko opisov narave in njenih lepot; daleč v ospredju je čisti odnos med goro in človekom, ne borba med njima, ampak človekova ljubezen in spoštovanje do nje.

V številnih zastranitvah Rugelj opozarja na dognanja tujih strokovnjakov o tematiki hitre hoje oziroma teka, s posebnim poudarkom te aktivnosti v gorskem svetu. Avtor se je udeležil številnih tovrstnih dejavnosti tudi v tujini, kjer je primerjal svoja spoznanja z izsledki drugih kompetentnih posameznikov. Vseskozi pa imamo občutek, da daje hitri hoji prednost pred tekom.

V knjigi je veliko črno-belih in barvnih fotografij, na katerih so ovekovečeni junaki triglavskih podvigov. Če jih spoznamo na tak način, nam postanejo bolj domačni in se laže vživimo v njihova prizadevanja in hotenja v gorah.

Knjiga je napisana v zelo berljivem in živahnem slogu, veliko je tudi premega govora, kar tekoče podano pripoved samo oplemeniti. Samo Rugelj je po poklicu založnik, ki se nenehno ukvarja s knjigami, zato je razumljivo,

da je njegova slovenščina brezhibna. Knjiga je nedvomno poživila slovensko gorniško literarno bero. Zanimiva bo predvsem za tiste, ki v gorah najdejo področje za svoje fizične aktivnosti, temelječe na vzdržljivosti in odlični kondiciji, navdušila pa bo lahko tudi gornike po duši, tiste, ki se niso zmožni v dobrem dnevu povzpeti iz Ljubljane na Triglav.

Andrej Mašera

Notranjska s Snežnikom. Planinska karta, 1 : 50.000. Ljubljana, PZS, Geodetski inštitut Slovenije, Geodetska družba d .o. o. in RRA Zeleni kras, 2018. 8,10 EUR.

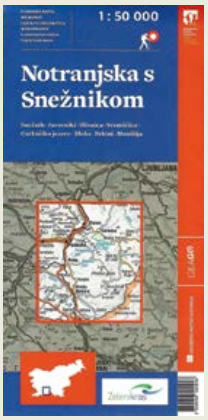

Modra z rdečo obrobo (za razliko od zelene z rdečo obrobo). Taka je zunanja podoba karte Notranjska s Snežnikom v merilu 1 : 50.000. Merilo namreč določa barvo, pri zelenih kartah je merilo 1 : 25.000. Nova karta je odlično povabilo za vse vrste ljubiteljev gibanja v naravi. Če se ozremo samo v ožje območje Snežnika, najdemo tam številne obhodnice, med drugim Evropsko pešpot E6, pa Notranjsko planinsko pot, Pot prijateljstva Snežnik–Snježnik (sicer je na karti vrisanih kar 16 obhodnic in tematskih poti), tudi Slovenska turnokolesarska pot se plete po tamkajšnjih gozdovih. Osrednji del karte obsega Cerkniško jezero z Javorniki, Slivnico in območjem Snežnika, bolj na obrobju karte pa so še Vremščica, Brkini, Bloke in Menišija. Zemljevid je dobra prevetritev in tudi združitev delov, ki so jih nekoč pokrivale kar tri karte PZS (Gorski Kotar, 1 : 100.000, 1989; Snežnik 1 : 50.000, 1999; Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras 1 : 50.000). Na skrajnem južnem robu zemljevida je mejni prehod Jelšane, na severu se rob pokriva s črto Kalce–Rakitna, na zahodu sega do Vremščice in na vzhodu do Babnega polja.

Glede na območje, ki je pokrito z obsežnimi gozdovi, planotasto in že kraško, je dobra karta nujnost. Prav tako so nujnost dobre informacije, ki jih karta na zadnji strani, kamor sega tudi del zemljevida (morda za koga malce nerodno), vsebuje več kot dovolj. Tudi opozorilo o vojaškem vadbenem območju Poček in strelišču Bač je na mestu in to v šestih jezikih, enako kot obvestilo uporabnikom planinskih poti. Všeč mi je konkretno povabilo, kam lahko popotnik sporoča morebitno slabo stanje poti (poskodbe.poti@pzs.si). Na isti strani so tudi opisi dveh vzponov na Snežnik in dveh na Slivnico, ne manjkajo niti standardni podatki in skice planinskih koč na območju zemljevida (šest jih je) s koordinatami za navigacijo in QR kodo za hiter dostop do spletne strani. Seveda pa sam zemljevid poleg poti vsebuje tudi oznake za znamenitosti (naravne, kulturno-zgodovinske), kaže, kje so prenočišča, lovske koče, avtobusne postaje, zaradi suhosti višjih predelov pa pridejo zelo prav tudi oznake za studence oziroma izvire vode. Oznake nam pomagajo tudi pri odkrivanju jam, udornic-koliševk in drugih posebnosti, značilnih zlasti za to območje. Kljub naštetemu obilju informacij ostaja zemljevid pregleden, lahko rečem, da je v primerjavi s prej omenjenimi kartami v tem pogledu vsekakor boljši. Kar pritegne pozornost, so tudi številna manjša presihajoča jezera (Petelinjsko, Palško) oziroma polja (Planinsko, Cerkniško). Prav zaradi teh pojavov in vsekakor drugačne narave, kot smo je planinci vajeni, je območje privlačno na svojevrsten način. Še posebej je karta *Notranjska s Snežnikom* dobrodošla pri ljubiteljih pohodništva (in turnega kolesarstva), pri tistih navdušencih, ki se radi "izgube" na poteh globoko v gozdovih – in iz njih tudi vedno najdejo pot, a le z dobro karto!. S seboj odnesejo spomine na naravo, na samotne laze, kjer si lahko spočijejo – vsekakor pa za dolgo ostanejo podobe s prelepih razglednih vrhov, ki se pnejo nad gozdovi. Vremščica, Javornik (nad Colom), Planinska gora, Sv. Trojica, Slivnica, Snežnik, Žabnik, če jih naštejemo le nekaj.

Marjan Bradeško

Sara Baroselli, Erica Beltrame, Francesca Tosolini: V hribe z otroki – In montagna coi bambini. Čedad. Most società cooperativa a r. l., 2015. 94 str., 14,00 EUR.

"Ljubitelji pohodništva, ne odvrzite gojzarjev in nahrbtnika v klet, ko postanete starši, pač pa se opremite, da boste v hribe peljali tudi svoje otroke od najbolj rosnih let dalje. Svoje ekskurzije boste doživeli na nov način in boste z novimi očmi gledali na čudovite predstave, ki jih nudi narava, namreč z očmi svojih otrok, ki vas bodo pogosto opozorili in vam pokazali stvari, ki jih prej še opazili niste!" Tako vabijo bralce k branju tri avtorice drobnega dvojezičnega vodnika, ki je izšel pri čedajski zadrugi Most, a smo ga ob njegovem izidu v *Planinskem vestniku* žal spregledali. Gre za opis enaindvajsetih družinskih pohodov po Kanalski dolini (Rabeljsko jezero, koča Zacchi nad Belo pečjo, s kolesom od Žabnic do spodnjega Belopeškega jezera, pastirski stanovi v Vrtinjem logu, dolina Zajzera, koča Grego na sedlu Rudni vrh, koča Pellarini na Velikem Nabojsu, koča Nordio-Deffar pod sedlom Lom, ki jo je sicer poškodoval požar leta 2016, in planina Priu), po Reziji (Ta lipa pot na Solbici in Ta par Tigu), po Benečiji (Joanac nad Čanebolo, Medvedja vas na Štupci/Villaggio degli orsi a Stupizza, vrh Matajurja, Marsinska planina, Sveti Martin, na Kolovrat s Solarij, slap Kot pri Podutani in na Staro goro preko Pikona) ter po Zgornjem Posočju (slap Kozjak pri Kobaridu in Tolminska korita).

Na slovenskem tržišču je sicer več kvalitetnih planinskih vodnikov v pomoč staršem, ki želijo voditi svoje otroke v gorski svet (o tem si lahko

preberete v članku Literatura o hoji z otroki v gore, *Planinski vestnik*, 2015, št. 5). A predstavljeni vodniček je poseben v tem, da govori večinoma o izletih po krajih na oni strani naše zahodne meje, kjer prebiva slovenska narodna manjšina. Obisk pri naših zahodnih zamejcih je lahko posebno doživetje, sploh če upoštevamo, da poleg neokrnjene narave ti kraji skrivajo še mnogo kulturnega bogastva.
Knjiga je na voljo tudi v bolje založenih slovenskih (spletnih) knjigarnah in jo toplo priporočamo.

Emil Pevec

Gorsko reševanje v Bohinju. Ob 70-letnici organiziranega delovanja GRS Bohinj. Zbornik Društva GRS Bohinj. Uredil uredniški odbor. Avtorji: Robert Klančar et. al. Bohinj 2017.

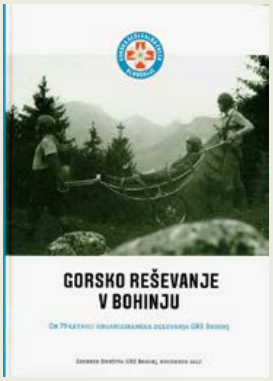

Zgodovina prvega reševanja, ki ga lahko pripišemo bohinjskim gorskim reševalcem, sega daleč v preteklost, v leto 1822, ko je petega julija šest mož iz Bohinja v dolino preneslo gorskega vodnika Antona Korošca. Pomagal je stotniku Bosiu pri meritvah triogelnikov na vrhu Triglava, a ju je zajela nevihta in Korošec je zaradi udara strele umrl. Po znanih virih je to prvo organizirano reševanje pri nas in celo eno prvih v Evropi. V tistem času so reševali predvsem vodniki, oprema je bila preprosta, za reševanje so dobili plačilo. Po zgledu Švicarjev je tudi Nemško in Avstrijsko planinsko društvo (DÖAV) organiziralo svojo gorsko reševalno službo. V sklopu Alpskega reševalnega odbora Kranjske sekcije DÖAV je takšna postaja delovala tudi v Bohinju. Tudi po ustanovitvi SPD leta 1893 so v naših gorah reševali vodniki, domačini in turisti. Med bolj znanimi in dokumentiranimi reševanji v tem času sta bili iskanje in reševanje leta 1895 smrtno ponesrečenega Franca Goričnika na Črni prsti in iskanje pogrešanega duhovnika Franca Setničarja na območju Triglava. Leta 1912 je bila ustanovljena rešilna postaja v Kranjski Gori, ki je pokrivala tudi bohinjski konec. Ustanovitev bohinjske sekcije je prehitela vojna, po njej pa je SPD vse sile posvetil obnovi koč in poti. V sklopu SPD kljub mnogim poskusom organizirano reševanje ni steklo, čeprav so ustanovili več podružnic (kranjskogorsko, triglavsko, jeseniško, kamniško idr.). V Bohinju je bila leta 1931 ustanovljena podružnica SPD v Srednji vasi, reševalno delo pa so še vedno pretežno opravljali gorski vodniki. Iz tega časa sta bili odmevni reševanji dunajskega inženirja Rudolfa Detrisa leta 1931 pri slapu Savica in leta 1932 dr. Frana Jesenka v steni Komarče. Spomladi leta 1947 je bila dokončno potrjena ustanovitev reševalne postaje v sklopu PD Srednja vas, katere glavna pobudnika sta bila Franc in Martin Ceklin.
Lani so torej bohinjski reševalci praznovali 70-letnico svoje reševalne postaje, čeprav bi si glede na reševalni staž zaslužili višjo številko. Ne glede na to je danes Društvo GRS Bohinj po statističnih podatkih drugo najbolj obremenjeno v Sloveniji. Leta 2016 so imeli 69 reševalnih akcij – prekaša jih le Tolmin (ki pa ima veliko nesreč pri gorskih športih, npr. padalcev), imajo pa Bohinjci, vseh članov je trenutno 51, največ iskalnih intervencij. Območje, ki ga pokrivajo, je prostrano: na zahodu Lanževica, na vzhodu planina Pečana, na severu Triglav in na jugu Matajurski vrh. V svojem območju imajo tudi znameniti t. i. Bohinjski trikotnik, kjer je izginilo že veliko ljudi, ki so jih (zaman) iskali.
"Reševalci so res posebne sorte ljudje, reševanje pa njihovo poslanstvo in način življenja," je v ličnem zborniku, ki so ga konec lanskega leta izdali ob visokem jubileju, zapisala žena enega od njih, predsednik društva Janez Rozman pa je ob tem dodal: »Močneje izražen čut odgovornosti za pomoč imamo reševalci prirojen in položen v zibelko. Ko prepoznaš ta čut in se nanj odzoveš, postane to način življenja. To ni vedno lahko – ne za nas ne za naše najbližje. Marsikdaj je potrebno veliko odrekanja, prilagajanja in razumevanja.« In res je tako, kot je zapisano – način življenja, čut odgovornosti, želja pomagati – vse to izžareva iz vsega napisanega v zborniku. Ob branju reševalskih zgodb prav začutiš odločenost in silno moč avtorjev, ki jih ne ustavijo še tako hude prepreke. Doma na toplem si težko predstavljamo, kako naporno in nevarno je bilo na terenu – to lahko občutiš le, če si kaj podobnega doživel sam. Bohinjci so se potrudili in nekaj zgodb napisali za nas, zase in za zanamce. Tudi v spomin na tragično leto 1999, ko so izgubili kar dva svoja člana, Lovra Cvetka - Voranca, pripravnika za inštruktorja in gorskega reševalca letalca, ter Andrejo Svete, pripravnico za reševalko letalko. Verjamem, da prvi zbornik ne bo tudi zadnji. Čestitke in srečno še naprej!

Vladimir Habjan

Žalost hribov

Raja Shehadeh: Palestinski sprehodi. Zapiski o pokrajini, ki izginja. Ljubljana. Založba *cf., 2012. 203 str., 18,00 EUR.

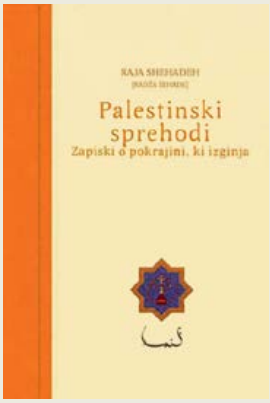

Zlahka si je predstavljati ozke poti, ki so jih utrle koze ali morda jezdeci na oslih; drobno in nevpadljivo tečejo med kamenjem, ki ga je več kot rastlinja. A čeprav so redki – grmovje, šopi trave v skalah in rože vendarle so in rastejo; čeprav jih ne bi opazili, bi zaznali mediteranski vonj, ki ga iz na videz ubornega rastja zmoreta iztisniti le vroče sonce in prisotnost morske soli v oblakih nad vrhovi. Puščavsko življenje, neprizanesljivo do pohajkovalca, gospodari območju skozi tisočletja. Pohodnik, ki se znajde v tem prostoru, ubira komaj vidno pot, podobno kot ptica prepričano sledi svojemu notranjemu kompasu, zato ne more zaiti s poti, saj je vsaka pot prava, kajti smisel je v tem, da gre po

sledi, ki je začrtana globoko v njem. Hodi po črti, dediščini svojih prednikov, predali so mu jo, tako kot to zemljo, te hribe in odgovornost do njih. Tako nas Raja Shehadeh, pravnik, pisatelj, aktivist in hribolazec, vodi po teh svojih poteh. Zlahka se vživimo v palestinsko pokrajino in v njegovo ljubezen do pohajanja in hribov na robu Mediterana.

Shehadeh hodi in ne popušča, tudi ko pokrajina prhni in ostaja zgolj očrtana na papirju ali le v njegovem spominu. Ostaja zvest, tudi ko je povsem na robu, ne vda se niti v okoliščinah, ko je primoran izpostaviti lastno življenje, da bi lahko sledil notranji sli, ki ga neomajno žene v hribe, čeprav ve, da bo morda našel le še drobce tistega, kar je ostalo. Tisti majceni košček neokrnjenega za kilometrskim betonskim zidovjem, za izraelskimi naselbinami, ki so se agresivno vkopale v nekoč neposeljeno pokrajino; za cestami, zaritimi v njive in oljčne nasade, v prostor, nekoč dostopen zgolj pastirjem in osamelim pohajkovalcem, iskalcem *sarhe,* o kateri zapiše: "Človek, ki gre na sarho, postopa brez cilja, ne vežeta ga ne čas ne prostor, klati se, kamor ga pelje njegov duh, da bi si napojil dušo in se pomladil. /.../ Iti na sarho pomeni prepustiti se. To je omama brez mamila – po palestinsko."

Hribi skladno s pisateljevimi zapisi postajajo zgodovina. Takšnih, kot so v dnevnikih njegovih pohajkovanj, v zdajšnjosti ni več, kajti Shehadeh se je znašel v situaciji *in medias res*. V točki, ko je kot živa priča lahko še zabeležil pokrajino, ki se z nebrzdanim človekovim posegom spreminja z bliskovito hitrostjo, pokrajino, v kateri razpada vsakršna čuječnost do zemlje, poraščenih vadijev in zadnjih opustelih skal, ki jih je človek iz preteklosti mojstrsko zložil v *kasr* – trdnjavo, postavljeno na njivo ali v oljčni nasad, v zatočišče, ki mu je služilo med delom na zemlji.

Po hribih, kakršne je spoznal pisatelj, ne bo več mogoče pohajati. Ko bomo razmišljali o njih, bomo razmišljali o žalosti, o razjedah v nekoč širokogrudni pokrajini, v katero je človek stopal spoštljivo. O moči, s katero jo je razplamtevalo in spreminjalo vreme vse dotlej, dokler niso vanjo posegli robustni hreščeči stroji, ki napovedujejo vojno, srdit spopad s hribi, ki se zaman trudijo ohraniti svojo avtonomnost in svojo preteklo identiteto. Zdaj je nanje mogoče priti z vsakršnimi prevoznimi sredstvi, a ne več z željo po tradicionalnem palestinskem pohajanju, ki ga žene *sarha*. Za Palestince je hoja po hribih postala ilegalna. Da bi odkrili neosvojen hrib, da bi se povzpeli skozi hladne doline, med potoki in zamočvirjeno travo po redkih, nepozidanih pobočjih proti vrhu, tvegajo življenje. Srečanje s človekom na teh poteh je kot srečanje z divjimi zvermi, kajti izida ni mogoče predvideti. Pogojujejo ga strah in orožje, surova beseda in odločen korak. Nemogoče je, da bi se tu misel prepustila sama sebi in svobodnim potem, kjer bi našla bistvo *sarhe*. Kajti prepustiti se, bi pomenilo vdati se, predati se in zapustiti hribe. Shehadeh je v tem jasen. Odločitev za hribe je odločitev za boj, za pravico do pohajanja, razmišljanja, pravico

Stanje planinskih poti

Dragim planinkam in cenjenim planincem priporočamo, da si pred začetkom planinske ture na spletni strani https://stanje-poti.pzs.si/ ogledajo, v kakšnem stanju so določene planinske poti, ki so bile bodisi zaprte bodisi poškodovane.

Informacije o stanju poti na podlagi obvestil društev – skrbnikov poti, zbira in objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Mire Steinbuch

do predanosti, negovanja lastne, ljubljene zemlje. Hodil bo po njenih ostalinah, oprezal za njenim prvinskim značajem, prelagal kamenje in iskal senco v zaraščenih oljčnikih, vse dokler ga hribi sami ne bodo zavrnili.

Odslej bo pisal o njih. Pisal bo o vsem, kar ve, o vsem, kar so mu vzpetine dale v vseh teh letih, ko je pretaknil vsak kamen, okušal vodo iz živahnih potokov v razbrstenih vadijih, počival v ostankih *kasrov*. Pisal bo o hribih, opisal bo vse njihove obraze, lepoto in iznakaženost, vzhode in mrak, ki pada na zasedeno zemljo. Pisal bo o žalosti, ki je sedla na njihova pobočja, nasilju, ki je razrvalo njihova obličja, izginulih pogledih, ki so poniknili za pročelji betonskih zgradb, zastrtem morju, ki je za njimi postalo zgolj slutnja. Pisal bo, da bi v nas vzbudil hrepenenje, neusahljivo željo, da bi stopili na tista tla in občutili trdnost hriba, da bi se povzpeli nanj in vdihnili vonjave, premerili poglede in občutili žalost izginjanja, pred katerim nas bo vendarle nekako ubranil. Hribi bodo živo in slikovito obstali v knjigi, doživeto popisani, da bi ublažili neomajno žalost svoje preobrazbe.

Teja Močnik

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Prva, konstitutivna seja novega Upravnega odbora (UO) PZS pod vodstvom novega predsednika Jožeta Rovana je bila 31. maja v prostorih PZS. Na seji so med drugim obravnavali poročilo z letošnje volilne skupščine PZS, aktivnosti od zadnje seje UO, rebalans finančnega načrta PZS za letošnje leto, spremembe v katastru planinskih poti, termine osrednjih dogodkov PZS v letu 2019 in izbris Koče na Klopnem vrhu iz registra planinskih objektov. Potrdili so sestavo novega upravnega odbora, podali so soglasje k imenovanju načelnikov in članov izvršnih odborov Komisije za planinske poti, Komisije za alpinizem in Komisije za turno kolesarstvo PZS.

PZS je za društva in klube, člane PZS, pripravila možnost dodatnih pravnih nasvetov, ki so bili podrobneje predstavljeni na letošnji Skupščini PZS v Šoštanju. Zavarovanje ARAG zavarovanim članom krije odškodninsko pravno zaščito in kazensko pravno zaščito za dogodke v povezavi z dejavnostjo PZS. Pravna služba CNVOS, Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij, pa zagotavlja določene pravne storitve. Vsako društvo je upravičeno do dveh ur pravnega svetovanja. Poleg navedenega se glede vseh vprašanj vedno lahko obrnete neposredno na strokovno službo PZS na e-naslov pravna.komisija@pzs.si.

Akcija Gremo v hribe, ki jo podpira PZS, je 15. maja startala v polnem zamahu. Pivovarna Laško je letos pripravila program s 33 Zlatorogovimi vrhovi in kočami, ki jih obiščete in

Srečanje uredništev revij *Hrvatski Planinar* in *Planinski vestnik*

Na sedežu Planinske zveze Hrvaške v Zagrebu smo se 28. maja srečali predstavniki uredništev revij *Planinski vestnik* (PV) in *Hrvatski planinar* (HP) z namenom, da po dveh letih od zadnjega srečanja uredništev v Ljubljani pogledamo, kako smo napredovali, kaj od sklenjenega naredili, si izmenjali nove izkušnje ter zagnano kreneli navim izzivom naproti.

Srečanja se je udeležilo devet predstavnikov revije *Hrvatski planinar* (glavni in odgovorni urednik Alan Čaplar, Ivan Hapač, Krunoslav Milas, Vlado Božić, Faruk Islamović, Damir Šantek, Željko Poljak, Darko Grundler, Darko Berljak) in pet članov uredništva *Planinskega vestnika* (odgovorni urednik Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan, Dušan Škodič, Mire Steinbuch, Zdenka Mihelič). Urednik HP Alan Čaplar je predstavil revijo, ob tem pa izpostavil, da HP letos praznuje sto dvajset let. Prva številka je izšla namreč 1. junija 1898, vzornik tako po vsebini kot obliki ji je bil naš *Planinski vestnik*. Do sedaj so imeli deset urednikov, najdlje je bil urednik Željko Poljak (dvainštirideset let – v jugovzhodni Evropi je to najdaljši uredniški staž), ki s HP še vedno sodeluje kot lektor, korektor in pisec, kot urednik pa je sodeloval tudi s *Planinskim vestnikom* in njegovim urednikom Tinetom Orlom. Urednik HP Čaplar je izpostavil dobro sodelovanje obeh planinskih zvez in uredništev revij v zadnjih letih. Urednik PV Vladimir Habjan pa je poudaril novodobnost naše revije, skrbno načrtovanje, sledenje sodobnim trendom in željam kupcev, raznolikost člankov, številne intervjuje, infromacije o poteh in vrhovih v sredici *Z nami na pot*, odlične fotografije, pojavljanje na družabnih omrežjih. Omenil je še pomembnost dobrih odnosov in sproščenosti v uredništvu, za kar skrbimo na rednih sestankih in družabnih srečanjih v teku leta. Urednika HP Čaplarja je med drugim zanimalo, kako izberemo sogovornike za intervjuje, kako načrtujemo intervjuje in jih izpeljemo. Letos so namreč prvič naredili intervju v HP, kar se je izkazalo za dobrodošlo zvrst članka, zato bi radi s tem nadaljevali. Čaplar je še dodal, da je Planinski vestnik *Hrvatskemu planinarju* še vedno vzor – velikokrat pogledajo, kaj je novega v PV, med drugim pa razmišljajo tudi o novem formatu, takem, kot ga ima PV.

Zdenka Mihelič

*Udeleženci srečanja uredništev revij **Planinski vestnik** in **Hrvatski planinar** v Zagrebu, maj 2018*
Foto: Vladimir Habjan

zbirate odtise žigov. Koncept akcije so akterji letos zastavili nekoliko drugače. Po osmih letih se odpravljajo tudi v visokogorje, v kraljestvo Zlatoroga, z Andrejem Težakom – Teškyjem pa bodo skupaj s pohodniki in ostalimi ljudmi dobrega srca poskušali zbrati čim več sredstev, ki jih bodo namenili za otroke iz socialno ogroženih družin projekta Botrstvo.

Delovna skupina Planinstvo za invalide/OPP je še s štirimi prejemniki prejela priznanje za promocijo učenja in znanja odraslih, in sicer v Šmarjah pri Jelšah, ki je letos gostilo slovesnost ob odprtju Tedna vseživljenjskega učenja (TVU). PZS bo v okviru TVU sodelovala z osrednjo prireditvijo PZS, Dnevom slovenskih planinskih doživetij na Rogli 16. junija. Delovno skupino Planinstvo za invalide/OPP sestavljajo Tjaša Filipčič, Marjeta Čič, Jana Čander, Franc Gričar, Irena Lamovec, Jurček Nowakk, Lidija Slatner, Maja Bobnar, Magdalena Strmšek Buh, Igor Oprešnik, Barbara Bajcer, Boro Štrumbelj in Tanja Princes. Delovna skupina je res naredila veliko, delo je pionirsko in za marsikoga nedojemljivo: napisan priročnik IN planinec, sestavljen dnevnik IN planinec, izvedeno pilotno in redno usposabljanje Planinstvo za invalide/OPP, izpeljani pohodi, veliko lepih toplih trenutkov in doživetij invalidov/OPP, ki jih še niso imeli in je bilo to za njih prvič. Prvič v hribe, prvič sami, prvič na sneg z invalidskim vozičkom v hribih, prvič z gondolo, prvič sodelovati na tako številčnem pohodu in prvič doseči vrh. Vrednost njihovega dela pa so prepoznali tudi podeljevalci tega priznanja.

Projekt **Gluhi strežejo v planinskih kočah** bo potekal 22. in 23. septembra v desetih planinskih kočah, v katerih vam bodo stregli gluhi; poskrbeli bodo tudi za animacijo in razbijanje tabujev s področja gluhote in naglušnosti. Sodelujoče koče so Planinski dom na Uštah, Ruška koča na Arehu, Tumova koča na Slavniku, Zavetišče na Planini nad Vrhniko, Dom v Tamarju, Planinski dom na Zelenici, Koča na Kamniškem sedlu, Koča na Čemšeniški planini, Planinski dom na Boču in Planinski dom pri Gospodični.

Mladinska komisija (MK) je povabila na mednarodna mladinska tabora, ki bosta organizirana v soorganizaciji Mladinske komisije Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA Youth Commission); prvi je namenjen plezanju v Franciji, drugi pa med drugim vzponu na najvišji vrh Irana, 5671 metrov visoki Damavand. Več informacij najdete na spletni strani https://mk.pzs.si.

MK je objavila javni razpis za izbor izvajalcev za sredstva v letu 2018 iz programa Osnovni in dodatni programi planinske dejavnosti mladih, odobrena s strani Fundacije za financiranje **športnih organizacij v RS in Urada za mladino Republike Slovenije za planinska taborjenja v skupni višini sedem tisoč evrov.**

Seminar Mladinski voditelj bo letos organiziran med 28. julijem in 5. avgustom v Planinskem učnem središču Bavšica, namenjen pa je mladim nad 16 let oziroma z zaključenim prvim letnikom srednje šole (iz istega planinskega društva največ štirje). Na voljo je 25 mest, mesta pa se polnijo po principu "Kdor prej pride, prej melje".

Seminar za mentorje planinskih skupin bo potekal v Bavšici od 5. do 10. avgusta.

Projekt za mlade alpskih držav Youth Alpine Interrail bo omogočil potovanje stotim izbranim mladim med 16. in 27. letom, da na trajnostni način prepotujejo Alpe. Prijavnico in več informacij najdete na spletni strani http://yoalin.org/about/.

Vodniška komisija je nadaljevala s kopnimi izpopolnjevanji za vodnike PZS.

Gospodarska komisija je posredovala več razpisov za prosta delovna mesta v planinskih kočah. PD Jesenice nudi delo oskrbniku in kuharju ali oskrbniškemu paru za delo v Koči na Golici, Orožnova koča na Planini za Liscem pod Črno prstjo pa išče pomoč planinca pri oskrbovanju koče.

Komisija za planinske poti (KPP) je razpisala tečaj za varno delo z motorno žago. Zaprtih je več planinskih poti, in sicer nekatere poti nad Planino Blato, več poti na območju Notranjske in Dolenjske ter pot iz Braslovč na Čreto mimo Cimprška in Strojanška.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGN) je 12. maja na Tončkovem domu na Lisci izvedla prvi del letošnjega tečaja za varuhe gorske narave, sicer že 16. zapored.

V sodelovanju s KVGN je SPAR Slovenija pripravil poseben projekt, ki najmlajše pouči o pomenu varovanja čudovitega planinskega okolja. Poleg pobarvanke bo otroke na izbranih planinskih kočah pričakala tudi lesena igralna mizica, kjer bodo prek enostavnih družabnih iger prav tako spoznavali ogrožene rastlinske in živalske vrste slovenskih gora. Za podporo dejavnosti, ki jih za varovanje gorske narave izvaja KVGN, bo SPAR Slovenija komisiji namenil posebno donacijo.

Komisija za alpinizem (KA). Luka Lindič in Ines Papert sta poročala z odprave v Himalajo, kjer sta si za glavni cilj zadala vzpon po prvenstveni smeri v jugozahodni steni osemtisočaka Šiša Pangme. Janez Svojšak in Tadej Krišelj pa sta poročala o svoji odpravi v Patagonijo.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je organizirala licenčni seminar za inštruktorje (IŠP 1) in vaditelje športnega plezanja, ki je potekal 28. maja v prostorih PZS.

Na drugem mednarodnem balvanskem tekmovanju in plezalnem spektaklu Triglav *The Rock* Ljubljana je 19. maja v ženski konkurenci zmagala Janja Garnbret, Vita Lukan je bila tretja, v moški konkurenci je zmagal Nemec Jan Hojer, Jernej Kruder pa je bil drugi.

Jernej Kruder in Gregor Vezonik sta se 13. maja na četrti tekmi svetovnega pokala 2018 v balvanskem plezanju v Taianu na Kitajskem znova skupaj veselila srebrne in bronaste medalje.

Soure na Portugalskem je 5. in 6. maja gostil drugo tekmo za evropski mladinski pokal v balvanskem plezanju, ki so se ga udeležile štiri članice slovenske mladinske reprezentance. Najbolje se je odrezala Urška Repušič, ki je zmagala v kategoriji mladink.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK). 8. maja se je začela brezplačna šola turnega kolesarstva, pri kateri sodelujejo člani Turno-kolesarskega odseka (TKO) PD Kranj in TKO Ljubljana-Matica, Kluba gorskih kolesarjev Volja in KTK PZS.

Na svoji spletni strani je PZS posredovala opozorila podjetja Ortovox, da lahko v nekaterih redkih primerih pride do začasne motnje prenosa na

plazovni žolni Ortovox 3+, ki ima različico programske opreme 2.1. Zaradi omenjenega pozivajo vse lastnike te plazovne žolne, ki imajo na žolni 2.1. verzijo programske opreme, da le-te ne uporabljajo in poskrbijo za nadgradnjo programske opreme na v 2.2, ki to napako odpravi.

Ali ste zares pripravljeni na obisk gora, pa so se spraševali in vam ustrezno svetovali v svetovalnem servisu o varnejši hoji v gore, ki je bil na sporedu v 21. maja zjutraj na 1. programa Radia Slovenija.

Zdenka Mihelič

Fotonatečaj in predavanja v PD Gorenja vas

Konec januarja se je v organizaciji PD Gorenja vas zaključil že sedmi nagradni fotografski natečaj z naslovom Voda v gorah. Na njem je sodelovalo 22 fotografinj in fotografov z vseh koncev Slovenije, ki so prispevali 164 fotografij. Tokratni natečaj je bil najuspešnejši tako po odzivu kot po kakovosti fotografij. Člani komisije (Denis Bozovičar, Izidor Jesenko in Darko Miklavčič) so prejete fotografije ocenili po svojih strokovnih in estetskih merilih ter tudi tokrat imeli težko nalogo izbrati najboljše fotografije. Podelili so tri diplome in tri priznanja, najbolj pa je komisijo navdušila fotografija z naslovom Ledvička avtorja Aleša Freliha. Prejemniki priznanj so prejeli še praktične nagrade, ostali udeleženci pa tolažilne nagrade. Vse sodelujoče fotografije bodo na ogled še v gostilni Blegoš v Javorjah in planinski koči na Blegošu, najboljših dvanajst pa bo krasilo društveni koledar. Naslednji natečaj, ki se bo začel 1. decembra, bo nosil naslov Vremenski razgledi z vaših hribov.

Ledvička – zmagovalna fotografija natečaja Voda v gorah Foto: Aleš Frelih

Srečanje Prijateljev Jelenc ob zaključku lanske sezone Foto: Franci Fortuna

Ena izmed zanimivih in poučnih novosti, ki jih je v zimskem času pripravilo PD Gorenja vas, so bila potopisna predavanja. Od decembra do marca so se v OŠ Ivana Tavčarja vsak mesec zbrali poslušalci od blizu in daleč ter prisluhnili zanimivim predavateljem. Na prvem predavanju je Franc Vidic predstavil svojo knjigo *Pot med zvezde*, na drugem pa je Jelena Justin spregovorila o svoji popotniški avanturi po Himalaji. Bogate življenjske izkušnje, ki so močno prepletene z gorami, sta delila Marija in Andrej Štremfelj, prvi zakonski par na vrhu Everesta in gorska vodnika z več kot 40-letnimi izkušnjami. Zadnje predavanje je pripadlo nekdanji gorenjevaški zdravnici Andi Perdan, ki se je konec januarja vrnila iz Amazonije in je poslušalce popeljala v deževni gozd, kjer so ljudje še močno povezani z naravo in materjo Zemljo, od katere jemljejo le toliko, kolikor dejansko potrebujejo.

Lidija Razložnik

Zavetišče na Jelencih

Jelenci so priljubljena izletniško-pohodniška točka za družine z otroki, pohodnike, pač za vse tiste, ki ob koncih tedna radi zahajajo v naravo. Ljudje imajo radi toplo ognjišče, domačnost in sproščen, nevsiljiv, humoren pogovor. In vse to obiskovalci najdejo na Jelencih. Vsako leto v izvedbi PD Gorenja vas poteka tudi akcija Prijatelji Jelenc, ki je med pohodniki iz leta v leto bolj priljubljena. Letošnja sezona, že sedma zapored, je privabila skoraj še enkrat več sodelujočih kot preteklo sezono. Društvo je naštelo skupno 3572 vpisov, pohodniki pa so bili iz Poljanske doline in Selške doline, Dutovelj, Rovt, Ljubljane, Hleviš, Žirov, Škofje Loke, Kranja, Vrhnike, Žužemberka itd. Od 1. novembra do 2. maja je bilo možno zbrati enainšestdeset vpisov. Vse možne vpise sta zbrala Viktor Kržišnik in Marjan Madjar, enega manj Srečko in Marija Prosen. Na junijski zaključni prireditvi bo nagrajenih devetinosemdeset pohodnikov, od tega jih bo enainšestdeset – to so tisti, ki so se vpisali več kot tridesetkrat, prejelo softšel jakne. Najboljših pet bo prejelo še priložnostna darila.

Zavetišče gorske straže na Jelencih (1185 m) je bilo v sezoni 2017/2018 odprto vse dni v letu. Med dežurnimi, ki so se menjavali, pa je bilo veliko novih obrazov, med njimi tudi župan Milan Čadež in bivša oskrbnica Koče na Blegošu Tatjana Letnar, ki je trenutno oskrbnica Koče na Lubniku. Vabljeni, da nas obiščete na Jelencih – v akciji Prijatelji Jelenc in tudi sicer.

Lidija Razložnik

Srečanje planincev Dolenjske in Bele krajine na Mirni gori

PD Črnomelj je 26. maja pri Planinskem domu na Mirni organiziralo četrto srečanje Meddruštvenega odbora planinskih društev (MDO PD) Dolenjske in Bele krajine.

MDO PD Dolenjske in Bele krajine je z dvanajstimi društvi in 2410 člani eden manjših MDO PD-jev znotraj PZS in povezuje PD Krka Novo mesto, PD

Mladinci folklorne skupine Dragatuš so zaplesali dva spleta belokranjskih plesov. Foto: Janez Jerman

Črnomelj, PD Kočevje, PD Trebnje, PD Metlika, Plezalni klub Novo mesto, PD Šentjernej, PD Semič, PD Pohodnik Novo mesto, PD Polom Kostanjevica na Krki, PD Polet Šentrupert in Pohodniško društvo Novo mesto. Geografsko na severni strani mogočnih Gorjancev pokriva skoraj celotno območje porečja reke Krke, Raduljsko hribovje, Mirensko dolino, del Krškega gričevja, Dolenjsko podolje in del Suhe krajine, posega tudi na Kočevsko, med Loško in Ribniško dolino na severu ter Kolpo in Čabranko na jugu pa seveda čudovito Belo krajino in reko Kolpo, od Osilnice do vasi Rakovec vzhodno od Metlike. Najvišji vrh območja je Goteniški Snežnik s 1289 metri.

Četrtega srečanja se je udeležilo več kot dvesto planincev. Peš jih je največ prišlo s Planine po gozdni učni poti, z Vrčic čez Blatnik in vas Škrilj, z Gač, iz Črnomlja čez Rodine, iz Semiča, s Koprivnika in iz Metlike. Semiški in metliški planinci so se peš tudi vrnili domov. Prisotne so v lepo pripravljenem, glasbeno in plesno bogatem kulturnem programu nagovorili predsednik PD Črnomelj Peter Dichlberger, predsednik MDO PD Dolenjske in Bele krajine Rudolf Skobe, podpredsednik PZS Roman Ponebšek in županja občine Črnomelj Mojca Čemas Stjepanovič.

Janez Jerman

SPOT na Krasu

Na območju Štanjela in Komna je 19. in 20. maja potekalo Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje (SPOT). Na orientacijski preizkušnji, ki so jo pod okriljem Odbora za orientacijo MK PZS organizirala planinska društva MDO PD Primorske in Posočja, se je pomerilo 51 najboljših ekip iz vse Slovenije. Svoje orientacijsko in planinsko znanje je pokazalo več kot 200 tekmovalcev iz petih področnih orientacijskih lig: Gorenjsko-dolenjske, Podravske, Rogaške, Savinjske lige in lige Smrekovec. Najtežje delo je s sobotno dnevno in nočno tekmo čakalo tekmovalce v kategorijah C, Č, D, H in I, z malo lažjim izzivom pa so se na nedeljski orientacijski tekmi soočili tekmovalci v preostalih kategorijah. Planinci so morali poleg izbrušenega znanja iz orientacije, sposobnosti gibanja po zahtevnem terenu, splošnega planinskega znanja in dobre telesne pripravljenosti pokazati še praktično poznavanje snovi planinske šole ter dodatnega gradiva o Krasu, na progi pa so jih čakale praktične naloge iz orientacije, planinskih vozlov, prve pomoči, varstva narave in poznavanja gorstev, prilagojene zahtevnosti posamezne kategorije ter merjenje pretoka potoka.

Po sporočilu za medije pripravil Emil Pevec.

Odprtje razstave Divjina Rusije

Javni zavod Triglavski narodni park je ob sodelovanju z ruskim Naravnim rezervatom Kronotsky s Kamčatke dne 18. maja 2018 v Centru TNP Bohinj pripravil slovesno odprtje fotografske razstave z naslovom *Divjina Rusije*. Ob tej priložnosti sta TNP in Naravni rezervat Kronotsky podpisala tudi dogovor o pobratenju z namenom, da bi izmenjevali strokovno znanje in izkušnje.

Slavnostni govornik minister za zunanje zadeve Karel Erjavec je v nagovoru pozdravil sodelovanje med Javnim zavodom TNP in ruskim rezervatom Kronotsky. Izpostavil je, da sporazum o pobratenju obeh območij predstavlja priložnost za medsebojno podporo in sodelovanje ter da je kljub različnim izzivom poslanstvo obeh podobno, usmerjeno v izobraževanje, varstvo narave ter znanstveno in kulturno proučevanje. Direktor TNP mag. Janez Rakar je poudaril, da mednarodno sodelovanje zavarovanih območij pri izmenjavi znanja in izkušenj koristi in pomaga pri upravljanju ter da je ohranjanje narave, ki ne pozna državnih meja, skupna skrb. Navzoče sta pozdravila še svetovalka veleposlaništva Ruske federacije v Republiki Sloveniji Galina Zamjatina in svetovalec za vprašanja znanosti, kulture in izobraževanja ter vodja

Rezultati SPOT 2018 (prve tri uvrščene ekipe v posameznih kategorijah)

Prve tri uvrščene ekipe (zapisane s krepkejšo pisavo) v kategorijah C, E in Č/D (absolutno) so se uvrstile na mednarodno tekmovanje v planinski orientaciji *Balkan Mountaineering Orienteering Competition*, ki bo konec septembra v Makedoniji.

Kategorija A (učenci do 6. razreda osnovne šole): 1. PD Žalec (POŠ Ponikva), 2. PD Galicija, 3. PD Gornja Radgona

Kategorija B (učenci od 7. do 9. razreda OŠ): 1. PD Dobrovlje Braslovče, 2. PD Poljčane, 3. PD Vuzenica

Kategorija C (srednješolci od 1. letnika do 18. leta): 1. **PD Poljčane**, 2. **PD Vransko**, 3. **PD Šoštanj**

Kategorija Č (mladi od 19. do 26. leta): 1. **PD Polzela**, 2. **PD Poljčane**, 3. PD Vransko

Kategorija D (člani nad 27 let): 1. **PD Poljčane**, 2. PD Dobrovlje Braslovče, 3. PD Fram

Kategorija E (člani nad 40 let): 1. **PD Ptuj**, 2. **PD Borovnica**, 3. **PD Šoštanj**

Kategorija F (družine): 1. PD Polzela, 2. PD Pošte in Telekoma Ljubljana, 3. PD Ruše

Kategorija G1 (osnovnošolci): 1. PD Borovnica, 2. PD Ptuj, 3. PD Borovnica

Kategorija G2 (ostali): 1. PD Gornja Radgona, 2. PD Polzela, 3 PD Zabukovica

Kategorija H (odprta kategorija, primerljiva s Č in D): 1. PD Zabukovica

Kategorija I (odprta kategorija, primerljiva s C): 1. PD Borovnica

Vulkan Avacha na Kamčatki
Foto: Kristof Kovalj

Ruskega centra znanosti in kulture Juriy Metelev. Izrazila sta zadovoljstvo ob vzpostavitvi sodelovanja na področju varstva narave, ki predstavlja novo obliko sodelovanja med državama. V nadaljevanju je njihovo zavarovano območje in razstavo *Divjina Rusije* predstavil direktor rezervata Kronotsky Roman Korchigin. Do pobude za sodelovanje je prišlo v času študijskega obiska predstavnikov ruskih parkov po evropskih zavarovanih območjih ob obeležitvi stote obletnice organiziranega varstva narave v Rusiji, letu naravnih rezervatov in ekologije, oktobra 2017.

Naravni rezervat Kronotsky obsega milijon tristo tisoč hektarov in je namenjen predvsem raziskovanju, saj leži na teže dostopnem ruskem Daljnem vzhodu. Letno ga obišče približno tri tisoč turistov. Območje je na Unescovem seznamu svetovne dediščine. Na razstavi so predstavljene fotografije štiridesetih zavarovanih območij Rusije, dela svetovno znanih naravoslovnih fotografov. Prikazujejo fantastične pokrajine in zanimive zgodbe iz življenja živali. Direktor Korchigin, ki je Slovenijo in TNP obiskal drugič, je povedal, da ima razstava širši namen, in sicer nagovor k razmisleku, kako pomembno je ohranjati neokrnjeno naravo, ter obiskovalce razstave povabil, da obiščejo Rusijo, ki se ponaša z izjemno naravo: velikimi gejzirji, najčistejšimi rekami in jezeri, starodavnimi gozdovi, vodami Tihega ocena, barvitimi stepami in lepimi gorami.

V kulturnem programu je sodelovala vokalna skupina *Ruski talisman*, ki deluje v okviru Ruskega centra znanosti in kulture. Po podpisu sporazuma o pobratenju so si obiskovalci ogledali več predstavitvenih filmov ruskih zavarovanih območij.

Razstava *Divjina Rusije* bo na ogled do konca avgusta v Infocentru Triglavska roža Bled, Centru TNP Bohinj, Informacijskem središču Dom Trenta, Liznjekovi domačiji v Kranjski Gori in Info točki TNP Zelena hiša TIC Kobarid.

Triglavski narodni park z odprtjem razstave obeležuje Evropski dan parkov, ki ga praznujemo 24. maja. Ta dan združuje parke in zavarovana območja po Evropi v skupni misli približati ljudem naravo in jih ozaveščati o pomembnosti ohranjanja naravnih lepot v zavarovanih območjih ter o pomembnosti trajnostnega upravljanja.

Majda Odar

V SPOMIN

Franc Oblak
(1928–2018)

Na sončen aprilski dan smo se v Žireh poslovili od Franca Oblaka, staroste žirovskega gorništva. Čeprav vemo, da je smrt del življenja in da je v jeseni življenja bolj verjetna, nas vedno znova pretrese. S smrtjo izgubimo ljubljenega človeka, sorodnika, soseda, planinskega tovariša, kar je Franc vsekakor bil. Spomini nas vežejo na Francevo aktivno delo v Planinskem društvu Žiri. Spominjamo se na prijetne trenutke skupinskih planinskih izletov, predvsem izletov osnovnošolske mladine, ki jih je Franc kot planinski vodnik z veseljem vodil vrsto let. Prav na enem od takih pohodov na Nanos je doživel infarkt in le klena postava pravega planinca ga je rešila, tako da je po tem še vrsto let aktivno deloval v upravnem in nazadnje v nadzornem odboru društva.

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je od vključitve v delo upravnega odbora in kasneje kot član nadzornega odbora sodeloval pri raznovrstnih aktivnostih društva. Prvih deset let je v društvu opravljal funkcijo blagajnika, pri čemer se je pokazala njegova natančnost. V začetku sedemdesetih je kot planinski vodnik vodil mnogo izletov. Še najraje je bil planinski vodnik mladinskih izletov, saj se je izkazal kot odličen mentor mladim planincem. Kasneje je tudi organiziral in vodil planinsko šolo za mladino. Bil je načelnik Gorske straže.

Njegov odnos do narave in planinstva vidimo iz citata dela njegovega članka, ki ga je napisal za zbornik ob 30. obletnici delovanja društva: "Presenetljivo je, da je narava najlepše zaklade cvetja zaupala v varstvo goram, kamor naj bi hodili le tisti, ki znajo njih lepote občudovati in spoštovati. Kakor da bi nam hotela povedati velik in važen življenjski nauk: Vse, kar je lepega, je mogoče doseči samo s trudom in naporom." Za neizmerno bogato planinsko kariero in delo v planinski organizaciji je prejel zlato priznanje PZS in v letu 2000 tudi najvišje priznanje, svečano listino PZS. Franc je s svojim neutrudnim delom v Planinskem društvu vidno zaznamoval obdobje od sredine šestdesetih let, pred nekaj leti pa je zaprosil, da ne bi več aktivno sodeloval v upravnem odboru društva. Za vse, kar je naredil za planinstvo, smo mu generacije žirovskih planincev iskreno hvaležne.

PD Žiri

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Nacionalni parki, koče na rapalskem ozemlju

INTERVJU

Jasna Pečjak, Aleš Bjelčevič

Z NAMI NA POT

Nad Matkovim kotom, Sassolungo/Langkofel

GTV
gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX
99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

RADIO KRANJ 97.3
www.radio-kranj.si
GORENJSKI megasrček

IGLU ŠPORT

Akcija velja od 31.5. do 28.7. 2018 oz. do razprodaje zalog.

MILLET
FITZ ROY 2.5L JKT
Redna cena: 149,99 €
- 25 %
Nova cena: **112,49 €**

MILLET
LTK SEAMLESS ZIP SS
Redna cena: 39,99 €
- 25 %
Nova cena: **29,99 €**

MILLET
LD FITZ ROY 2.5L II JKT
Redna cena: 149,99 €
- 25 %
Nova cena: **112,49 €**

MILLET
LD MEIJE STRETCH PANT
Redna cena: 79,99 €
- 25 %
Nova cena: **59,99 €**

MILLET
LD SHADE TS SS
Redna cena: 27,99 €
- 30 %
Nova cena: **19,59 €**

KARIBU
TREKWOOL - LIGHT
Redna cena: 11,99 €
- 25 %
Nova cena: **8,99 €**

OCUN
WEBEE MOVE
Redna cena: 59,99 €
- 20 %
Nova cena: **47,49 €**

MILLET
BLACK ROCK 42
Redna cena: 114,99 €
- 30 %
Nova cena: **80,49 €**

MAMMUT
NORDIC OTI SPRING
Redna cena: 109,99 €
- 30 %
Nova cena: **76,99 €**

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 585 1517
Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
Koper Ljubljanska cesta 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
Celje Ulica mesta Grewenbroich 9, T: 03/ 492 9300
Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
Lesce Železniška cesta 5, T: 04/ 530 2810

info@iglusport.si

Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrniča 4, T: 05/ 300 6144
Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
Idrija Ulica svete Barbare 1, 059/ 043 499
Velenje Rudarska cesta 2b, 041 660 963